

Vsem delovnim ljudem naše domovine - srečen prvi maj!

Veleblagovnica
namo
v Ljubljani
Velika izbira
vsakovrstnega blaga
Potrošniški kredit

TRIBUNSKA RIBUNA

Leto X., štev. 17

Ljubljana, 1. maja 1962

Cena 30 din

OTON ŽUPANČIČ

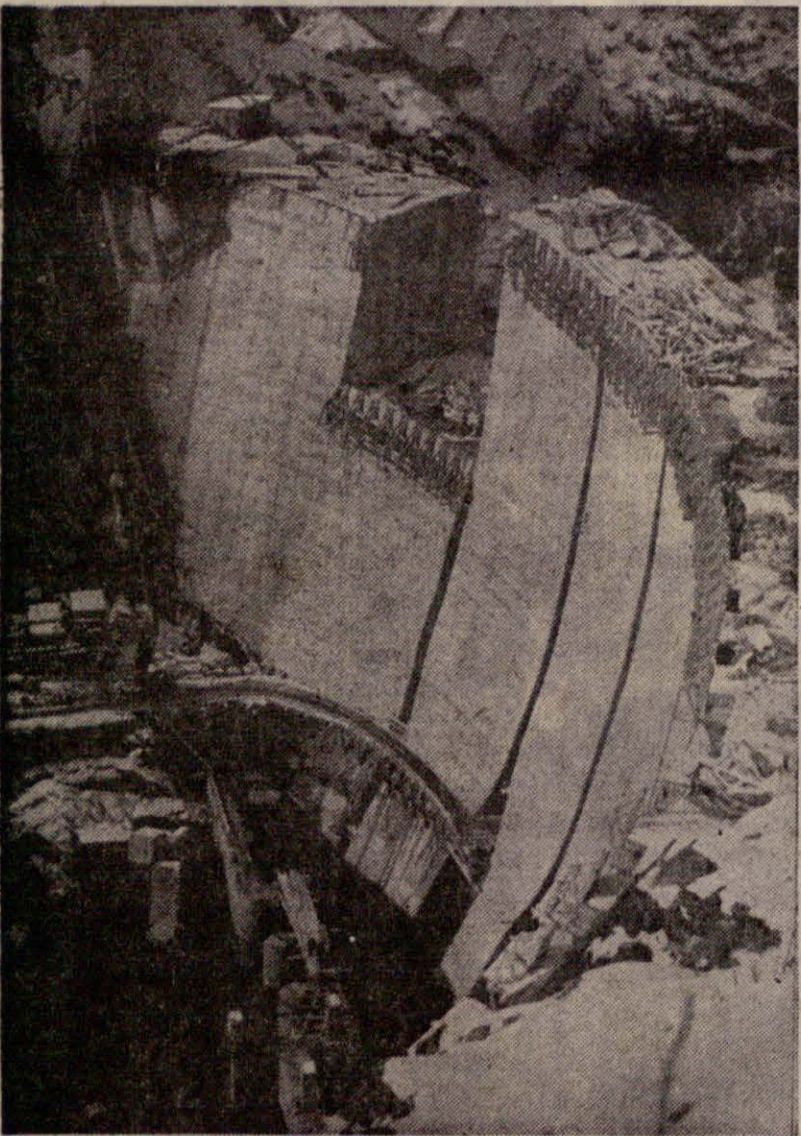
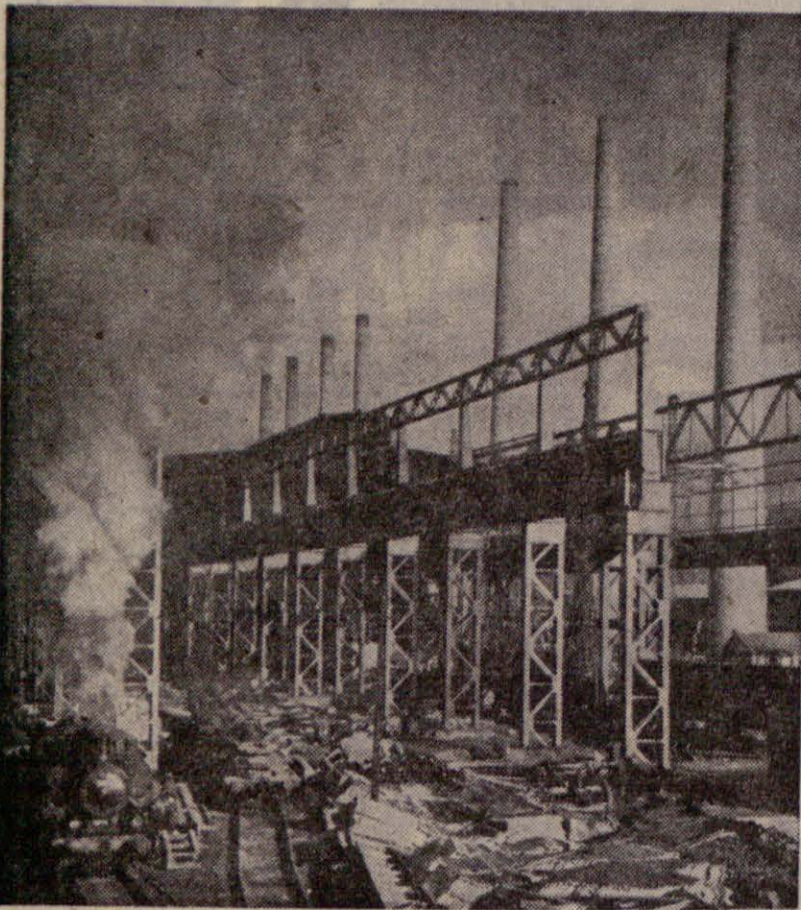
PRVOMAJSKA

Pesem nam je v srce padla - v srce padla,
nam prinesla nove sanje - nove sanje,
pesem srpa, pesem kladva
v lepe dneve pomladanje,
pesem, pesem srpa, pesem kladva.

Naša njiva vsa je zlata - vsa je zlata,
naše je železo belo - vse je belo,
čaka žetev nas klasata,
kladvo nam bo vroče pelo,
žetev, žetev čaka nas klasata.

To je naša mlada, zdrava - mlada, zdrava
pesem bratstvu vsega sveta - vsega sveta:
pesem vsemu svetu prava,
maja prvega zapeta,
vsemu, vsemu svetu pesem prava.

JUGOSLOVANSKA URA

● Stojim naslonjen na rob Robbovega vodnjaka, osvetljena ura na rotovžu za okvir. Kazalci so počasni, toda premikajo se brez odmora. Minuta... veliki kazalec napravi polni obrat — ura.

● Moja ura je spet potekla — ura, ki se ne vrne nikoli več. Ura, kot toliko! Ura posameznika, ki se zdi, da je ni škoda.

● Kaj vse se zgodi v eni uri, kaj pomeni ura za skupnost ljudi, za Jugoslavijo!

● Statistički godišnjak 1961 — zajetna knjiga: kaj je bilo storjenega v naši državi v 8760 urah — v 365 dneh, enem letu.

● Ko sem strmел v nočno Ljubljano in izgubil uro, je tekla naša skupna ura naprej!

● Razdelimo podatke iz statistike na ure! (V državi velikega razvoja so za leto prestari podatki zastareli — toda primera vendarle ostane.)

● Določimo »jugoslovansko uro« natančno! Gre za povprečno uro, ki se ne ozira na letno dobo, ne na dan ali noč, ura, ki je enaka vsem 8760 sestrām enega leta. Ura, ki je merilo življenja!

Koliko vode je že preteklo? Po doba, ki ima korenine v času vodnih ur. Koliko vode poteče v »jugoslovanski uri«, v uri, ki velja za sušo in dež — za povpreček!

V eni uri pade v Jugoslaviji 30 milijonov ton padavin — prav neverjetna množina

vode. Ko bi jo morali plačevati po gospodinjstvih vodovodnih cenah, bi zanjo izdali 510 milijonov dinarjev.

Kam z vso to vodo, ki jo dobimo za stonj? Malo več kot polovica je izhlapi, druga odteče po rekah v Jadransko, Egejsko in Crno morje.

Kakšna moč v vsej tej tekoči vodi! Reke zasipajo obale, poglabljajo struge, prenašajo prod, namakajo polja, omogočajo plovbo, oskrbujejo velika naselja in industrijo.

Zdi se, da se moč tekoče vode najbolj izkaže, ko obrata rotorje velikih turbin v hidrocentralah. Vir energije, ki jo najlaže pretvarjamo — vir elektrike. Se posebno smo veseli elektrike, ki nam jo daje dobrotna voda, saj se nam zdi škoda premoga — važne surovine v kemični industriji — ki pogori, da pridobimo elektriko v termičnih centralah.

Iz jugoslovanskih hidrocentral steče vsako uro po daljnovodih v tovarne, stanovanja, rudnike in ceste 680.000 kWh električne energije. — Električna pečica, ki mi greje sobo, bi s to energijo gorela nepretrgoma 340.000 ur — 39 let. Tudi delež termoelektrarn ni za zamet: 350.000 kWh v »jugoslovanski uri«.

Ogromna energija — toda še lahko jo potrebujemo: v eni uri porabijo jugoslovanska podjetja 625.000 kWh električne energije.

Kri vsake industrije je energija, zato gradimo vsako leto več električnih central, odpiramo nove jake v premogovnikih, na naftnih poljih brzga zemeljsko olje iz vedno novih vrtin.

Komaj poteče ena sama ura, nakopljajo v vseh jugoslovanskih premogovnikih 2660 ton premoga (1350 ton lignita, 1100 ton rjavčevega premoga in 150 ton črnega premoga), na naftnih poljih pridobimo 113 ton surovega zemeljskega olja, 60.000 kubičnih metrov zemeljskega plina.

Toda kaj bi vsa energija brez ljudi, ki jo znajo izrabiti, brez ljudi, ki jo usmerjajo v pravi tok — brez jugoslovanskega človeka!

Vsa uro zagleda luč sveta 49 dojenčkov — 25 fantikov in 24 deklic — 49 novih Jugoslovancev. Toda prav to uro nas zapusti 21 sodržavljanov, med njimi 5 novorojenčkov. Odštajemo umrle od rojenih, pa izvedemo, da nas je vsako uro 29 več: leta 1960 248.971 več Jugoslovancev kot leta 1959. Vsako uro je na svetu po 19 Srbov, po 10 Hrvatov in po troje Slovencev in Makedoncev več.

V »jugoslovanski uri« — ponoči ali podnevi — stopi pred matičarje 19 parov — se odloči za zakonsko zvezo; tudi za sodišča je dela dovolj: vsako uro odločijo 2,5 ločitve.

Med 1000 Jugoslovani jih stopi v enem letu v zakonski stan 9; najmanj radi se poročajo Črnogorci (6,9 na 1000 prebivalcev), pa Makedonci (8,6), za njimi Hrvatje (8,7). Kar zadeva veselje do zakona, so Srbi povprečni (9,0), nadpovprečni pa Slovenci (9,1) in Bosanci (9,6).

Najbolj nezvesti Jugoslovani so Srbi — med dva tisočini se ločijo kar trije. Slovenci so bolj zvesti — med 1000 se loči en sam, najboljši zakonci pa Makedonci (med

Jugoslovanska ura:
1.000.000 kWh električne energije
2.660 ton premoga
112 ton surovega železa
3000 kg aluminija
156.000 opek
41 vagonov pšenice
3.700 kg mesnih konserv
2.270 kg cigaret
55.700 dnevnikov

3000 se ločita 2 — torej en sam razdrt zakon na 3000 Makedoncev) in še posebej prebivalci Kosova in Metohije — ko se na 5000 prebivalcev razdeli en sam zakon.

Vrata šol so za vse odprta na stežaj! Osnovno šolo med 1. in V. razredom obiskuje 2.033.499 učencev (172.310 Slovencev), v VI. do VIII. razred osemletke hodi 556.077 jugoslovanskih otrok (56.322 Slovencev), v gimnazije in na učiteljska 78.750 in v srednje strokovne šole 89.967 mladincev.

2.985.000 Jugoslovancev je zaposlenih, med njimi 2.272.000 v gospodarstvu. V eni

»jugoslovanski uri« zaslužijo 124 milijonov dinarjev, v eni delovni uri (računamo z 8-urnim delavnikom) zasluži delavec v industriji 72 dinarjev, uslužbenec pa 98 dinarjev.

Jugoslovanska poljedelska ura: 41 vagonov pšenice, 2 in pol vagona riža, 70 vagonov koruze, 6 vagonov ječmena, 4,5 vagona ovsa, 0,5 vagona riža, 25 vagonov sladkorne pese — to je bilanca vsake ure na jugoslovanskih poljih, povprečne ure. Koliko bogatejša so ure ob žetvi!

Pridne roke se vzpenjajo po sadnem drevju, dolge vrste rajbic, ki jih odvažajo — v »jugoslovanski uri«: 1,8 vagona jabolk,

pol vagona hrušk, 6 in pol vagona sliv, pol vagona češenj.

Trgatev, brente žlahtnega grozdja, zidavnice in velike stiskalnice. Spet pogledimo proizvodnjo skozi lupo povprečne ure: 8 in pol vagonov grozdja, 385 hektolitrov vina.

Zven žag in udarci sekir: vsako uro poro v Jugoslaviji 1680 kubičnih metrov dreves — največ v Bosni in na Hrvaškem.

Zberite za kanec fantazije pa pojedite z menoj na velesejem »jugoslovanske ure«! V ogromnih dvoranah velike množine posameznih izdelkov — neverjetno, da je moč vse to napraviti v eni sami uri. Pa fantazija je samo v tem, da smo zbrali vse to bogastvo na enem samem mestu, vse drugo je resničnost — statistika!

Steber industrije je pridobivanje kovin — napis na prvem razstavišču. Medtem ko so v predvojni Jugoslaviji pridobili v eni uri komaj 11 ton surovega železa, se danes ulije iz plavžev, ki jih upravljajo — ne samo delajo z njimi — delavci sami: 112 ton surovega železa; iz martinov 155 ton surovega železa.

Pojdimo v skladišče barvastih kovin, proizvodnja ene ure: 8.100 kg bakra, 10.200 kilogramov svinca, 3000 kg aluminija, 55 kilogramov živega srebra, 11 kg srebra.

Na vrsti je kemična industrija: 15 ton žveplene kisline, prav toliko sode, 28 ton superfosfata, 6 ton mila in detergentov, 2 toni umetnih vlaken — vse to v eni sami uri.

Steklarji se postavljajo s 7 tonami okroglega stekla.

Industrija gradbenih materialov z 275 tonami cementa, 156.000 opekami, 26.100 strešniki. Vsako uro dobe Jugoslovani ključec od 7 novih stanovanj, Slovenci 25 na dan. Stanovanja ne morejo ostati prazna: vsako uro napravijo v tovarnah pohištvo 17 pohištvenih »garnitur«, 136 posameznih pohištvenih kosov.

Za razstavo tekstilne, usnjarske in čevljarne industrije bi potrebovali posebno veliko dvorano.

Danes proizvajamo še enkrat več bombažnih tkanin, kot smo jih bili pred vojno, volnenih tkanin je kar štirikrat več, 29.500 kvadratnih metrov bombažnih tkanin, 5150 kvadratnih metrov volnenih tkanin, 2160 kvadratnih metrov umetne svile — vse to v eni sami uri. Tovarne perila dajo na tržišče vsako uro 3000 kvadratnih metrov različnih izdelkov, za trikotniške tovarne en sam primer: 48.000 parov nogavic.

Tovarne obutve izdelajo 1710 parov usnjenih in 1700 parov gumijastih čevljev. Od dolge poti po sejmšču smo se utrudili — ustavimo se za kratek počitek v okrepčevalnici.

»Ne zmanjka nam hrane,« nas sprejme prijazni natakar, »v skladišču imamo eno uro proizvodnjo jugoslovanske prehrane: 28 ton sladkorja, 2300 kg konzervirane zelenjave, 3700 kg mesnih konserv, 1800 kg ribjih konserv, 249 kg juh v kockah, 3550 kg čokolade in bonbov, 6900 kg olja. Tudi žetje ne boste trpeli — 1860 litrov piva!«

Pa pokadimo še cigareto!

V trafikih imajo na zalogi čudež »jugoslovanske ure«: 2270 kg cigaret in 49.000 škatlic vžgalic.

Razstavi ni ne konca ne kraja. Pri zadnjih vratih oddidemo domov. Kako naj se odpeljemo: z 20 traktorji, ali 32 avtomobili, 12 kamioni, 112 motornimi kolesi, 523 kolesi ali 9 železniškimi vagoni — vse to je

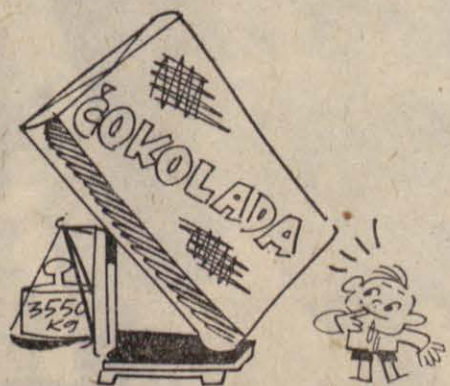
bilo prišlo z jugoslovanskih tekočih trakov v enem dnevu.

Ustavimo se na križišču ceste in železnice. Pravičica »jugoslovanske ure« še ni iztečena, mimo nas potujejo vsi vlaki, vsi avtomobili, vsi potniki in ves tovor, vse kar je v Jugoslaviji v eni uri na poti. V potniških vlakih nas mine 24.000 potnikov, tovorni vlak pa ima 7450 vagonov — 74.500 ton tovora, srečamo 11.800 potnikov v avtobusih.

Morske ladje prepeljejo v eni uri 635 potnikov, letala le 25.

Cez mejo pride vsako uro 60 tujih avtomobilov, skoto vsi skozi Slovenijo.

Podoba razgibanega prometa je neločljivo navezana na pošto: skozi roke poštarjev gre v eni uri 670 zavojev, 1020 telegramov, 104.000 pisem, posredujejo 47.000 telefonskih razgovorov.

Vnemo se domov. Prižgemo radio. Glas iz zvočnika: »Na 13 Jugoslovancev en radijski sprejemnik. Ko bi imeli več ušes, bi lahko v eni »jugoslovanski uri« poslušali 11 ur radijskega programa, oči bi se ne utrudile preveč, v eni uri komaj 6 in pol minute jugoslovanskega televizijskega programa!«

Zvečer gremo v kino!

Ob kulturnem življenju odpove merilo »jugoslovanske ure«, tokrat merimo dogajanje z dnevom — s povprečnim dnevom.

Vsak dan 32 odrskih predstav z 12.850 gledalci. V 1544 kino dvoranah vsak dan 1430 predstav in 344.500 obiskovalcev. Na predavanjih Ljudskih univerz — 51 na dan — 5600 poslušalcev.

In preden zaspiamo, preberimo časopis! V Jugoslaviji izdelajo vsak dan 206.000 kg papirja za tisk in pisarni, porabimo ga veliko več.

Vsak dan izide 14 novih knjig ali brošur v 71.600 primerkih. Skupna naklada dnevnikov znaša 1.337.000.

Vsako uro 630 »TT«!

● Ko sem strmел v nočno Ljubljano, je tekla naša skupna »jugoslovanska ura« naprej!

● Tudi moja ura mi bo pomenila več, če bom vedno vedel, kaj se vse napravi v naši državi v eni sami uri: na poljih, v tovarnah in rudnikih.

A. M.

FOTOGRAFIJA JE OŽIVELA

DVA MAJA IN ŠESTNAJST LET
PETORICA IZPRED TRIBUNE

Arhivski prah je bil cena fotografij z letnico 1946. Prvi 1. maj v Ljudski republiki Sloveniji. Ni šlo brez nasmeha. Prijaznega, dobrodušnega in mogoče celo malo otožnega: toliko časa je minilo, tako daleč in hkrati tako blizu je življenje, ki so ga zabeležile fotografije. Kaj vse se ni znašlo v tisti naši prvi paradi! Vse, kar smo imeli, in še veliko več tistega, kar smo hoteli imeti. Stari tovornjak, zavrt v oblake dima, je slavil delovne uspehe državne smodnišnice, na svojih vozovih pa so brivci brili in česali, novinarji pisali poročila, kiparji klesali kip, drvarji žagali in cepili drva, gostinci stregli. V paradnem sprevodu se je pomikal ogromen likalnik, še večji svinčnik, vhod v trboveljski rudnik, najodobnejša dieselska lokomotiva iz lepenke in tradicionalni ljubljanski tramvaj. Na-Ma pa je pokazala v sprevodu pakete in razno blago. »Vse brez nakaznic«, kot je tisti čas ponosno zapisal slovenski dnevnik. Pa panoji in transparenti s številkami, ki so pomenile bujenje med vojno uničene dežele, delovne uspehe, prostovoljne ure, nadure, obete... Vse malo naivno, pa prav zaradi tega tako prisrčno v svojem navdušenju, dobri volji, prizadevnosti in zavzetosti.

Tisoči ljudi na fotografijah in v vsakem zgodba vseh teh let, ki nas ločijo od prvega svobodnega prvega maja. Verjetno zanimive in značilne zgodbe. Odočili smo se pač za nekoliko neostro in patinirano fotografijo petih mladih ljudi, ki so tako strumno stopali mimo slavnostne tribune. Šestnajst let loči oba maja. Povest teh let smo hoteli zvedeti skozi zgodbe petorice s fotografije, ki je bila tedaj šele na pragu življenja in ki je potem, mogoče enega naslednjih majev, stopila na samostojno življenjsko pot kot prvi rod v novi dobi.

Poiskali smo jih.

Prvi koraki iskanja so bili negotovi, tipajoči. Od vrat do vrat. Družbene organizacije, prijavitni uradi, tovarne. Slučajna srečanja. Fotografija je potovala od rok do rok. Zmote, napačne sledi in končno: »To so Kajuhovci. Mladenci na desni je Herzog.« Vest je potrjena. Mariborsko gledališče po telefonu. Režiserja ni v hiši. Obisk v mestu ob Dravi. Prijazen dom, fotografijo ogledujejo žena in otroka — Igor in Jana ne moreta verjeti, da je fant z zastavo njun očka. Kodrasti fantek pokaže pot v gledališko delavnico, tam je pravkar mož, ki ga poznam le s fotografije.

Režiser Miran Herzog odpre vezna vrata delavnice kulisa — stopi iz okamenega fotografskega okvira. Mladenci je v 16 letih prerasel v »moža z uspehom« — optimizem zastavonoše iz parade je ostal.

»Le kako so me spoznali na tej stari fotografiji, 16 let ni kar tako. Kako ponosno sem takrat korakal z zastavo. Bil je čas zanesenosti, navdušenja.«

Skrivnost zastav se počasi jasni: Ne gre za »Kajuh«, saj je bilo to kulturno-umetniško društvo ustanovljeno šele 1947. leta. Zastavonoše so bežigradski mladinci, režiserjevi gimnazijski tovariši.

»Sami Bežigradci smo: fantje z gimnazije v jami, dekleta iz »Dekliške gimnazije«. Med vojno sem bil izključen iz šole, bil sem skojevce. V 1956. letu sem bil za leto vojak, potem sem se vrnil v šolske klopi. Mladost, vojna navdušenost, čas, v katerem smo bili vedno na novo ogreti. Čas drvenja iz dneva v dan, iz šole v »Kajuh« pa v mladinsko organizacijo.«

Gledališka pot je začeta s pripravljeno vlogo v »Kajuh«, dramo, ki so jo samo študirali, pa nikoli odigrali. Potem je Herzog dve leti predsednik društva, gre študirat na filmsko in igralno akademijo v Beograd in po diplomski režiji 1952. v Banjaluki ostane tri leta za režiserja v Bosni. Družina in navdušenje poklicnega dela. Potem vrnitev v slovensko kulturno sredino: režiser in 3 leta direktor Drame v Mariboru!

»Kako čudovita fotografija, spomin na dni, ko nas je bila združevala kajuhovska pesem in nastopi. »Kajuhova brigada« na mladinski progi — toliko doživeti!«

Republiška nagrada Zveze dramskih umetnikov za režijo Benaventijevih »Idealov in koristov«.

»Predstave, ki jih imam najraje? Morla Smoletova Antigona; Mrožkovi »Policaji«.

»V življenju ste uspešni!«

»Da, moje delo je tudi moje veselje. V človeku gledam vedno dobro, pri posameznikih me zanimajo njihove pozitivne lastnosti — tako jih lahko cenim tam, kjer nekaj pomenijo. Zavedam se, opravljenega dela mi je bila vedno največja nagrada.«

Za razliko od časa s fotografije, kjer je vsakdo pomagal povsod, zahteva današnji čas na vsakem delovnem mestu telega moža. Zato

sem se odločil, da grem z novo gledališko sezono v svobodni poklic, posvetil se bom samo režiji.«

Se en pogled fotografiji:

»Fant, ki mu na sliki manjka pol glave, je verjetno Vozel, košarkaš — saj ga gotovo poznate. Dekleta? Vse so mi tako poznane, toda ime vem le igralki Marjanci Krošlj.«

Režiser Herzog odide na generalno »Asfalt« — v gledališče. Kulise in spomini ostanejo sami...

Celjsko gledališče pomeni razočaranje. Igralke Krošljeve ni med zastavonošami. V Ljubljani je več sreče. Eden zastavo-

Miro Vozel

noša je res Miro Vozel. Samo ne več športnik, pač pa inženir arhitekt v Industrijskem biroju.

»Kdaj? Leta 1946? Mogoče... Da, držalo bo!«

Tih smeh in misli, ki tavajo nazaj skozi leta v tisto mrzlo jutro, ko so se mladinci zbrali že ob zgodnjih jutranjih urah, da bi lahko pričeli mimohod ob devetih dopoldne.

»Pa ne mladinci Bežigrada, ampak bežigradski Partizan, telovadno društvo, prvo s tem imenom v Jugoslaviji. Potem so to ime prezele vsa društva za telesno vzgojo. Parada... hm! Komaj da smo nekako zbrali enake drese. Kaj copate? Zdi se mi, da nas je precej zeblo. In zastave! Vedno sem moral nositi zastave... Seveda, bil sem na tistem precej pomosen, toda včasih me je tudi jezilo. Kot v Pragi na Vsesokolskem zletu. Ves teden sem prenašal zastavo, ki so mi jo dali že v Ljubljani. Potem pa so nam dali zadnje popoldne prosto, da bi si vsak po svoje ogledal mesto, jaz pa sem ostal sredi ulice z zastavo...«

Partizan in potem košarka. Dolga leta športnega življenja, iz katerih je čas zabrisal neprijetnosti in pustil samo dolgo, mogoče celo neskončno verigo spominov na prijetne dogodivščine. Bogata kariera športnika je z diplomom Zveze športov Jugoslavije za 15-letno aktivno športno udejstvovanje dobila tudi uradno priznanje.

»...vojaščina, potem diploma na fakulteti. Š športom je bilo treba zaključiti. Na vrsto je prišlo redno delo. Industrijski biro v Ljubljani... Clanu kolektiva je težko govoriti o tem, kaj sam dela. Ednina izginja: Sedaj v izredno hitrem tempu pripravljamo načrte za obnovo tovarne celuloze v Medvodah. Večina starih objektov je skoraj povsem uničena in zastarela in zato sedaj gradimo postopoma novo tovarno. Prvi objekti že rastejo. Tovarna bo zalagala naše papirnice v Vevčah in Količevem s celulozo...«

Splošne, neizbrane besede, ki pa s svojim prizvokom vseeno najavljajo priznanje: »Za kot deček sem se odločil, da bom študiral arhitekturo. Če bi bil sedaj še enkrat pred odločitvijo, bi izbral isto pot.«

In fotografija:

»Ta poleg mene bi lahko bila Kalinova Nives. Večkrat sva tako skupaj nosila zastavi. Sedaj je poročena. Zdi se mi, da živi v Celju.«

Nives Kalin-Vehovar. Ne Celje pač pa Ljubljana. Spet telefon in nato stanovanje akademskega kiparja Borisa Kalina. Dekle, ki na fotografiji nosi zastavo, je žena s hčerko v naročju in inženir arhitekt v Investicijskem biroju v Trbovljah. Sreča: dobiti jo v Ljubljani.

Prvomajska fotografija je list iz knjige spominov:

»Gimnazijka, telovadka, brigadirka. Bila sem v mladinskih brigadah pri regulaciji Pesnice, na avtomobilski cesti.«

Spomin ima čudovito lastnost, da posebno živo ohrani prijetno in veselo:

MIRO VOZEL

NIVES KALIN-VEHOVAR

MAJA ZEVIK

MIRAN HERZOG

BOŽENA MERLAK-USAR

Mladinci — brigadirji regulirajo Pesnico, stanujejo v gradu Dornovi. Dekleta izrabijo sončno popoldne za pranje. Na dvorišču je čistiliv vodnjak, na njem sušijo oprano perilo, tudi milo pustijo na soncu. Toda se preden lahko posredujejo, pojedjo krave obleko in milo.

»Najbolj nas je skrbelo, da bodo krave zaradi nenavadnega kosila zbolele. Od kod potem mleko za zajtrk. Smešno, kajne!«

Mladost, otroštvo. Hčerka cuka za krilo in čeprav seže z očmi komaj do roba mize, ji prvomajska fotografija ne da miru. Drobni prstki drsijo po fotografirani mamici.

Brigadirka iz preteklosti deli sedaj svoj čas med družino in risalno mizo. Pravkar pripravlja načrt turističnih objektov razširjenih Cateških Toplic, oblikuje podobo turistične bodočnosti sveta na sotočju Save in Krke.

»Tam, kjer so danes samo stare zdraviliške stavbe bo zraslo turistično zdraviliško središče. Na prostem bo postavljen 50-metrski plavalni bazen, napolnjen s toplo vodo. V veliki restavraciji bo prostora za 1700 oseb, zrastle bo naselje »weekend-hiše«. Dovolj prostora za vse, ki bodo željni nedeljskega oddiha.«

Dekle, ki je 1946. leta nosilo zastavo v paradni trdnosti veruje in sodeluje pri oblikovanju jutrišnjega dne. Ne vzemirajmo je več.

Edini podatek za drugo dekle z zastavo: »Včasih je stanovala v bližini kavarne Majcen.« Ime so leta potisnila v pozabo. Torej: s fotografijo od vrat do vrat. Pa imajo ljudje le dober spomin: »Včasih je tukaj stanovala neka študentka.« Se nekakrat zvonec in očala romajo na oči gospodinj. Studentka dobi ime: Maja Zevnik. Stražišče pri Kranju po številu glasov izpodrine Kobarid. V fizikalni predavalnici osemletke »Lucijan Seljak« hitijo z zadnjimi pripravami razstave solarjev o poklicnem usmerjanju mladine. Lik s fotografije oživi ob srečanju s profesorico kemije in biologije.

Nives Kalin-Vehovar

Profesorica z ene najbolj sodobnih šol v Sloveniji, šole, kjer delujejo pionirski proizvodni obrati s samoupravljanjem, kjer so učilnice svetle in moderne, je sama hodila v gimnazijo na osvobodnem ozemlju — v učilnico, ki je bila ob lepem vremenu kar na prostem. »1944. leta — četrti gimnazija. Profesor je stal in predaval, mi smo sedeli v travi. In vedno — kadar sem segla v travo, da utrgam bilko — kar na slepo srečo — sem vedno utrgala štiripredno deteljico. Tudi moji učenci trgajo samo štiripredne deteljice!«

Široki, sončni šolski hodniki, po katerih tekajo nasmejani otroci.

»Danes jim je lepo, jutri jim bo še lepše. Moja mladost je bila v nogavicah, ki so bile narejene iz padalskih vrvi, in v vojaških čevljih. Morali smo jih nositi, da imajo ti danes tako lepo življenje.«

V mladini moje mladosti — fotografija je spet oživila spomin — je bilo veliko navdu-

Božena Merlak-USar

šenja. Napak trdijo tisti, ki pravijo, da današnji mladinci manjka navdušenja. Razlika je le, da otroci danes delajo posebno radi tisto, kar ima praktični uspeh, hiter učinek.« Slovo od moderne šole, slovo od četrte znanke s fotografije.

Boža. Vsem znana telovadna vaditeljica, toda od imena nikamor naprej. Prijateljstvo ne potrebuje priimkov. Končno obup prežene bezen spomin: »Videla sem jo v neki drogeriji...« Drogeriji na srečo ni veliko. Boža postane Božena, dobi priimek: Merlak. In poklic: poslovo- vodkinja drogerije. Vendar podatki so dijo že v preteklost: »Sedaj ne dela več tukaj.« Vendar: »Stanovala je nekeje v Habetovi ulici...« Nekje se konkretizira: »Da, to bo naša Boža, sedaj se piše Usar, stanuje pa v Kočevju.«

»Le kako ste me našli?« so postale že običajne uvodne besede. Tudi odgovor se veliko ne spreminja: »Iskali smo...«

Neurejenosti stanovanja ni videti, toda treba je verjeti, da je neurejeno, ker sta se z možem šele pred mesecem priselila v Kočevje. Sedanjost so samo priprave in tihi načrti za prihodnost. Se marsikaj je odprto, zato velja beseda preteklosti: okupaciji, SKOJ, ilegali, vojni, osvoboditvi. In, seveda, Partizanu:

»Da, to so moja dekleta in fantje. Tri tedne sem z njimi vadila paradni korak. Kakšen je bil naš Partizan! Stalno smo imeli prehodno zastavo za masovnost. Pa kako se je rodila! Na cesti sva se srečala z Brelihovim Borisom in se pričela meniti, kako bi bilo, če bi spet poskusili s telovadnim društvom. Beseda je dala besedo in čez nekaj dni smo se v nekem stanovanju že zbrali k prvemu sestanku.«

Novi Sokol III je po prvem sestanku dobil ime Partizan. Podpora oblasti in armade, navdušenje med bivšimi sokoli in mladino in društvo je že jeseni leta 1945 zaživelo. Božena Merlak-USar, ki je telovadila in predvsem delu z mladino posvečala ves svoj prosti čas, je polna prijetnih spominov:

»Dvakrat na teden smo imeli telovadnico. Bila je vedno polna, včasih sem imela tudi po 120 deklet. Čudoviti čas! Tedaj sem pričela z ritmičnimi vajami. Iskala sem v telovadbi lahkonost, eleganco, lepoto gibov. Spominim se, kako smo pripravili ritmično izvedbo »Konjuh planine«. Nekaterim se je zdela misel zgrešena, toda jaz nisem vedela kam z navdušenjem. Bilo je tako lepo!«

Vse je bilo lepo. Dekleta so bila očarljiva. Bile smo prijateljice. Razumele so me in jaz sem jih razumela. Tudi danes skušam razumeti mladino. In zdi se mi, da uspevam. Tempo življenja se je sicer res spremenil, toda ne zdi se mi prav, ko govorijo, da je današnja mladina pokvarjena. Tako so govorili tudi za nas. Pa smo v vojni... Nasprotno, zdi se mi celo, da mi ne bi bili nikdar zmožni narediti vsega tega, kar lahko naredi in kar dela današnja mladina.«

Previdnost botruje načrtom, toda vseeno: »Tudi v Kočevju se bom verjetno zaposlila, zelo rada pa bi se spet vrnila v telovadnico. Spomini nanjo so tako prijetni. Res, veliko prostega časa gre, toda če človek dela z ljubeznijo, če ima veselje, ni nič težko.«

Mogoče si ne bi mogli želeli boljših besed, da bi zaključili to mozaično zgodbo o šestnajstih letih med dvema majema, kot teh, ki so tako spontano zaključile zadnjega med petimi razgovori. Zakaj lahko bi se zadelo, da je petorica z naše fotografije nadpovprečno uspešna v življenju, da bi bile življenjske zgodbe ljudi z drugih fotografij drugačne, manj spodbudne. Toda fotografijo smo izbrali na srečo, zadnje dvome pa prepodi prav ta stavek. Delo z ljubeznijo, delo z veseljem, je enoten ključ za vse te uspehe. In poklici postajajo postranskega pomena, v ospredju imamo ljudi, ki so predvsem zadovoljni s seboj, s svojim delom in šele končno tudi z rezultati, ki jih to delo prinaša.

Zato je mogoče prav, da nam je naključje namenilo ravno to petorico, da bi z njihovimi življenjskimi zgodbinami počastili prvi maj. Parola pravi, da je to dan dela in delovnih uspehov. To je res. Toda še veliko bolj res je, da je to praznik posameznih delovnih in zato življenjskih uspehov, enodnevna manifestacija, ki simbolizira vsa celoletna združena človeška prizadevanja, da je to lahko le slavlje ljudi, ki so našli skozi življenje tisto pot, kjer je vsakdanje delo dobilo svojo popolnost v veselju.

MIRO POC
ANTE MAHKOTA

Maja Zevnik

Miran Herzog

STANOVANJE NAŠEGA ČASA

Stanovanje skozi čas — merilo ljudskega življenja.

Začetno pri vinskih hišah, idilično vračeni stavbi v zeleno okolje vinogradov. Namenjena ni ti-
stemu, ki jo je bil zgradil, ampak njegovemu delav-
cu. Zato je notranost skromna. Lesena zgradba ima
sam zidan del — črno kuhinjo (zaradi požarne
varnosti). Kot podaljšek veže črna kuhinja, pa se en
sam prostor: soba za čez dan in spalnica številne
družine. Tloris zajema 60 m² površine.

Tipično predvojno delavsko stanovanje je ostalo
v osnovi vinskih hiš, pa čeprav si jo za razliko
od prve gradi delavce sam. Za primer predvojna
predmestna hiša iz Ljubljane. Veča je zmanjšana za
stranice in shrambo. Kuhinja je sicer večja, toda
opremljena samo s štedilnikom in izvalnikom, spre-
menila se je v dnevni prostor. Pa čeprav velja kuhl-
nja za dnevni prostor, je spalnica največji prostor v
hiši. Tloris je za slabo opremljeno stanovanje zelo
majhen, komaj 41 m².

Značilnost predvojne gradnje stanovanj je neor-
ganiziranost: lastno hišo za vsako ceno in okrog
ograjeno parcelo — zelenjavni vrt.

Večje, bolj organizirano zidanje stanovanj, ki ga
vodi močan investitor, srečamo pred vojno le v indu-
strijskem Mariboru. Primer je Huttarjevo naselje,
ki je bilo zgrajeno za tovarniške nameščenice. Gre za
veliko, prostorno 4-sobno stanovanje s tlorisom
192 m² — veliko, toda slabo opremljeno stanovanje
meščanske družine. Dolga veža, iz nje na eni strani
vhoda v kuhinjo, na katero je naslonjena posebna
soba, in v kopalnico s straniščem. Na drugi strani
veže štiri enaki veliki sobe: spalnica staršev, otro-
ška soba, jedilnica, salon. Prave, velike dnevne sobe
ni, velikost tlorisa je razdrobljena, neizbrabljena.

Povojno pomankanje stanovanj, preseljevanje
prebivalstva iz vasi v mesto sta narekovala gradnjo
velikega števila stanovanj oziroma gradnjo velikih
stanovanjskih blokov — velikost in višina naj bi po-
cenili posamezno stanovanje. Gradnja individualnih
hiš je še vedno neusmerjena.

Koncepti stanovanj v prvih povojnih letih se raz-
likujejo le v ureditvi gospodinjstevskega dela stanova-
nja: kuhinja kot dnevna soba s slabo kuhinjsko
opremo, dnevna soba s kuhinjsko nišo in delovna
kuhinja — ostanek preteklosti, saj je gospodinjstev-
ski pomočnik, ki jim je takšna kuhinja namenjena, zelo
malo.

Prvi povojni stanovanjski blok v Ljubljani nima-
jo kuhinj, gospodinja naj bi ne bila več kuharica —
in to kar čez noč. Družina naj bi se hranila v menzi.
Čeprav je bila menza v bližini, jo družine niso ma-
rale, ampak so raje postavljale štedilnike v sobe.

Stanovanje iz litostrojskega bloka v Ljubljani
1948. leta: Predsoba, iz nje vhod na eno stran v ve-
žico z vhodom v stranišče in kopalnico, na drugi
strani vhod v prostorno kuhinjo s shrambo in ku-
hinjsko nišo, ki je slabo opremljena (štedilnik in pomi-
valni izlivalnik). Dve enaki veliki sobi, prva (dnevna

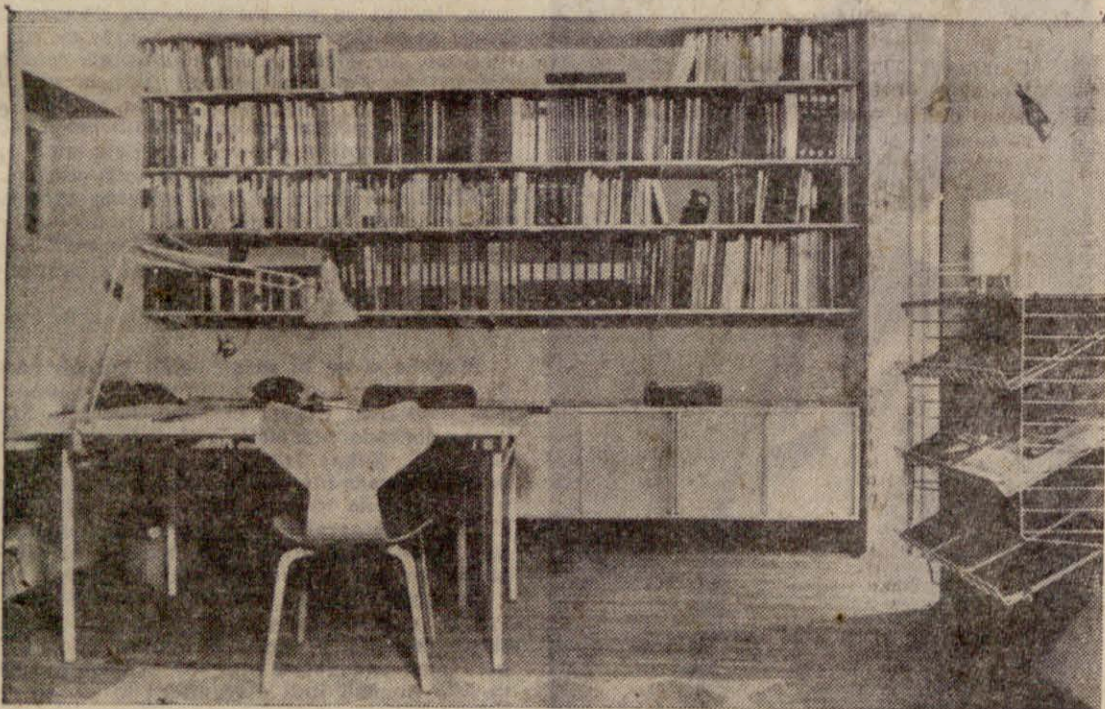
● Od Ljubljane do Medvod
nove enonadstropne hiše dru-
ga ob drugi, na obeh straneh
ceste. Enonadstropne hiše s
po štirimi stanovanji — štiri-
mi novimi stanovanji. — Ne
gre za utopijo! Samo vsa sta-
novanja, ki so bila v Slove-
niji zgrajena 1960. leta, smo
postavili na ogled: 8080 sta-
novanj, 22,9-milijardna inve-
sticija.

● Še več! V petih letih bo
v Sloveniji zgrajenih 50.000
novih stanovanj, cesta, dolga
87 km — cesta novih hiš do
Kranjske gore.

Ne gre le za 50.000 sta-
novanj, gre za 50.000 do-
brih stanovanj!

Stanovanje je namenjeno dolgotrajni uporabi, poplačano
šele v 50 letih, v uporabi pa še dalj: srečuje številne dru-
žine, gleda rojstva in smrti. Zato se zdi zahteva po zares
smotno urejenem stanovanju še kako upravičena. Ideali-
zirano: danes zgrajeno stanovanje naj bi bilo primerno
standardu naslednje generacije.

● »Dobro stanovanje — dobro projektirani in dobro
zgrajeni stanovanjski prostori, ulice in naselja so neprecen-
ljive vrednosti za razvoj družine.«

soba) je dostopna iz predsobe, druga (spalnica) iz
kuhinje in dnevne sobe.

Trosobno stanovanje izpred petih let; znanec
iz številnih stanovanjskih blokov širom po Slove-
niji — načrt Projektivni biro Novo mesto. V tri
sobe (spalnici in dnevno sobo), v kopalnico-stranišče
in v kuhinjo je direktni dostop iz predsobe. Kuhl-
nja je ozka, opremljena s standardnim vgrajenim
pohištvom in električnim štedilnikom, naravnost
povezana s jedilnim kotom, iz katerega je tudi moč
priti v dnevno sobo s balkonom. Posebno uporabna
se zdi ozka povezava jedilnega kota, dnevne sobe
in balkona. Stanovanje, ki bi se z nekoliko pove-
čano dnevno sobo zelo približalo željam stanovalcev
jutrišnjega dne. Tloris 61 m².

Nova stanovanja — uporabna stanovanja

Pred nami je čas velike graditve stanovanj, ki jo
predvideva 5-letni načrt, investicija 200 milijard sa-
mo za stanovanja, brez drugih skupnih objektov, ki
so sestavni del stanovanjskega naselja.

Ta nova stanovanja naj bodo kar najbolj upo-
rabna.

Zato je bilo stanovanje predmet obsežnih raz-
iskav: privede naj bi do splošno in visoko uporab-
nega stanovanja. Približno: še tako ceno, pa sla-
bo uporabno stanovanje, ni poceni, ampak drago!
Vodilo bodoče gradnje stanovanj naj bo: dolg stu-
dij in smotno načrtovanje pa hitra gradnja. Koristi

KAKŠEN BO MAJ, KAKŠNO POLETJE?

Metoda za izdelavo dolgoročnih vremen-
skih prognoz, ki sem jo uporabil za napo-
ved vremena v tromesečju marec-maj, se
je do sedaj odlično obnesla. Zato sem se
poslužil iste metode za izdelavo prognoze
za čas maj-avgust. Prognoza je naslednja:

V mesecu maju bo vreme postajalo vse
bolj nestalno, nazadnje se bo sprevrglo v
močno deževje z jesenskim hladom, tako da
bo celo kdaj pa kdaj snežilo do nižin. V
juniju se bo sprva nestalno in hladno vreme
v splošnem nadaljevalo, vendar v drugi po-
lovisi meseca (najkasneje pa v začetku juli-
ja) bo nastopilo razdobje lepega vremena,
ki bo prevladovalo vse poletje! Julija in avgu-
sta bo torej prevladovalo lepo vreme, deže-
valo bo redkokdaj in dež povprečni ne bo
dolgo trajal. Računati je tudi z visokimi
temperaturami.

Dr. V. MANOHIN

Standardno stanovanje iz današnjega bloka: z moderno opremo, ki je, žal, ni moč kupiti, postaneta
dnevna soba (levo zgoraj) in jedilni kot zelo uporabna. Slika v naslovu: Kranj — na robu Save v senci
zaseženih gora — stanovanjski blok.

za namestitve standardnega pohištva, če ne izdeluje-
mo smotrnega pohištva, ga je treba začeti izdelovati.

Prvi korak velja raziskavi pohištva.
Studij je zajel 3/4 vseh slovenskih proizvajalcev
pohištva, proizvodnjo več kot milijon kosov pohištva
na leto.

— Ali pri našem pohištvu že nastopajo tako po-
gostne oblike in mere, da bodo vodile bodoča, na-
tanočno premišljena stanovanja?

Analiza ležišč, ki so jih bili izdelali 1959. leta, je
pokazala, da je na tržišču kar 62 različnih tipov
ležišč z izmerami v 42 različnih kombinacijah. Ne-
enotne izmere — neprilagojena stanovanja so vzrok
povpraševanja po obrtniškem — po meri — izdel-
nem pohištvi.

Stanovalci si žele vzidanih omar, zato se zdi raz-
iskava omar za shranjevanje še pomembnejša za na-
črtovanje bodočega stanovanja. Tudi pri omarah s
trga je opaziti podobno neurejenost izmer: 61 različ-
nih visokih omar, 50 različnih kombinacij širine in
dolžine. Kljub temu je tako pri ležiščih kot pri
omarah opaziti posebno pogostnost izmer pri 95 cm
širokih posteljah in omarah z globino 60 cm. Le-te
mere naj bi pomenile smernico pri načrtovanju
stanovanj.

Nase — novo — pohištvo je zelo staromodno, po-
trošnika še vedno silijo, da kupuje pohištvene »gar-
niture«. Proizvodnjo pohištva bo treba usmeriti k
manjšemu številu merskih variant, prilagoditi potre-
bam današnjega človeka.

Moderno stanovanje naj bo opremljeno z vgraje-
nim shranjevalnim pohištvom. Arhitekt, ki ga želi
projektirati, mora vedeti, koliko obel, perila ipd.
ima povprečno posamezni član družine, ki ji bo na-
menjeno novo stanovanje: kolikšne morajo biti omar-
e, da bo lahko vse v redu pospravljeno. Raziskava
o opremljenosti družinskih gospodinjstev je eviden-
tirala 211 tri- in štiričlanskih družin po Sloveniji:
osnova za prostornostno vgrajenih omar v stanovanju.

Kakšne so želje, potrebe in navade slovenskih stanovalcev?

Anketna raziskava 195 stanovanj in družin v Sav-
skem naselju v Ljubljani!

»Gre za raziskavo stanovanjskih navad in potreb,
ki so značilne za čas.«

Anketa se je omejila na stanovanja, ki so bila zgra-
jena po modernejših načelih, iskala odgovor, kako
so sprejeli stanovalci posamezne izvedbe sicer po
površini podobnih stanovanj.

Stanovalci si želijo stanovanj, kjer je moč go-
redbo priti direktno v vse sobe, ne marajo po-

srednega pristopa (n. pr. iz predsobe v kuhinjo in
naprej v dnevno sobo).

Čeprav je kuhinja še vedno v večini tudi dnevni
prostor, so stanovalci v stanovanjih, kjer je bilo to
mogoče, prenesli težišče dnevnega življenja v dnev-
no sobo (v trisobnih stanovanjih).

Dnevna soba naj bo velika, otrokom naj bo za
učenje, staršem za odmor in delo. Slovinci so dru-
žabni ljudje — tako kaže anketa. Tedenske obiske
ima 65% družin, mesečne 28%. Spet dejstvo, ki kil-
če po veliki dnevni sobi. Televizijski sprejemnik, ki
ga pričakuje v prihodnjih letih vsaka druga družina,
narekuje primerno dolžino dnevne sobe.

Kuhinja naj bo majhna, toda sodobno opremlje-
na, 95% anketiranih gospodinj je za moderno kuhin-
jo z vgrajeno opremo. Hladilnik sodi vanjo, saj je
uporabnost vgrajene shranjevalne omare za živila z
ozirom na letni čas zelo omejena.

S sedežno banjo stanovalci niso zadovoljni, želijo
si normalno dolgi banji. Večina gospodinj v kopal-
nici tudi pere, le-te pa v ta namen niso opremljene.
Pralni servisi ne ustrezajo v celoti, raje bi imeli
moderno opremljene pralnice v hiši, drobno perilo
bi prali še vedno v kopalnici.

S kombinacijo stranišča in kopalnice večina sta-
novalcev ni zadovoljna, zdi se, da zaradi slabe teh-
nične izvedbe (ventilacija).

»Stanovanje mora imeti balkon!« je enotna želja
vseh anketirancev. Balkon kot prostor za odmor, za
obedovanje v poletnih mesecih, prostor za čiščenje
in sušenje, za igro.

»Vsako sodobno stanovanje naj bo opremljeno
z garderobnimi omarami!«

VELIKA PROFESIONALNA ZAPOSLENOST
Družinskih članov terja kar najboljše in
najbolj smotno urejeno stanovanje, v katerem je z
gospodinjstvom kar naj-
manj dela!

K dobremu stanovanju sodi opremljenost naselja
s trgovinami za osnovno prehrano, otroškimi igril-
išči, vrtci, varnostjo otrok pred prometom. Možnosti
za družabno, organizacijsko, kulturno prosvetno in
fizikolno življenje, ureditev naselja glede parki-
ranja in garažiranja avtomobilov, ureditev komun-
alnih zvez z delovnim mestom.

»K vsakemu kvadratnemu metru površine stano-
vanja sodi določen obseg šole, igrišča, servisa!«

Za uporabna stanovanja v velikih enotah: v blo-
kih, stolpnih in stolpiščih je že veliko storjenega,
še več pričakujemo od bližnje prihodnosti.

Ne pozabimo na individualno gradnjo, ki v Slove-
niji danes še vedno obsega polovico vseh novo zgra-
jenih stanovanj. Današnja individualna gradnja je
draga, draga, zahteva veliko zemljišče. Tudi individu-
alno gradnjo je treba usmeriti v dobro in smotno,
jo urbanistično upravičiti.

Posebno primerno se zdi atrijske hiše. Zajema-
jo 200–250 m² površine, 100 za hišo, ostalo za vrt.
Stanovanje, povezano z vrtom, posamezne hiše je
moč urbanistično lepo kombinirati, ustvariti skupno
graditev enodružinskih hiš.

Stanovanje jutrišnjega dne

Spoznal smo želje in zahteve današnjih stano-
valcev. Kakšno naj bo naše bodoče stanovanje?

Kuhinja bo majhna, odlično opremljena. Električ-
ni štedilnik, priključki za električne aparate, hladil-
nik, vgrajena shranjevalna omara za posodo in živila.

Velika dnevna soba, katere velikost gre lahko na
račun spalnih sob. Za zdaj lahko dopuščamo v dnev-
ni sobi eno ležišče, želimo pa si, da bi bila dnevna
soba zares namenjena samo dnevnemu življenju.

Balkon v vsakem stanovanju!

»In površina stanovanja!«

Za tročlansko družino 50 do 55 m², za štiričlansko
pa 65 m².

»Novo, dobro stanovanje naj družini zagotovi:

● skupno življenje v stanovanju — obedovanje,
odmor in družabnost,

● dobro izolacijo posameznikov — spanje, uče-
nje, delo, bolniki,

● lažje gospodinjstvo delo — kuhanje, pranje,
sušenje, šivanje, čiščenje,

● otroku lastno mesto v stanovanju — spanje,
igro, učenje,

● zadostno in pravilno oblikovane prostore za
shranjevanje — obleke, živil, knjig,

● osebnost in higieno.

Višja stanovanjska kultura pomeni:

● boljše, bolj funkcionalno in cenejše — po-
hištvo, jedilni pribor, porcelan in steklo, tekstil,
svetila,

● stanovanja za različne tipe in velikosti dru-
žin — v enodružinskih hišah, v blokih, v stolpni-
cah, v kolektivnih družinskih hotelih, v domovih
za stare ljudi,

● opremljenost — z objekti za vsakdanjo pre-
skrbno, s servisi, igrišči za otroke, z možnostmi za
fizikolno odraslih, z možnostmi kulturno-prosvet-
ne in organizacijske dejavnosti,

● varnejša naselja — z ločljivo peš poti od
cesti, z zadostnimi parkirnimi prostori in garažami,

● naselja, ki bodo zadovoljevala tudi estetske
potrebe stanovalcev.

ANTE MAHKOTA

RTV Ljubljana

TELEVIZIJA

Kupon

za nagradno žrebanje popevk

NASLOV POPEVKE	OCENA
1. Oj, ti Liza	
2. Pomladna	
3. Sanje	
4. Baka je pričala	
5. Vrnj se Liličana	

To so popevke, ki jih bomo poslušali in oce-
njevali v oddaji TISINA-ODDAJA v četrtek
3. maja. Ocenjevali! Da, tišni popevki, ki vam
bo najbolj všeč, boste v kuponu vpisali najvišjo
oceno — 5 točk. Če vam bo manj všeč, pač manj
točk, vendar manj kot eno točko ni treba vpisati.
Ko boste ocenili vseh pet popevk, potem
izrežite kupon in ga pošljite na naslov: RTV
Ljubljana, Tavčarjeva 17, TV TISINA-ODDAJA
do 9. maja.

Nagrada 25.000 DINARJEV bo žreb naklonil
tistemu, ki bo glasoval za najboljše ocenjeno
popevko.

V zadnji oddaji je zmagala popevka »OB
NEZNH ZVOKIH, za katero je napisal glasbo
in tekst ADI SMOLAR, pela pa sta jo Majda
Sepe in Nino Robić.

OB NEZNH ZVOKIH

Aj ja ja ja ja ja ja ja ja ja
res najlepše je na pesni,
kjer ob zvokih nežnih
gledam tebi v oči.

Aj ja ja ja ja ja ja ja ja ja
saj pogledi govorijo,
v srcu mojem budijo
misli na skupne dni.

Aj ja ja ja ja ja ja ja ja ja
ko prav nežno me objameš,
takrat som res srečna,
saj s teboj je lepo.

Aj ja ja ja ja ja ja ja ja ja
prosim te, da mi verjameš,
vedno moja ostaneš,
ker te ljubim srčno.

Colnič življenja plavaj
srečno v nove dni,
lahko se pozibavaš,
da ne zadeneš ob čeri.

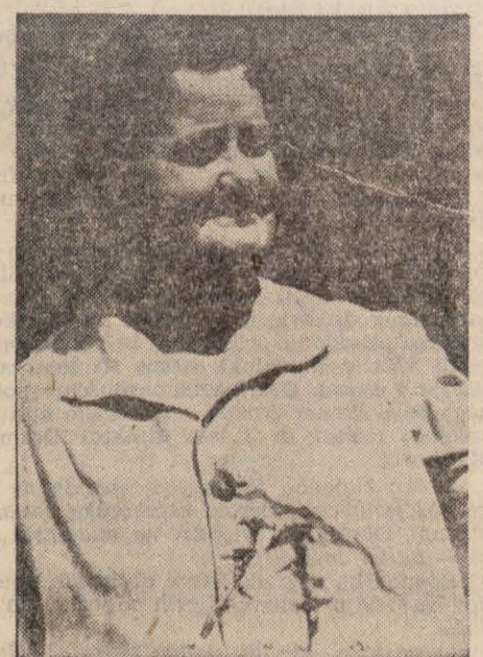
Naj bo življenje najino
lepo kot pesmica,
saj sva ob zvokih nežnih
mridva razkrila si srca.

Spet na Jesenicah

In na tej zadnji oddaji je sodeloval, kot
vedno, tudi žreb...

...nagrado bo dobil STANKO KRUSIC
Z JESENIC, COPOVA 3, je tedaj oznanila
radostno vest televizijska napovedovalka in
mojstra Stanka je erglo z zofo, po kateri se
je pravkar zleknil, da bi kar se da udobno
gledal televizijo.

»Ja, kaj pa je to?« je zmedeno gledal pri-
jatelj, ki so se zbrali v njegovi kuhinji pod
Možakijo. Mojster se je začudeno spraveval,
kako je do tega prišlo, uganko pa je rešila
še njegova žena Francka, ko se je vrnila z
Gorjuša.

»Veste, jaz sem poslala kupon, pa sem
možu pokazala povedati. Njegov naslov pa
sem navedla zato, ker sem mislila, da pri-
dejo v postev pri žrebanju samo naročniki
TV in to je moj mož.« je pojasnila Francka
Krustič prejšnji teden, ko smo nagradjenca ob-
iskali na domu. V prijetnem kramljanju ob
gorjuški domači klobasi in jabolčniku smo
vedeli, da je mojster Stanko delovodja v
struparni, da njihov obrat skrbi za nadomest-
ne dele in popravila strojnih naprav železar-
ne, žena Francka pa doma gospodinja. In oba
skupaj presedata večere ob televizorju.

»Ze od decembra ga imava,« je povzela
žena besedo in nadaljevala:

»Najraje gledamo ljubljanske oddaje. Tu-
jih ne razumemo, v hrvaških in srbskih od-
dajah pa preveč plešejo in govorijo. Radi
gledamo Spoznavajmo svet in domovino, se-
veda Tišina-oddaja in zabavno glasbene od-
daje z ljubljanskega gradu, ki pa sta bili sa-
mo dve. Zanimiva so zdravstvena pre-
davanja in pa strašno radi gledamo televizijs-
ke igre. Prenosov iz gledališča naj bo čim-
več.«

»Kaj pa gospodinjstvo? Kaj najraje ku-
hate?«

»Mož in hčerka josta vse od kraja, jaz pa
najraje kuham takšno stvar, da ni preveč
dela. No, in z Ekonom loncem mi je prihra-
njeno precej truda.«

»Je življenje na Jesenicah drago?«

»Bolj kot v Ljubljani. Tam imate mleko
po 52 dinarjev, pri nas je pa po 58 dinarjev.
Meso se je v treh tednih podražilo za 50 di-
narjev, kosti pa dajo zraven kar 40 deka-
gramov.«

»Mali obmejni promet?«

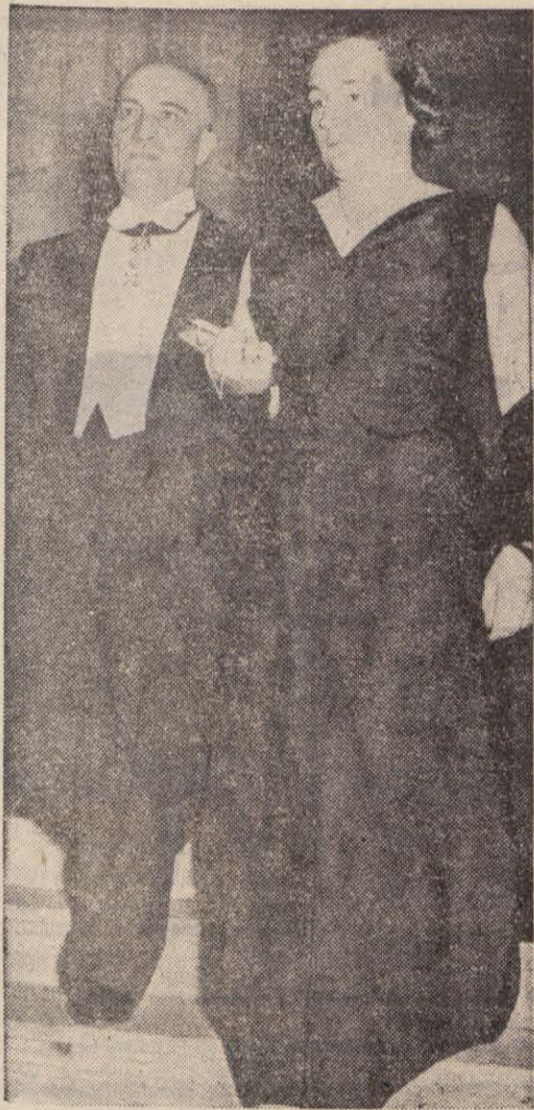
»Se čuti, da je. Avstrijec vidim precej na
trgu. Mi pa še nismo zaprosili za propustni-
ce. Bomo letos.«

»Kam pa na dopust?«

»Najbrž v Biograd. Železarna ima doli po-
čitniški dom.«

»In koga naj slikam?«

»Mene že ni treba,« sta dajala zakonca drug
drugemu prednost. No, zmagala je galant-
nost in fotoaparati se škrtali. Slika je objavl-
jena, prostor pa rezerviran za naslednjega
nagradjenca.

Bianca Rosa Fanfani si na moč želi postati »prva dama Italije«

Kvirinal

menja gospodarja

Starinski Quirinale bo drugega maja dobil novega gospodarja — če se seveda sedanji predsednik italijanske republike Giovanni Gronchi ne bo odločil za ponovno kandidaturu in če seveda ne bo izvoljen. V tem primeru bi obsežna palača ohranila sedanjega gospodarja, vendar pa vse kaže, da temu ne bo tako, kajti Gronchi je utrujen in ne kaže nobene prave želje, da bi še sedem let ostal na svojem položaju, po drugi strani pa se mnogo drugih poteguje za najvišje mesto v državi. In prav v tej tekmi za predsedniški sedež, včasih ni povsem jasno, kdo je bolj ambiciozen: ali kandidat, ali njegova soproga.

Od resnih tekmecev na volitvah drugega maja je brez dvoma sedanji premier Fanfani — tako vsaj govore v italijanskih političnih krogih. Računa lahko na znatno podporo svoje stranke, pa tudi na podporo mnogih politično vplivnih ljudi, med katerimi njegova soproga Bianca Rosa ni ravno najneznatnejša. Bianca Rosa Fanfani se v politična prizadevanja svojega moža ne vpleta samo, kot je ondan napisala revija »Vie Nuove«, zaradi občutka za zakonske dolžnosti, marveč tudi zaradi svojega političnega prepričanja. Tisti, ki poznajo osebne vplive na italijansko politiko, se še prav dobro spominjajo Fanfanijevih naj-

bolj črnih dni februarja 1959, in dobro vedo, kako malo je manjkalo, da se »professorino« ni umaknil v udobje zasebnega življenja; ustavila ga je Bianca Rosa. Vsekakor drži, da bi Bianca Rosa Fanfani od srca rada postala prva dama Italije in da vedno spremlja vse nihanje v moči in veljavnosti ljudi, ki bodo tudi nastopili na majskih predsedniških volitvah.

Napovedi so odveč. Ko so leta 1955 volili predsednika republike, je kot bolj ali manj uradni kandidat vladajoče demokratske stranke nastopal Cesare Merzagora; že pri prvem glasovanju je proti njemu volila polovica demokratskih volilnih moči in to se je ponavljalo, dokler ni prevladala levica poslancev stranke s svojimi kandidatom Gronchijem. Pa to ni bilo edino glasovanje, na katerem se je pokazalo, kako malo se je moč zanašati na zmago uradnih kandidatov vladajoče stranke oziroma koalicije. Sedem let pred tem, leta 1948, so volili naslednika predsednika De Nicolui: uradni kandidat je bil grof Sforza, izvoljen pa je bil Luigi Einaudi.

Mimo Fanfani je eden najresnejših kandidatov za predsedniški položaj zunanji minister Segni, le-tega bi bilo moč imenovati uradnega kandidata demokratske stranke, saj uživa med drugim tudi podporo propagandnega šefa stranke Adolfa Sartija. Bianca Rosa Fanfani mu namreč pripisuje največ možnosti in ga ima za najresnejšega tekmece svojega moža. V njenem notetu si je Segni pridobil najvišjo oceno — štiri zvezdice. Mimo zvezdic pa so potrebni še drugačni računi. Ustava določa, da voli predsednika republike 844 poslancev in senatorjev ter 10 predstavnikov italijanskih pokrajin. Za prva tri glasovanja je potrebna dvotretjinska večina, za vsa nadaljnja pa navadna večina; v prvih treh »rundah« jo potrebuje 569 glasov, kasneje pa 428. Na volitvah je že takšna navada, da po prvih treh glasovanjih se nihče ni izvoljen; do navadne večine pa je demokratska stranka potrebnih k vsem lastnim še 42 glasov. Prav s tem se ambiciozna gosa Fanfani tolaži: razmere znotraj demokratske stranke so takšne in razcepljenost na struje tako globoka, da Segniju ne bo treba iskati le 42 glasov, marveč precej več.

Piccionini in Saragat sta kljub manjšim možnostim še vedno resna kandidata; dobila sta tri zvezdice. Prvi je v stranki precej priljubljen, deloma zaradi svoje preteklosti, deloma pa zato, ker se ni preveč spušča v spore med strankami. Vendar Piccionini ne more računati na nedeljeno podporo svoje stranke, še posebej ne, ker bi verjetno nastopil kot odkrit kandidat desnice.

Saragat je pri vodstvu demokristjanov zelo priljubljen, vendar ne dovolj. Ker pa lahko računa na podporo levih glasov, ni izključeno, da bo pripravil presenečenje.

Na lestevici možnosti imajo Merzagora, Leone, Campilli in Reale po eno zvezdico; deloma so postali tekmeči za vselitve v Quirinale zaradi lastnih pobožnih želja, deloma pa zaradi tega, ker so jih postavile za kandidate manjše politične skupine. Realnih možnosti nimajo, seveda pa, kot rečeno, niso izključena presenečenja.

Poslednji med možnimi kandidati je Giovanni Gronchi, brez zvezdice in brez posebnih ambicij, da bi še sedem let ostal na sedanjem položaju.

Ko je predsednik Kennedy med nedavnimi manevri ameriškega ladjevja v severnem Atlantiku obiskal jedrske podmornice »Thomas A. Edison«, zaradi bolezni na hrbtnici ni mogel v notranjost ladje po stopnicah. Da bi si ogledal naprave za izstreljevanje raket »Polaris«, se je Kennedy spustil v ladjo z dvigalom, ki sicer služi za »lovorni promet«.

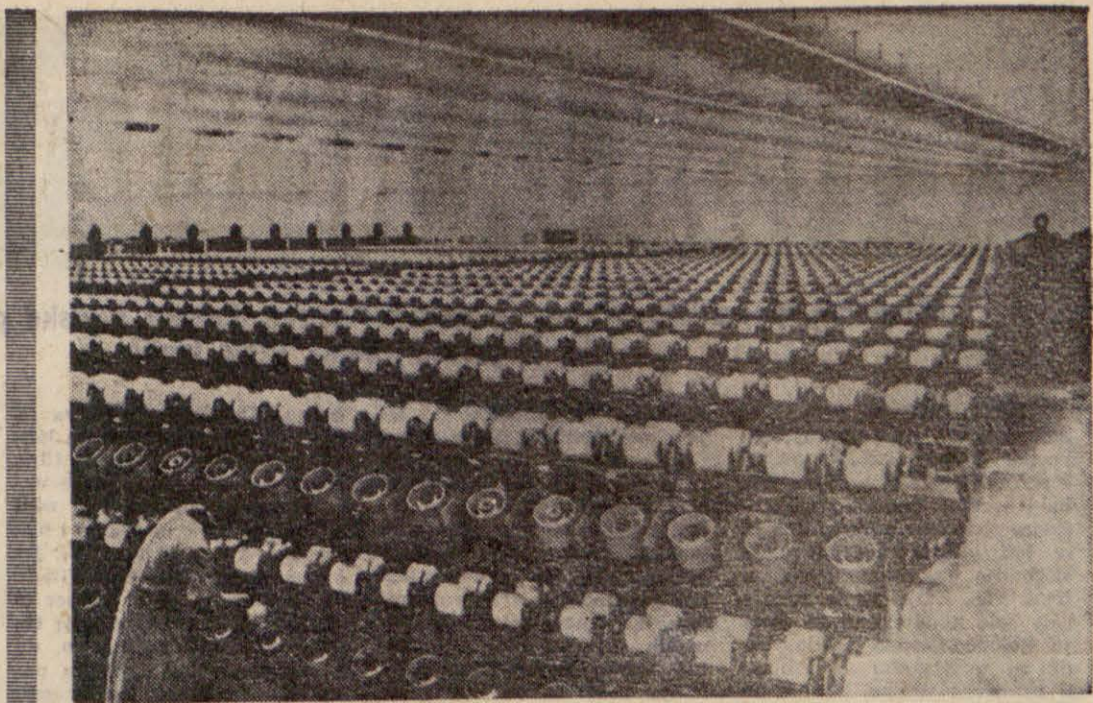
Naprave za izstreljevanje raket so očitno odlične; delovale; te dni je Kennedy po dolgem napovedovanju in vztrajnih protestih vsega sveta pobližal obrambno ministrstvo, da začne poskuse na Tihem oceanu. Za uvod bodo preizkusili atomske bombe in rakete tipa »Minuteman« ter rakete »Polaris«.

Na sliki: predsednik Kennedy med mornariškimi častniki, nekaj hipov preden so ga s škripecem spustili v notranjost podmornice.

sporočili svojim sovjetskimi kolegom: »Pozor, pozor! Iz našega oporišča v Turčiji je izginilo poskusno letalo, podobno tistemu, ki ste ga opisali. Tudi pilot ustreza vašemu opisu: večeraj je pobežnil iz naših zaporov. Storitve z njim, kar želite.« P. S. Možakar boleha za grandomanijo!

Izgubljena podpora

Enega od Francozov, ki so na nedavnem referendumu glasovali za »non«, ima

Avtomatizirana predilnica

Vsi poznamo avtomate. V rezo vlakneš kovanec, ki sproži nevidni mehanizem, in že na večji pošti dobiš — na primer pisemsko znamko. Avtomat nadomešča človeka, ki bi sicer pri okencu prodajal znamke. Avtomatične stroje so seveda nekoliko bolj zapletene. Že dolgo je znan mehaniziran proces, pri katerem gre na primer samo za to, da na določenih mestih zmanjšamo premer kosa železa ali lesa, pri čemer niti ni potrebna do neznatnega delca milimetra natančna obdelava. Toda s tem se je začela avtomatizacija, ki jo na Zahodu radi označujejo tudi kot »drugo industrijsko revolucijo«.

Avtomatizacija se je rodila pravzaprav med drugo svetovno vojno. Preden so se začeli Američani pripravljati na invazijo v Zahodno Evropo, so morali poskusiti laboratoriji ameriške armade postreči z natančnimi podatki o loku, v katerem naj bi letela granata iz novega orožja. Ameriško letalstvo je potrebovalo matematične račune za konstrukcijo novih letal. Zamudni računi s takratnimi stroji, ki so seveda tudi že bili preprosti avtomati, bi vzeli vse preveč časa, zato so specialisti za orožje v Pentagonu poklicali na pomoč profesorja Howarda Alkana, predstojnika računskega laboratorija pri harvardski univerzi.

Mlada raziskovalca J. Presber Eckert in dr. John W. Mauchly sta po njegovi zamisli skupno s številnimi tehniki za visoke frekvence »International Business Machines Corporation« (IBM) izdelala prvi izključno elektronski računski stroj, ki je zaslovel kot »Eniac« (Electronic Numerical Integrator and Computer). Trideset ton težka, z 18.000 elektronskimi opremljenimi računska naprava je v nekaj dneh sekunde rešila enačbo s 150 neznankami ter v eni uri pomnožila milijon desetmestnih števil.

Kmalu potem so ugotovili, da se elektronski možgani pokažejo tudi pri ustrezni uporabi pri reševanju težav, ki jih je mogoče uporabiti kot snovne navodil za delo v uradih, laboratorijih in tovarnah. Že med drugo svetovno vojno so inženirji za elektronsko opremljeni eno izmed ameriških tovarnov topovskih granat z elektronskimi možgani, ki so natančno usmerjali večji del proizvodnega postopka.

Za delo z elektronskimi stroji so potrebni prebrskani kadrovi, ki jih »odpajajo« obširne koncentracije. Razne novejšje elektronske možgane »krmijo« z magnetofonskimi trakovi, ki imajo drobne magnetne pike. Vsaka izmed njih pika je v umetni celici spomina določeno naloge. Nekaj kasneje je uspešna konstruktorjem IBM moštvo: izdelali so elektronske možgane, ki ne le usmerjajo priključene stroje, temveč odpravljajo tudi njihove napake v tem smislu, da jim samostojno ukazujejo, naj ponovno obdelajo tisto, kar jim spodleti, tako da je vse kakor mora biti.

Nastajanje, ki se na prvi pogled zdijo plod bujne domišljije, lahko strmo v realnost ugotovitev, da popolnoma avtomatizirana tovarna tako rekoč brez ljudi — le peščica inženirjev in tehnikov nadzoruje stroje, ki delajo po ukazih ustrezno grajenih elektronskih možganov — nikakor ni več utopija. Vsaj v nekaterih obratih že teče takšna proizvodnja tako v ZDA in Veliki Britaniji kakor v Sovjetski zvezi.

V moskovskem obratu »Stankokonstrukcija« na primer je skoraj popolnoma avtomatizirana proizvodnja batov za avtomobile in traktorske motorje. Tudi Angliji imajo podobne »paradni« obrate: tovarna radijskih sprejemnikov blizu Londona, ima samo pedeset delavcev, proizvodnja pa je enaka povprečni zmogljivosti normalne tovarne s 1500 delavci ob tekočem traku.

Ameriški roboti

Daleč pred drugimi so na tem področju Američani (v Sovjetski zvezi to zanikajo za nekatera področja). Henry Ford, ki je umrl leta 1947, je zapustil velikanske tovarne v Detroitu, najpopolnejše mehanizirane, nato pa strojno strojno industrijsko moč, kar jih premore svet. Že pred prvo svetovno vojno je Henry Ford prevzel sistem tekočih in montažnih trakov, kakršne so imeli v hišah klaviristov. Njegov vnuk Henry Ford II. je tvegal mnogo več. Za dve milijardi dolarjev je dal po vojni zgraditi nove, avtomatično ustvarjane »proizvodne steze« in avtomatično krmajene montažne obrate. Po letu 1950 je opremlil z elektronskimi možgani štirinajst tovarn in si s tem zagotovil velik gospodarski uspeh. Nagla amortizacija elektrorobotov je namreč preprosta račun: od vsakega 3.500 dolarjev, ki jih vloži v avtomatizacijo, ima Ford tisoč dolarjev več letnega dohodka.

Paradni obrat Henryja Forda je tovarna motornih blokov v Clevelandu, kjer mehanične roke in jekleni prsti vlečejo šest- in osemcilindrske bloke skozi 42 strojev, ki opravijo skupno 330 delovnih operacij. (V Zahodni Nemčiji gradijo zdaj podoban objekt.)

Zanimiv pogovor se je razpletel leta 1954 v skoraj prazni (glede na proizvodnjo proizvajajoči strojni dvorani). Ko je Henry Ford II. videl, kakšen vis je na pravila pošastna igra strojev na predsednika sindikata avtomobilskih delavcev Walterja Reutherja, je rekel: »No, mister Reuther, kje boste v prihodnje pobirali članarino?« Walter Reuther pa je takoj našel pravo besedo: »In komu boste vi, gospod Ford, v prihodnje prodajali avtomobile, če boste delavce v nameščenem brezobzirno postavili pred vrata?«

Ta pomenek vsebuje ves problem avtomatizacije! Rodimo konkretnosti: V obdobju 1933–1957 so stroji nadomestili na delovnem mestu 95.000 delavcev ZDA. Se leta 1941 je bilo potrebnih za proizvodnjo tone jekla dvajset delavcev, zdaj jih 12 opravi isto delo.

Okoli 150.000 brezposelnih delavcev v Detroitu se ne bo zaradi avtomacije nikoli več vrnilo v avtomobilsko industrijo.

V minulem desetletju so stroji nadomestili 200.000 rudarjev, nadatnih 200.000 pa že zdaj na delu s skrajnim delovnim časom.

Zaradi postopne avtomatizacije so v ZDA opustili v desetih letih okoli 10.000 delavcev, zaposlenih v petrolejski industriji. Za določeno množico nafte potrebni delovni čas se je skrajšal za 81 odstotkov!

V industriji elektriničnih aparatov so zaradi avtomatizacije opustili 80.000 delavcev. Zaradi elektronskih strojev se je število pisarniških delovnih mest v ZDA skokovito v minulih petih letih za 25 odstotkov. Računi kažejo, da bo v prihodnjih petih letih zaradi avtomatiziranosti nadaljnje štiri milijone manj pisarniških in namočenskih delovnih mest, kot jih je zdaj. Lani so v ZDA izročili namenu 10.000 elektronskih računalniških strojev, zaradi katerih je zdaj brez službe »samo« 350.000 delovnih moči.

Stroj namesto računovodje

Zaradi avtomatizacije se zviša zdaj v ZDA število prekvapilic približno za 1,6 milijona na leto! Ta težnja pa bo postala še izrazitejša: za zdaj dobijo delavci in nameščenci, ki jih avtomati izključijo iz delovnega procesa, zaposlitev — večinoma slabše plačano — v kakem a.ugem obratu, v vojni industriji ali v tovarnah plastičnih in splošno umetnih snovi, potrebnih za elektronsko tehniko. Toda kako dolgo še? Po ugotovitvah posebnega oddelka na čikaški univerzi je mogoče takoj avtomatizirati vse pekarnice, pivovarne, slaščičarne, tovarne volnenih pletenin, tiskarne, čistilnice nafte, cementarne, steklarne ter tovarne lepene in strojev, kemično industrijo, tovarne aparatov za komunikacije, vse prodajalne predmete po enotni ceni in precejšnji del pisarniškega dela. (Velika elektrarna že uporablja računski stroj, ki izračuna v 25 minutah tedenske plače 26.000 zaposlenih. Stroj upošteva delo čez uro, odsotnost ter odtegljaje zaradi zamud, davkov, sindikalne članarine, zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja itd.)

Duhovni oče kibernetike (usmerjevalne tehnike) prof. Wiener je na tem področju prav gotovo zadnja avtoriteta, da mu lahko verjamemo. Tako je rekel: »Posledica avtomatizacije bo brezposelnost, ki je sploh ni mogoče primerjati s sedanjo gospodarsko recesijo!« Pri tem je imel v mislih družbo, v kateri bodo avtomati topli in valjati jeklo, kopali premog, tkali tekstilno blago, sortirali sadje, stili kamnoseki, sestavljali, pregledovali in potirali račune, usmerjali promet, prevajali knjižna dela, sestavljali avtomatske pisalne stroje, risali in preizkušali rakete, preverjali uporabnost letal, vozili potnike in tovarne vlakne ter nazadnje izdelovali sami sebe.

Delavci v socialistični družbi nimajo povoda za strah pred avtomati. Manj dela — zakaj pa ne? Več prostega časa? Seveda! Avtomacija je navsezadnje tisto popolno sredstvo, ki bo pri delu nadomestilo človeka in mu dalo čas, da se bo lahko doživel v vsem lepemu, komunistični in avtomatizacije ni mogoče ločiti!

Kapitalizem bo moral začeti drugače, sicer...

Za delavce v kapitalističnem svetu pa je avtomacija strah jutrišnjega dne, če ne celo že današnjega. Podjetnik, ki potrebuje za avtomatizacijo svojega obrata precejšnjo investicijska sredstva, se za zdaj razvija v neprizanesljivejše priganjaka. Če se mora v Zahodni Nemčiji zaradi te ali one bolezni umakniti vsako leto 1,6 milijona ljudi, preden dosežejo za pokojnino potrebno starost in delovno dobo, govorimo o priganjstvu prav tako upravičeno sprlo dejstva, da se na Japonskem vsak dan smrtno ponesreči 17 industrijskih delavcev. Za priganjstvom pa pride odpuščanje. Če bi bil podjetnik pripravljeno porazdeliti svoje visoke dobičke med odpuščene delavce, bi seveda ne bilo posebne škode. Toda v minulih šestih letih se je potrošnja v ZDA povečala samo za 1,3 odstotka. To pomeni: z dobički si skuša podjetnik zagotoviti kar najboljši izhodni položaj v konkurenčnem boju s tekmeči ali z državami, ki prav tako težijo k avtomatizaciji. Brani se bo plačevati visoke davke — sicer pa ima v parlamentih prav zaradi tega svoje poslance, ki jih plačuje. Predsednik Kennedy bi že lahko zapel žalostno pesmico o odporu v Predstavniškem domu in v Kongresu. Zaradi proračunskih primanjkljajev kot posledice neplačanih davkov — o vsaki novi davčni dajatvi je treba glasovati v parlamentu — bo imelo čedalje več ljudi pomanjkljivo šolsko izobrazbo, to pa jih bo rinilo na spodnji rob družbe. Namesto da bi v dobi avtomatizacije skrbeli za množico tehnikov, znanstvenikov in zdravnikov, mladina živi, kar si ne more pomagati.

Jasno je, da takšna kapitalistična praksa navsezadnje mora pripeljati — po lastni krivdi — do zloma kapitalističnega družbenega sistema. Za kaj se je odločil delavec zahodnega sveta, ob tem prvem maju 1962, še ni povsem razvidno, o njegovi zavesti pa pričajo stavkovni boji, ki so v kapitalističnih deželah srditejši iz leta v leto. Medtem ko je leta 1956 sodelovalo v razrednem boju 14 milijonov delovnih ljudi, je v letu 1958 stavalok že 23 milijonov delavcev in nameščencev. Leta 1959 so imeli delodajalci opraviti z 41 milijoni stavkajočih, v letu 1960 jih je bilo 54, lani pa že več kot 60 milijonov. Za delavce kapitalističnega sveta prvi maj še ni izgubil prvotnega pomena v razrednem boju. Leta, ki pridejo, bodo to dokazala bržkone dovolj nazorni!

H. P. R.

Izposojena kozerija

Naprej plačaj, nato pa moli

Ondam sem se pogovarjal z nekakšnim potovalnim agentom, nekim Herodom Sargentom. Videti je bil strašno poltalen. »Kadarkoli mi uspe prodati vozovnico za križarjenje, se vedno pripeti kakšna reč — in vse gre po vodi,« je tarnal. »Mi, potovalni agenti, smo žrtve časopisnih naslovov. Ne vem več, kaj naj ukrenem.«

»Zakaj pa ne organiziraš križarjenja na kraj ne-redov,« smo ga poprašali. »Če bi zavedenec dovolj privlačno predstavil, bi ljudje kar trumoma drli skupaj.«

ART BUCHWALD

»Misel ni slaba,« je menil po kratkem premisleku in začel v zrak plakat. »Obiščite Južni Vietnam in se pustite siliti s pravim gverilcem! Dobro, mar ne?«

»Za univerzitetne študente bi lahko pripravil križarjenje v Južno Ameriko, koder bi se ameriški študentje srečali s svojimi južnoameriški kolegi in se skupaj z njimi udeležili političnih protiameriških demonstracij,« je nadaljeval. »In kaj pravite k takšni reklami? Bodite prvi iz vašega okolja, ki ga bodo v vzhodnem Berlinu aretirali kot vohuna...?«

»To bi bilo res odlično,« smo mu zagotovili.

»Kaj pa Alžirija? Pomislite, kaj vse bi se dalo narediti v tistih krajih? Udeležite se neredov na Alžiriji! Ostanete lahko, dokler vas je volja, za nekaj višjo ceno pa vam rezerviramo sedež v poslednjem letalu, ki bo odletelo iz dežele.«

»Ne pozabi na Kongo,« smo mu svetovali.

»Slovesni uboji v luninem svitu. Udeležite se razburilne evakuacije mesta!«

»Kar potovati bi,« smo menili.

»Kaj menite, ali bi ljudje hoteli obiskati tudi Sirijo?« nas je vprašal.

»To je odvisno od Izraelcev, če bodo znova napadli.«

»Kaj pa, če pripeljem ljudi na cilj, ko bo neredov že konec?«

»Hm, v takšnem primeru bi imeli potniki pra-

tt • telegrami

SEUL — V skladišču starega železa je eksplodirala mina za minometale: spomin (in opomin) na korejsko vojno.

PARIZ — Restavracija Maxim's iz Pariza je tožila istoimensko restavracijo iz Juan les Pins: plagiat (pariski Maxim's obstaja že 40 let).

KAIRO — Mohameda Oweisa so obtožili umora, a ga je sodišče spoznalo za nedolžnega in ga izpustilo. Takoj ko je prišel na prostost, se je vrnil pod avio in izdihnil: strah pred krvnim maščevanjem.

FIRENZE — V Serenissimi ob Arnu so mudi laoski princ in predsednik zakonite laoske vlade Suvana Fuma: gost grofov Germiny v vili »Gaiffa«.

NAPOLI — Maria Argento (19 let) je iz javne telefonske govornice sporočila staršem, da jo je ugrabil zarovec; leta je zadevo (tudi po telefonu) potrdil: ugrabitev brez protesta.

RALEIGH — Don Davis, demobilizirani »pomorski pešak«, je izumil zapleten rešilni pas: naplinese ga v dveh sekundah.

SALT LAKE CITY — Kot zarja močna svetloba nad državo Utah: verjetno meteorit, ki je eksplodiral v atmosferi.

VARŠAVA — Velikanski roj čebel se je spustil na krakovski trg s cveticami: kupci so pobegnili, prodajalec pa so se pustili opikati.

KNOXVILLE — Skoraj četrtilijona dolarjev odškodnine so prisodili osim delavcem, ki so bili junija 1958 med delom izpostavljeni radioaktivnemu sevanju v atomskem centru Oak Ridge.

TIRANA — Domov se je vrnilo 1200 albanskih študentov, ki so študirali v ZSSR: invazija intelektualcev.

NEW YORK — Kardinal Spellman je prispeval 5000 dolarjev za odkup ujetnikov, ki so jih zajeli Kubanci ob neuspeli invaziji na Kuba pred enim letom: Havana zahteva 62 milijonov (za vse).

MOSKVA — Na neki ovčji fermi v Uzbekistanu so vzgojili novo vrsto ovce: ne slve, ampak drap z zlatimi in srebrnimi odtenki.

Powers in Bond

Ko se je pilot vohunskega letala U-2 po dobrem pol-drugem letu zopora vračal iz Sovjetske zveze, je avtor v Veliki Britaniji zelo priljubljenih vohunskih storij o Jamesu Bondu Ian Fleming razočarano zmajal z glavom. »Predstojniki Jamesa Bonda prav gotovo ne bi bili tako naivni, kot so bili šefi ameriške obveščevalne službe. Brž ko bi zvedeli za pristanek vohunskega letala, bi

sporočili svojim sovjetskimi kolegom: »Pozor, pozor! Iz našega oporišča v Turčiji je izginilo poskusno letalo, podobno tistemu, ki ste ga opisali. Tudi pilot ustreza vašemu opisu: večeraj je pobežnil iz naših zaporov. Storitve z njim, kar želite.« P. S. Možakar boleha za grandomanijo!

LETOŠNJA NESOZVOČJA

»Čimmanj spodsrljajev,« pravi o trenutni zagati domače filmske proizvodnje režiser
»Zgodnje jeseni« Toma Janjič

LETO DNI je tega, kar smo zvedeli, da je sarajevski režiser Toma JANJIČ (»Črni biseri«, »Košček modrega neba«) sprejel ponudbo zagrebškega podjetja Jadran-filma in se lotil priprave na snemanje »Zgodnje jeseni« po scenariju Irmee Flis. Ekipe se je formirala šele nedavno in za start je določen konec aprila. Tudi sni so v Zagrebu že izbirali primerne terene, ker se bo ves film dogajal v tem mestu. Sestavili so tudi seznam igralcev, vendar še ne dokončno.

Poiskal sem režiserja Janjiča v zagrebškem hotelu Dubrovnik. Popila sva vsak svojo turško in tako proslavila obletnico našnjega srečanja ob temi »Zgodnja jesen«. Zanimalo me je svede, kako da so se priprave za film tolikanj zavleklo.

— Bilo je precej objektivnih pa tudi subjektivnih okoliščin, — je dejal režiser. — Prvič delam v Jadran-filmu, uglednim podjetjem, ki ima za sabo lepo število pulskih nagrad in je dvakrat konkuriralo za Oscarja. Menim, da ta priznanja niso plod naključij, marveč metodnega dela. Tudi so odgovorni ljudje v podjetju napravili name odlične vtis. Za samo temo, ki smo jo izbrali, razodeva njihova hopenja in ambicije in še potrjuje moj prvi vtis. Za našo kinematografijo je namreč življenjsko važno, da taka hopenja spoštujemo, da ne snemamo na slepo, kar pade slučajno pod roko ali kar se nekemu v določenem trenutku zahoče, opravičujoč to s quasi komercialnim zakonom ponudbe in potrošnje. Potem ko smo »Zgodnja jesen« večkrat predelali, se loviti v adaptacijah, pa so prišle še boleznin in tako naprej. Toda vse bo dobro, če se bo le dobro končalo.

koriščajo in vulgarizirajo izjave nekaterih naših voditeljev, češ da so nam potrebni tudi filmi »lahkega žanra«. Trdno sem prepričan, da avtorji takih izjav niti v sanjah niso pomislili na taka pačenja in nesmisle, ki napolnjujejo naš repertoar v bistvu politično vprašanje, in to zelo akutno vprašanje. Če naša država potrebuje klajnburgske limonade — vendar v to dvomim — jih lahko kupi za 500 do 1000 ameriških dolarjev, ne pa da nas stanejo sto in sto milijonov dinarjev. Sprito takoga repertoarja nai nas ne čudi tudi to, da število gledalcev pri domačih filmih upada. Trditev, da televizija in veliko število nosilnih filmov zmanjšuje število gledalcev, je tako slabokrvna, da je že smešna. Hkrati pa razen tega iznematisk in podcenjujoče stališče do tistih, ki v glavnem dajejo sredstva za življenje te kinematografije in mimogrede tudi za plače ljudi, ki servirajo tak repertoar. Drugo trditev, da tak repertoar zahteva komercialni moment, izpodbija vse bolj prazne blagajne naših producentovskih hiš. Tega položaja po mojem mnenju ne more omiliti združevanje tehničnih baz s producenti, ki se pogreza v dolge. Posebno vprašanje je, kaj je pri nas mogoče — da eden od producentov za snemanje enega samega filma predvidi 300 do 400 (in več!) milijonov dejanskih stroškov, medtem ko se mora drugi omejit na filme, ki stanejo približno 50 milijonov dinarjev in pri tem zamula filme, ki bi letos lahko dobili priznanja.

TOMA JANJIČ

ga je bil podpri pri realizaciji filma, ki je totalno in po vseh linijah (tudi komercialni) propadel! Toda bene, ta neuspeh je bil na dlani, še preden je tlesnila prva »klapa«, saj so filmski svet in strokovnjaki — torej kolikor toliko kvalificirani ljudje — vnaprej opozarjali na katastrofo, ki je bila nel-

bežna. Kajti stara resnica je, da se iz dobrega scenarija lahko napravi dober ali slab film, iz slabega scenarija pa se napravi samo slab film, in zdaj se dogaja, da v obseščevni hiši hvalijo vrvi! Kak nonsens! Pa odgovornost? Nohene! Glede na to, da to ni edini primer in da taki filmi predstavljajo težišče našega dela, menim, da je naš repertoar v bistvu politično vprašanje, in to zelo akutno vprašanje. Če naša država potrebuje klajnburgske limonade — vendar v to dvomim — jih lahko kupi za 500 do 1000 ameriških dolarjev, ne pa da nas stanejo sto in sto milijonov dinarjev. Sprito takoga repertoarja nai nas ne čudi tudi to, da število gledalcev pri domačih filmih upada. Trditev, da televizija in veliko število nosilnih filmov zmanjšuje število gledalcev, je tako slabokrvna, da je že smešna. Hkrati pa razen tega iznematisk in podcenjujoče stališče do tistih, ki v glavnem dajejo sredstva za življenje te kinematografije in mimogrede tudi za plače ljudi, ki servirajo tak repertoar. Drugo trditev, da tak repertoar zahteva komercialni moment, izpodbija vse bolj prazne blagajne naših producentovskih hiš. Tega položaja po mojem mnenju ne more omiliti združevanje tehničnih baz s producenti, ki se pogreza v dolge. Posebno vprašanje je, kaj je pri nas mogoče — da eden od producentov za snemanje enega samega filma predvidi 300 do 400 (in več!) milijonov dejanskih stroškov, medtem ko se mora drugi omejit na filme, ki stanejo približno 50 milijonov dinarjev in pri tem zamula filme, ki bi letos lahko dobili priznanja.

Kje je izhod iz zagate? — Ko sem dejal, da je sedanja etapa naše kinematografije tudi politično akutna, sem mislil tudi na to, da bi morali vsi odgovorni čim bolj vključiti s filmskim delavci, ki so včasih pozabljeni — preresati nastali položaj, ki ga je signalizirala že lanska Pula. Kajti spodsrljali so lahko pri vsakem delu, v vsaki umetnosti, zato pa naj bi bili vsi čim bolj mobilizirani tako, da bi bilo napak čimmanj. Če pa

se napake že porajajo, so opravičljive samo sprito poštenega hotenja in resnega stališča.

Ob koncu sva se spet pogovarjala o »Zgodnji jeseni«. Režiser Toma Janjič je o svojih prvih filmih dejal:

— To je eden prvih jugoslovanskih filmov, ki se ukvarja predvsem z ženskim problemom. Po njegovi vsebini bi lahko sklepali, da so to temo v književnosti in filmu že dostikrat »prežvečili«. Toda ta tema je še kako aktualna in zasluži vso našo pozornost, posebej še v primeru, če ustvarjalec najde novo plat, nov aspekt, s katerega jo bo obravnaval. Dostikrat sem bil priča popačenemu pojmovanju ženske kot človeka, ki ne uživa nikakršne zaščite. Ze sam izraz »raspuštenica«, ki ga pri nas uporabljajo tudi kot pravni termin, je žaljiv — vsaj zame. Vidite, to je tisto, kar me je zamikalo v snovi tega mojega novega filma.

P. HOMOVEC

— Bravo! Vendarle ste začeli s snemanjem nove slovenske komedije!
— Kje pa! Filmam le sestanek.

NAŠI IGRALCI IN TEHNIČNE USLUGE ZA

Chessmanov primer

Pred nekaj meseci je italijanska producerska hiša »Mercur-filma« odkupila scenarij »Bandit z rdečo lučjo«, ki ga je po Chessmanovih dnevnih napisal Američan John Lowe, hkrati pa se je odločila, da bo film snemala večinoma pri nas, s tehničnimi in umetniškimi uslugami zagrebške »Dubrave«. Snemanje bi se moralo začeti januarja, vendar se je zaradi nenadnih težav zavleklo do spomladi.

Mitja Bitenc in Nikša Stefanini v filmu »Bandit z rdečo lučjo«.

Težave so izbruhle v Rimu, kjer so najstariji filmski čimtelji mahoma prepovedali snemanje filma na tako kočljivo in neprijetno temo, s katero bi se utegnili zameriti svojim partnerjem onstran oceana, zakaj italijanska kinematografija je od njih še kako odvisna. Tam, v ZDA, je namreč tudi »filmski primer« Chessman vzburkal občutljive sodne kroge in vrhovno sodišče je Marlonu Brandu celo prepričilo namero, da bi prenesel na filmsko platno zgodbo »bandit z rdečo lučjo«, ki je končal v plinski celi.

Toda »Mercur-filma«, ki je medtem v načrt vložil že precej denarja, je poiskal izhod iz zadrege in ob istem nastopu (ki naj bi vlek) spremenil dogajanje in vsa imena s pripombo, da »ne gre za Chessmana, vendar pa je njegov primer inspiriral filma. Obe zgodbi, resnična iz dnevnika in predelana v scenariju, pa sta si tolikanj podobni,

Frank Le Roy kot na smrt obsodeni »nedolžni« zločinec.

HAYA HARAREET

FRA DIAVOLO V SEŽANI FREDDY PA V PIRANU

Srečanje z 19. stoletjem doživi vsakdo, kdor v teh dneh potuje iz Sežane proti Kopru. Na pobojnišči okrog Črnega Kala kar mrgoli jezdecev na iskrnih konjih. Med množico konjenikov, običajnih v italijanske noše iz začetka minulega stoletja in oboroženih s puškami in pistoli, opazimo uniforme Napoleоновih vojakov. Njihove čelade se bleščijo v pomladnem soncu. Ti prizori se bodo ponavljali do konca maja, ko bo režiser Leopold Šavona zaključil snemanje filma »Fra Diavolo«.

Film prikazuje resničen dogodek iz let 1806 in 1807 v južni Italiji, ko so se italijanski rodoljubi uprli Napoleonovim osvajačcem. V filmu, ki naj bi bil po režiserjevih besedah nekakna protučeta številnim italijanskim psevdohollywoodskim filmom, nastopa vrsta znanih imen. Glavno moško vlogo igra mladi Američan Tony Russell, njegovo ženo pa izraelka Haya Harareet, ki je postala svetovno znana po Wylerjevem filmu »Ben Hur«, v katerem je igrala glavno žensko vlogo.

Simpatična temolaska, doma iz Haife, je rada pristala na kratke razgovore.

Kot izraelška državljanka je z 18. leti obledela vojaško uniformo in tako kot vse njene vrstnice odslužila 2 letni vojaški rok. »Bila sem slab vojak,« nam je zaupala, »toda vojaške iz-

REDDY QUINN

kušnje so mi koristile, ko sem nastopila v izraelskem vojnem filmu »Kot 24 sporoča«. Ta film je dobil na festivalu v Cannesu posebno nagrado. V Cannesu se je Haya prvič srečala z Williamom Wylerjem, ki jo je čez leto dni izbral za glavno junakinjo v filmu »Ben Hur«. Ko je potekala triletna pogodba z MGM, se je Haya stalno naselila v Londonu in si sama izbirala vloge.

Poleg Haya Harareet nastopajo v tem filmu še Amadeo Nazzari (»Volk z gore Silla«, »Cabirijine noči«) in naši igralci Miha Baloh, Stole Arandjelović in Mavid Popović. »Fra Diavolo« bo stal okrog 40 milijonov lir, odkupila pa ga je družba Paramount. Tehnične usluge nudi »Film-servis« iz Ljubljane. »Film-servis« ima te dni še druge goste. V ateljih v Piranu gostuje zahodnonemška družba »Piran-film« (7), ki pod vodstvom Wernerja Jacoba snema film »Freddy plove proti jugu«. Eni izmed zaključnih scen tega izrazito komercialnega filma smo prisostvovali na palubi ladje »Bled«, ki je zasidrana v Piranu. Da bo ta film komercialno uspel, je porok redno priljubljeni popevkar in filmski igralec, ki je zasidran v Piranu. Da bo ta film komercialno uspel, je porok redno priljubljeni popevkar in filmski igralec, ki je zasidran v Piranu. Da bo ta film komercialno uspel, je porok redno priljubljeni popevkar in filmski igralec, ki je zasidran v Piranu.

Poleg Freddya igra v tem filmu Francozinja Jacqueline Sassard in naka rojakinja Selma Karlovac. Med statisti smo opazili tudi afriške študente in plavalce Švedinje — »Lucija«, ki so na počitnicah v Portorožu.

— P. H.

filmi, ki jih gledamo

ČUDNO DEKLE

Jugoslovanski film. Režiser Jovan Zivanović, scenarist Jug Getzelj; v glavni vlogi Spela Rozin in Boja Mirić. Produkcija Avala-film 1962; distribucija Morava film, Beograd.

Študentka Minja je prišla v mesto. Zaznamovana s preteklostjo je postala jedka in samosvoja. Osamljena je legala k moškim in postajala, a ostala je nedostopna, dokler ni stopil pred njo On. In sledila mu je, kot bi ji bil usojen. Vse, kar je bilo pred tem srečanjem, je bil le videz. Šla sta skupaj.

Biografijo študentke Minje pripovedujeta scenarist in režiser, kot bi bila prizadeta poslednica zavezane s sedanjim časom. Zvestost sta se oddaljila od romana Izlet v nebo Grozdane Olujić, da je ostal ta le še motiv. Vedela sta, da za film ni preveč pomembno, ali se dosledno držita literarne predloge: odločena je filmska izvedba, kajti od nje je odvisno, ali bo to dober film.

Biografijo pripovedujeta brez prenapete čustvenosti, s samokontrolo nad materijo, z zavestnim oduzevanjem zaposlitve gledalca, da občuti problem čudnega dekleta kot družbeni problem. Le v konverzaciji, v osupli igri besed sta čustveno prizadeta nad vsakdanjostjo, a njuna jeza preide skoraj v kult igre z besedami. Pod to trdo, trpko skorjo vsakdanosti pa v varnem optimističnem zavetju živi poezija vsakdanosti, s posluhom prenesena na filmsko platno.

Biografija potuje od razkošne palače do lesenih stanovanjskih barak in podpira problem in stališče ustvarjalcev filma in na svoj način rahlo opozarja.

Biografija se zaključuje, ko se Minja ovesti in doseže enakovrednost s moškimi. To je njena osebna zadeva. Problem čudnega dekleta pa se ne zaključuje.

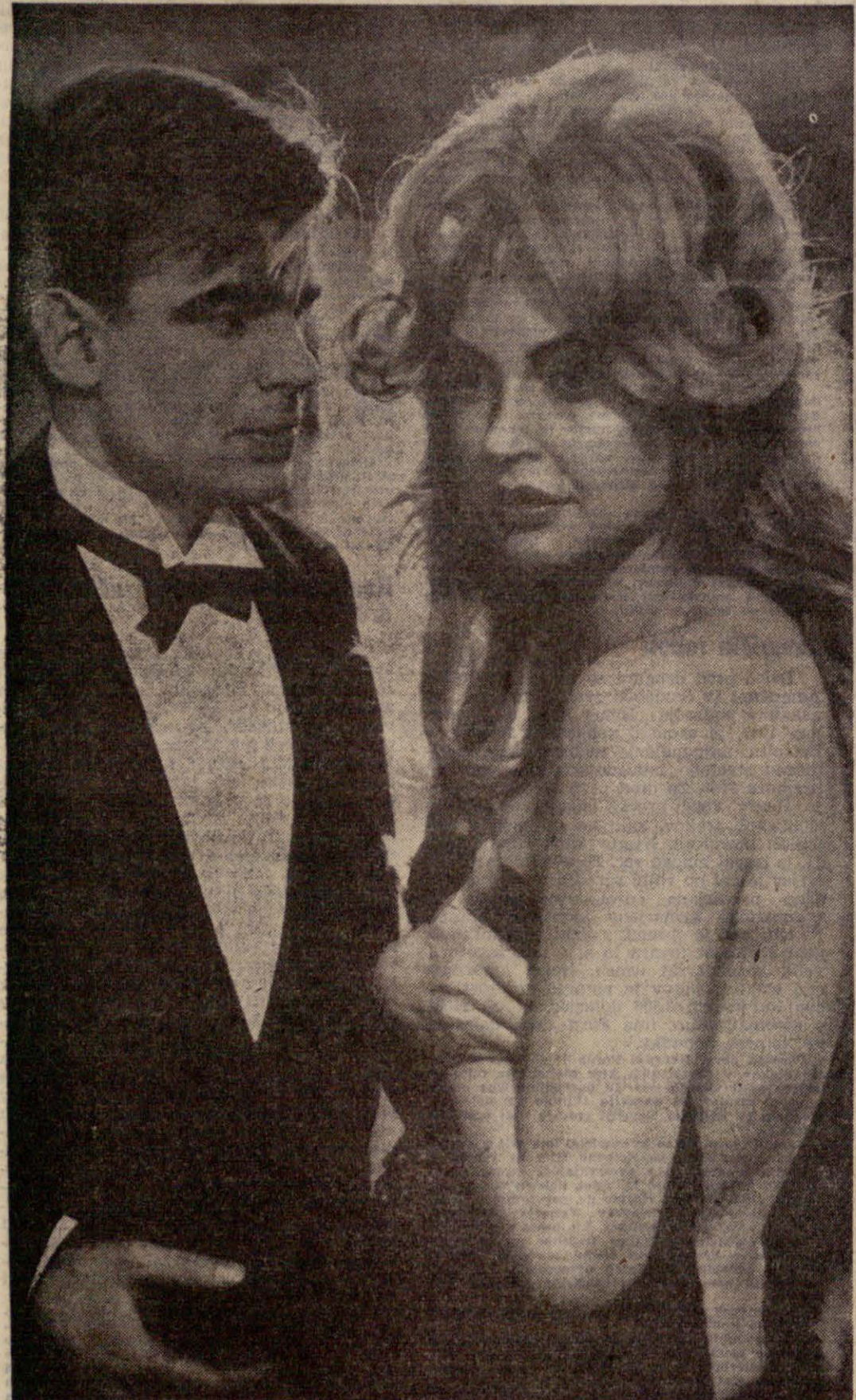
Minja je Spela Rozin in njen filmski čar je neoporek in v svetu bi napravili iz nje zvezdo. Boja Mirić kot študent Nenad in Minjin mož ji je vreden partner.

Glasba podčrtava tista mesta, ki so kašpot k Minjinemu občutju.

Čudno dekle je lep film, ob manj ustvarjalcev zgledno discipliniran, podrejen problemu in zavidno uravnotežen med čustvom in razumom.

Jugoslovanski film, eden izmed najboljših v novejši produkciji.

VOJKO DULETIĆ

NADJA TILLER kot pogubna in razpašna »Lulu« ob eni svojih žrtev (Klaus Höring) v satiri nemškega filmskega psihologa Rolfa Thieleja. V prvi verziji (realistične) Wedekindove drame je pred 39 leti s svojo mrakobno kreacijo hlastela Asta Nielsen, drugo (ekspresionistično) verzijo je pred 34 leti filmal G. W. Pabst, pričujoča, tretja verzija (ironična melodrama) pa je prestavljena v zaburkana dvajseta leta in se s obiljem »grehot, uživaštev in trupel« smehljaje distancira od Wedekindovega moraliziranja.

ZA IN PROTI KNJIŽNIM IZDAJAM ŽEPNEGA FORMATA

Pri nas je še vedno mnogo reči, ki si morajo poiskati pot do človeka, potrošnika, brez kakršnih koli reklamnih plakatov, napovedi in vab. In če že kaj reklamiramo na področju kulture, prosvete in umetnosti, potem so to po navadi ali čestokrat samo slabi filmi in knjige. Dobri filmi, knjige ali druge kulturne novosti prihajajo z večjimi ali manjšimi izjemami na trg neopazno, tako rekoč mimogrede.

V tem sestavku mislim na knjigo, ne na tisto zajeto, v platnu in z usnjenim hrbtom, marveč tisto cenejšo, dostopnejšo tudi manj petičnim bralcem, s kartonirano, a okusno ilustrirano prvo stranjo, torej žepno knjigo, ki si je že skoraj povsod po svetu priborila svoj prostor v bralčevem proračunu in žepu.

Slovenci že od Trubarja ssem ugotavljamo, da je človek brez knjige kakor luč brez stena, toda že nekaj časa, od Hramovih knjig in knjižnice Modre ptice, iščemo in cenimo poleg vsebine v knjigi še literarnolokovne vrednote. Pri tem imajo zagovorniki prepričanja, da je treba besedilo knjige dojemati kot izključno knjižno vrednato, kaj malo somišljenikov. Praksa namreč kaže — kakor je v razgovoru s pisem teh vrstic poudaril urednik Slovenske Matice dr. France Bernik — da naš bralec najraje kupuje, če že kupuje, vezane knjige normalnega formata. Slovenski bralec posveča razmeroma veliko pozornost zunanosti knjižnih publikacij. Včasih se celo zdi, da ceni knjigo kot dekorativni predmet, ki naj po svoje prispeva k barvni razgibanosti dnevnega prostora ali delovne sobe. To sicer ni slabost, če verjamemo, da bogato vezana knjiga ne dela zgolj optično ugodnega vtisa, temveč opravi tudi svojo osrednjo nalogo in bralcu razkriva svojo vsebino, sili pa nas k temu, da pri našem občinstvu računamo z izbrusenim občutkom za obliko knjige.

Poleg najrazličnejših kriminalnih storij so pri nas edine prave predstavnice žepne knjige izdaje Prešernove družbe »Ljudska knjiga« in Mladinske knjige »Kondore in »Skoljka«.

PRAZEN ŽEP ZA „POCKET BOOK“

Fant se je zmenil z dekletom pred Nebočnikom. Zamudila je pet, deset minut: vse kakor dovolj, da si je lahko dobro ogledal knjige v bližnji knjižnici in se skoraj na pamet naučil njihove naslove ter imena piscev.

Naključje je hotelo, da sem prav njega čez nekaj ur povprašal, kaj sodi o zunanji podobi slovenske leposlovne knjige in kaj misli o tako imenovanih žepnih knjižnih izdajah. Menjal je z odgovorom. Se le komu sem zagotovil, da nikjer ne bom zapisal njegovih inicialk, kaj se imena, je olajšano pristal:

— Večkrat se tako zagledam v izložbo knjižarne. Sva pač z dekletom zmenjena vedno prav tam... in ker skoraj redno zamudi, mi ne preostane drugo, kakor da buljim v knjige. Tako vsaj ne delam vtisa, da me je pustila čakati. Opazil sem, da aranžirani v zadnjem času v izložbah ne prilagajajo knjigam tudi cene. Ne vem, zakaj je to dobro... Ali morda zato, ker se bojijo, da bi knjige zaradi visokih

cen zardevale? Mislim, da mora imeti dandanašnji človek že kar precej pod palcem, da kupi komu za darilo knjigo, saj dobre knjige pod »tri jurke« skoraj ne dobiš več. Sam prebiram romane x — 100, ki jih kupim, preberem in »zabrisem« vstran kakor Pavliho...

Drugačnejši misli je znanec, študent slavistike, ki skoraj vse dopoldneve prečepi na predavanjih, se sklanja popoldne nad zapiski v knjižnici in hodi študirat v parke. (To zadnje letos se ni prišlo v postevl) Med drugim mi je dejal:

— Samo tole bi rad omenil: zamislite si študenta slavistike, ki gre s tremi, štirimi začetnimi knjigami slovenskega slovstva pod pazduho v Ti voli na klopec... Prepričan sem, da bi ga spremljaleci takoj smislili za »filozofa«, pri čemer bi se jim obraz podaljšal kot žvečljivi gumi... Osebo se ogrevam za knjige, ki bi jih lahko stlačil v žep in jih vzel na potovanje kakor volni red. Vesel bi bil, če bi naša založniška podjetja mislila na podobne priljubljene knjižne izdaje, ki so drugod po svetu, predvsem v Zahodni Nemčiji, Franciji in Veliki Britaniji, že razširjene in obsegaajo poljudno znanstvene, leposlovne in esejistične edicije.

Tretji znanec mi je v zvezi s »pocket book« povedal kar anekdoto:

— Pred kratkim sem potoval po Zahodni Nemčiji. Na neki postaji, mislim da je bilo v Frankfurtu, je vstopil ameriški narednik in sedel na prostor nasproti mene. Iz žepa je potegnil žepno izdajo Hemingwaya, ga v dobrih dveh urah prebral, segel drugič v žep in prilekel na dan neki Colletta roman. Ko je čez čas izstopil, je le-tega pustil na prijazniški, ker s knjigo najbrž ni bil zadovoljen...

Znano je, da je žepna knjiga v Zahodni Nemčiji zelo razširjena in priljubljena. Dve

stični, ljubezenski in kriminalni romani v zbirkah, kot so ZELENI DODATEK, MOJI ROMANI, PLAVI DODATEK, ROMAN X — 100.

Vse to bolj ali manj napeto, predvsem pa akcijsko pisanje prihaja v naše kioske in roke kot nezadržna poplava knjig z dokaj ceneno opremo. Jez zoper vse te romane in »krimišee« skušamo pri nas postaviti z domačimi izdajami detektivk, ki izhajajo v zbirki KIOSK in pri DZS.

Tam so mnjenja, da za zdaj več in hitreje prodajo knjige normalnega formata in z visokimi cenami, ker slovenski bralci še niso navajeni na to, da bi kupovali knjige za stotak, dva, jih prebrali in odvrli.

Slovenski bralec kupi knjigo zato, da si z njo »opremi« stanovanje, da vidi v knjižni stalno vrednost, dobro naložen kapital.

Najdlje je pri uveljavljanju knjig žepnega formata prišla nedvomno založba Mladinska knjiga. Njeni zbirki KONDOR in SKOLJKA sta si našli nov krog bralcev, ki so s knjigami v glavnem zadovoljni. Pripombe imajo le na račun platnice, ki so prenehle in se hitro uničijo.

Nekdo mi je zadnjič mimogrede potrdil, da odrasli nakupovalci knjig ne segajo po KONDORJU in SKOLJKI, ker so prepričani, da gre za mladinske knjige, literarna in estetska dopolnila mladim pri pouku domače in svetovne literature. Drugi je zopet pripomnil, da te broširane izdaje ne more dati v knjižno omara, kjer mu počivajo v usnje oblečene knjige zajetnejšega formata.

Po lanskim podelitvi Nobelove nagrade za književnost Jugoslovani Ivo Andriću so skoraj vse domače in tuje založbe začele na vrat na nos s ponatisi in prevodi njegovih že ponatisnjenih, prevedenih, neprevedenih in manj znanih literarnih del.

Državna založba Slovenije je izdala pred kratkim dve njegovi mojstrovini »Most na Drini« in »Travniško kroniko« v žepnem formatu kot »rotacijska romana«. Zal sta zaradi preobsežnosti besedila odzrli pregrobove papirja in ponesrečenega formata zgubili precej privlačnosti in praktičnosti, čeprav bi se bil založnik lahko zgledoval po hamburški založniški hiši, ki je v zbirki »Rowohlts Klassiker« prav tako natisnila Andričev nagrajeni roman »Most na Drini«. Toda če je razlika v ceni med slovenskim in nemškim prevodom samo za štirideset dinarjev v korist domače izdaje, razlika v zunanji opremi, v ovitku, kvaliteti tiska in v papirju slovenske edicije ne vzdržijo nobene primerjave.

Izd obeh Andričevih knjig je pokazal, da pri nas za zdaj še ne moremo misliti na kakšno koli seriozno, priljubljeno ali množično izdajo žepnih knjig. Vzroki za to so objektivni: iskati jih moramo v celi vrsti težav, kot sta trenutna nepriljubljenost založb in nespoznobnost, preobremenjenost naših tiskarn. Razen tega pa naš tisk za zdaj še ni tako kvaliteten, da bi lahko zadovoljilo tvojstvene založniške in potrošniške želje.

Naša sedanja založniška dejavnost, premajhno povpraševanje po knjigi in njena razmeroma visoka cena vplivajo neposredno na kupovanje knjig, kot osnovnega izobraževalnega, zabavnega in duhovnega življenja sodobnika.

Ne samo pri popularizaciji knjižnih izdaj žepnega formata, ki je, mimogrede rečeno, prodrla na trg s premajhnim opozarjanjem nase, marveč pri popularizaciji slovenske knjige sploh bi morali spreminiti okorelo prodajo in jo bralcu približati na sodoben način.

V novih, modernjših knjižnicah v središču večjih mest, kjer bi bile knjige razstojne tako, da jih lahko nakupovalci jemali v roke, v prodajalnah, kjer bi prodajalci postali knjižni svetovalci, kjer bi bili literarni večeri, skromne slovesnosti ob izidu posamezne knjige domačih pisateljev in pesnikov, magnetofonski posnetki razgovorov s pisatelji, ocen, odlomkov iz knjig... bi bralci prišli v ožji stik s knjižnimi novitetami vseh mogočih avtorjev, založb in izdaj.

V vsem tem bi tudi žepna knjiga dobila svoje mesto in veljavo. Ko bi jo bralec spoznal, bi ugotovil, da ni v ničemer slabša od tiste v polusnu in da jo lahko zaradi njene vsebine prav tako položi na domačo knjižno polico.

Kakšna naj bi bila vsebina žepne knjige — to pa je že drugo vprašanje.

B. S.

Saroyan: Saj veste, kdo

Seveda vemo, zakaj Saroyanove črtice — z nami vred — eksplativno vesoljno casopisje. Pisatelj se je rodil 1.1908 in skuša v svoji zadnji knjižni ameriškim (in drugim) bralcem dopovedati, kako pomembno je bilo (zaradi tega) to leto. Saroyan, ki živi od leta 1959 v Parizu in je sicer American armenskega porekla in marljivo proizvajalec pisane besede (romani, gledališka dela, 2000 črtic), je nedavno izdal namreč svojo autobiografijo z naslovom »Here Comes There Goes You Know Who« (po naše nekako »Sem pride, tja gre, saj veste kdo«).

V 52 poglavjih, v starosti 52 let, se »diletantsko bitje« Saroyan prisiljeno duhovito spušta v meditacije o sebi, človeku in sploh. V četrtem nadstropju neke pariške hiše, v nezakurjenem stanovanju se moč spominja mladosti v Kaliforniji, svojih armenskih staršev, kopalnih navad svoje babice in vrlega strica Arama, ki mu je svetloval: »Če hočeš postati pisatelj, potem si nabavi bančni konto in izdajaj ceke, potem boš pisatelj.« Toda Saroyan (»Hočem, kar hočem, če hočem«) ni poslušal stricevega nasveta, z dvajsetimi leti je odšel iz železničarskega mesteca Fresno s trebuhom za kruhom, se udingal za postnega sia, poljskega delavca, novinarja in pisarčica v nekem uradu in napisal esej o »Mentaliteti opice«.

Njegova literarna kariera se je začela šest let kasneje s prvim uspehom: William Saroyan je leta 1934 izdal svojo prvo knjigo in postal slaven. Danes gleda pisatelj na ta uspeh dokaj prizanesljivo, saj pravi: »Če kakšno knjigo bere veliko število bralcev, potem to ne pomeni, da je knjiga dobra, vendar pa tudi ne pomeni, da je slaba; pomeni samo, da jo bere veliko število bralcev.« Navzlic tej omejitvi pa je Saroyan, ki ima že od nekdaj ljubezensko afero s Williamom Saroyanom, o nespori kvaliteti svojih del globoko prepričan. Svojo dramsko dejavnost na

skrega in svojega vojaškega časa, opisuje svoj pariški apartma, zelo skromno tudi kakšno potovanje (»Skrivnost Grčije je voda«, »Na moskovskem hipodromu prav tako stavijo kot na katerem koli drugem dirkališču sveta«) in kot oče s svojimi vzgojnimi metodami osreči dva otroka. Žena, s katero se je dvakrat ločil in trikrat poročil, je omenjena samo ob robu, ker spet živi narazen.

Na strani 196 svoje autobiografije se Saroyan seveda zave, da na najvažnejše vprašanje: »Kaj je smisel človeškega življenja?« še ni odgovoril in tudi ne bo mogel odgovoriti. »Pred trenutkom sem nakazal, da je treba nekaj reči, da nekaj moram reči in da bi bilo nekaj dobro reči po polovici stoletja od začetka mojega mislečega življenja, torej mojega življenja. Skušal sem reči, nameraval sem reči, toda vem, da nisem rekel.« Zadnja poglavja si je rezerviral za opis svojega spora z namišljeno osebo, ki jo imenuje »dvaokopobiralec«. Ta pijavkar je namreč dramatična Saroyana leta 1959 pregnal iz Amerike in ga prisilil, da si je poiskal zavetje v Parizu, kjer upa zaslužiti dovolj, da bo plačal davke, ki jih dolguje, in se lahko vdal svoji razpisniški strasti, ki jo neguje. Po lastni izjavi je leta 1959 sicer napisal dva romana in dve gledališki deli in zaslužil z njimi kar precej, toda za »dvaokopobiralec« ni nič ostalo. »Od teh 80.000 dolarjev gotovo nisem vse zaigral... Nekaj od tega sem tudi zapil in si kupil dežni plašč.«

Svojim bralcem zagotavlja slednjič: »In če bom kdaj dočkal petinosemdeset let in opazil, da sem senilen, potem bom napisal dramo o moči petinosemdesetih let, ki opaja, da je senilen.«

Veterinar - odličen pevec opernih arij

Miodrag Jovanović je že deset let veterinar. Na Kosovu je zdravljal razne nalezljive in druge bolezni domačih živali. V premorih med pregledi v veterinarski postaji v Vučitrnu, kjer je bil do nedavnega zaposlen, ali ko je na terenu za trenutek odložil injekcijsko iglo — si je zapel. V njem se plodno spajata skrb za zdravje živine ter sveža in zanosna pesem. Veterinar je zaslovel kot veseljak in si pridobil širok krog prijateljev. Toda Miodrag Jovanović je čutil globlje nagibe za petje, ne samo zaradi golega razvedrila in zabave svoje okolice in družbe. Odlično je pel narodne pesmi, a ko se je preprčil o svojem izrednem glasovnem razponu, se je lotil tudi zabavnih melodij. Predlanskim se je pojavil kot pevec amater v neki oddaji Radia Pristina. Poslušalci so bili navdušeni, medtem ko so glasbeni strokovnjaki poudarjali, da razpolaga »z zelo dobrim glasovnim materialom, ki bi ga bilo treba na vsak način kultivirati«. Ta prvi večji uspeh ga je ohrabil in mu vtil več samozavesti. Odlej je večkrat sodeloval na javnih prireditvah pa tudi pred mikrofonom pristinske radijske postaje, a vedno le kot izvrsten amater; nikoli ni pozabil, da je njegov poklic — skrb za zdravje živine — pomembnejši od »zabavne« vloge pevca. Ob bežnih srečanjih z glasbenimi pedagogi je poslušal nasvete, naj se potrudijo v svojem »blagus« stroji bolj reprezentativno obliko. Skrivaj je začel domo, samo v krogu svoje družine, uviditi prolog iz opere »Glu-mač«.

Potem se je tudi njegovo rodno mesto Pristina vključilo v tekmovalno s petnajstimi drugimi mesti Srbije v dosežkih na kulturnem področju. Vse prireditve je prenašala beografska radiotelevizija, tako da je pristinsko ekipo, ki je emagala, poslušalo okrog 8 milijonov ljudi. Toliko poslušalcev ima tudi Miodrag Jovanović, ki je dobil nagrado kot »najboljši in najbolj vsestranski pevec tekmovalnjak«. Za svojo ekipo je osvojil samo eno točko manj od vseh možnih točk! Poslušalci iz Zareba, Novena Sada in drugih mest so mu posiljali čestitke in cele zavoje nartituro. Jovanović je odkritelj. Z. S.

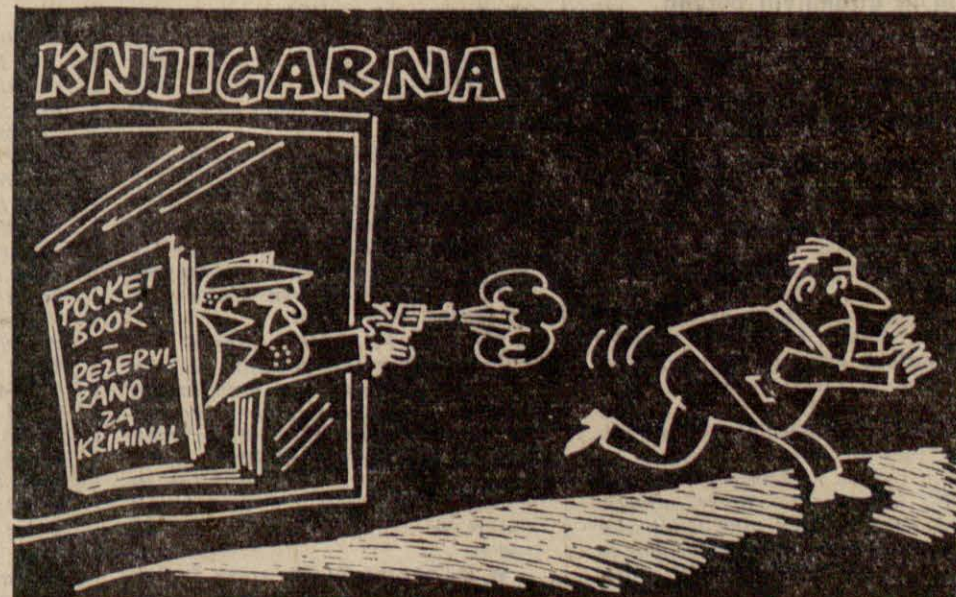

eminentni knjižni založbi FISCHER in RORO skušata zadovoljiti čimveč izbirnežev in bibliomanov, knjižnih moljcev, študentov in literarnih sladokusev, pri čemer skušata obdržati bogato, kvaliteto vsebino, tako da vsak bralec lahko najde tisto, kar ga zanima.

Pa ne samo Nemci, Francozi, Angličani in Američani, tudi Madžari imajo pocket book — OLCISO KONYVTAR — z naslednjim izborom: Voltairov »Candide«, Stendhalovo »Rdeča in črna«, dela Thackeraya, Verna, Capka in domačih klasikov.

Glede na vse to o potrebi žepnih knjižnih izdaj pri nas ne kaže izgubljati besed. Zlasti danes, ko je knjiga postala sprčo visokih cen težko dostopna širšemu krogu bralcev, je pobuda za izdajanje žepnih knjig nadvse hvaljevredna.

V jugoslovanskem založniškem merilu utirajo priljubljenost knjigam žepnega formata vohunsko detektivske izdaje, znanstveno fanta-

William Saroyan

primer takole ocenjuje: »Moja dela so človeška rasa. Tega o večini del drugih piscev ne morem reči.«

Vseeno mu je ostalo še nekaj občudovanja za Iroa Bernarda Shawa, ki ga je bil obiskal kot vojak 1944 v Angliji: »Njegovo delo bo bržkone preživelo večino pisanja drugih pisateljev, razen seveda mojih lastnih del, ki jih ne more preživeti nobeno drugo.« Svojega kolega Williama Shakespeara odpravi Saroyan dobrodušno: »Zadovoljiti je moral svojo hordo in svojo reč je dobro opravil.« Pri lastni hvali mož ni tako zadržan. »Z eno besedo,« pravi, »jaz sem pomemben in ponosen sem na to, da sem pomemben. To je precejšnja odgovornost.« Neskrbno, pa tudi z grenkobo, se Saroyan spominja mladosti, svoje ljubezni do papirja in srečnih števil, svojega demon-

beremo

MANICA LOBNIK

Ledinčani

Dogodki in ljudje v »Ledničanih« Manice Lobnikove so brez dvoma ostali siehernemu bralcu v nepozabnem spominu. Pester mozaik ljudi in značajev — dinarjev in vinčarjev, slovenjgorških kmetov — je pokazal skozi ta vitalno napisani roman, v kakšnih težkih pogojih so živi v predprilski Jugoslaviji, kaj in kako so doživljali dogodke ob razslu in kako so se uprli Hitlerju. Roman je vreden pozornosti, pisan je neposredno, resnično prizadeto. V bralčevih mislih pričara še en kosček slovenske zemlje, na katerem so tuji in domači svojati »gorela tla pod nogami«. To pripovedno delo, je zapisal v uvodni besedi Ivan Potrč, kot kaže, še ni zadnje delo pisateljice o Ledničanih. Prav radi bomo še brali o njih...

VIDA TAUFER

Svetli sadovi

To so tili in odmaknjeni verzi, kot nam je tih in odmaknjen pesnična podoba, kar pa naše nepozornosti seveda ne opravičuje. Pred nami je njena tretja samostojna pesniška zbirka. Ubrana je v enoten ton, saj v njej vsekakor prevladuje nekaj obračun z življenjem, ki se pesnici nagiblje v jesen. V tem pregledu je mnogo trpkosti, jenskih in večernih slik, ki pa so vse privzdigljene v neko sanjsko statičnost.

Cistih impresij ni mnogo, ker se vanje navadno vpletajo razmišljanja o nepotesnem hrepenju in izmučenosti srca, misli na bližajočo se pomiritev v smrti ali pa zavest o življenjskem razdajanju. Pesnica zna opaziti tudi najdramatičnejše vzgibe in naravi, ki se prilagajajo njenim občutjem, ter jih prenaša nase. (Lahko pa bi seveda pot tega prenašanja opazovali tudi v obratni smeri.) Med to povezanost z naravo se vpletajo čiste meditacije, spomini na vojno in tudi razmišljanje ob predmetih, ki pa nas še najmanj pritegnejo. Sploh ima razmišljanjejoča komponenta zelo važno vlogo.

Pesnično življenje bi lahko z njenimi besedami označili takole: »Iskati venomer, tavati in iskati... in iz srca dajati lepoto, ki v njem nastaja.« Zato je te svoje poslednje pesmi imenovala sadove. Privednik »svetli« pa bi lahko razložili z njeno (morda nekoliko preveč deklarativno) izjavo o človeku.

»Le njegovo delo nam ostane. Ce je porojeno iz trpljenja in podoba pravega življenja; drugim lajša bol in leči rane.«

Pesnica se zaveda, da je iz njenega grenkega življenja zrastle nekaj lepota. Založbo Obzorja v Mariboru je treba pohvaliti, da na platnicah pesniških zbirk ne obavlja ved nepodpisanih panegrikov, ampak premišljene in tehne izjave naših strokovnjakov.

Spet: Pele, Didi, Vava, Garrincha, Santos...

SAO PAULO, aprila. — ŠE MESEC DNI NAS LOČI DO ZAČETKA SVETOVNEGA NOGOMETNEGA PRVENSTVA. V DEŽELI ZADNJIH SVETOVNIH PRVAKOV, PRAV TAKO PA TUDI V SOSEDNIM DRŽAVAH JUŽNE AMERIKE SE MRZLIČNO PRIPRAVLJAJO NA TA DOGODEK. PREDMET VSEH POGOVOROV JE, ČE BODO BRAZILCI DRUGIČ OSVOJILI SVETOVNO PRVENSTVO.

Sredi zanimanja niso volitive, ki bodo v oktobru, niti kriza v Argentini, ampak sestava reprezentance, njene priprave in moč nasprotnikov. Osvojitev prvenstva v Čilu bi za Brazilijo in njeno tradicijo v nogometu pomenila mnogo več kot za katero koli drugo državo, kajti Brazilija je velesila v nogometu. Skoraj 90 odstotkov vseh Brazilcev je privrženec tega športa, bodisi aktivnih ali pa so samo navijači. Zato pa bi bila osvojitev šampionata, prava zmaga vseh Brazilcev in ne samo enajstotice, ki bi igrala na zeleni preprogi.

kratko toda novo

Novi švicarski državni prvak v nogometu je postal Max Benker iz Züricha, ki je postal lanskega najboljšega telesačarja Friza Heusa iz Berna na drugo mesto z nezadostno razliko 6,3 točke (15:53,15). Najboljšeocene je novi prvak prejel tokrat na obeh konjih. Naslov je letos osvojil že drugič.

V Južni Ameriki je v navdušje, da imajo vsakokratni obiskovalci nogometnih tekem pravico vedeti, koliko je na vsaki prirediteli denarja. V Braziliji. Največkrat jim prireditelji že v odmoru po 45 minutah posredujejo z natančnim plačilnim obrazcem. Tudi novomeška zveza vsakega pol leta javno objavlja številke o svojem finančnem poslovanju. Ameriški južni specialni tovariš svoje najbolj priljubljeno pango tudi po poslovnih uspehih.

Nč manj ko 8 zdravnikov je najti za to, da skrbijo za primerno prehrano državnih reprezentantov Argentine za nastop na svetovnem prvenstvu v Čilu. Posebni specialisti so jih najprej usmerili na drugačen, zmernejši način življenja, zdaj pa so pešili še strokovnjaki za notranje bolezni. Do spoznanja, da uživajo tudi zelo neprimerne hrane. Zlasti mnogo jim je »skodlavo«, da so najrajši sezeli po zajutkih zrezkih in celih kupih testenin, moči pa z njimi le niso dobivali pravih... Po temeljitih preiskavah je vsak izbrancu zdaj prejel zaprto kuvertico z zdravniško sestavljenim jedilnikom za prihodnje. Poznavalci domovje, da bo imel ta ukrep zaveteni uspeh, kajti stara navada je pač zlezna sraka...

Takoj po osvojenem svetovnem prvenstvu 29. junija 1958: napadalec Pele joka od sreče, vratar Gymlar pa presrečen pozdravlja občinstvo na stockholmskem stadionu

dosti zanimali, kdaj bo prvenstvo. Uspehi njihovih klubov na raznih turnejah po Evropi in Aziji ter Sev. Ameriki so potrdili slavo brazilskega nogometa. Pa je to že dovolj za

osvojitev najboljšje lovorike? Kljub temu, da se je zdelo, kot da vse spi, pa so visoki funkcionarji brazilske športne zveze potovali in prisostvovali raznim mednarodnim srečanjem, kjer so nato analizirali igro svojih prihodnjih nasprotnikov v Čilu. Tudi tisk je posvetil precej pozornosti pripravam drugih državnih reprezentanc in nenehoma opozarjal, da morajo tudi sami začeti kmalu s pripravi, sicer bodo zaradi prevlekle zaverovanosti vse izgubili čas in...

Nekateri funkcionarji so se najprej odpravili v Čile ali točneje v mesto Vina del Mar, kjer bo igrala brazilska reprezentanca. Naslednja pot je prav iste funkcionarje vodila po Braziliji, kjer naj bi našli kraj, ki bi v vsem ustrezal Vini del Mar, tako da bi se igralci že lahko pripravili na klimo in druge razmere. Seveda so znani brazilski turistični kraji kar tekmovali med seboj za to čast, saj z reprezentanco pridejo še novinarji in navijači in to da zaslužek. Kot najugodnejšega so izbrali Campos de Jordao, kraj, ki leži na planoti blizu Sao Paula in ima take klimatske noje kot Vina del Mar v Čilu.

Ko so sovjetski nogometaši podirali vsa pričakovanja in dan za dnem presenečali ljubitelje nogometa v Južni Ameriki, so se Brazilci odločili, da pogledajo, kako igrajo le-ti. Posebna delegacija treh najboljših brazilskih tehnikov je zasledovala vsak gib sovjetskih športnikov na njihovih južnoameriških turnejah. Pravijo, da so se tam mnogo naučili o evropskem nogometu in novem sistemu igranja, ki so ga uvedli Sovjeti. Takoj so začeli te novosti študirati in jih tudi preizkušati na igrišču, niso pa povedali, če jih bodo uvedli na prihodnjem svetovnem prvenstvu.

Sredi marca so poklicali 40 igralcev, ki bodo v Campos de Jordao trenirali vse do člških spopadov. Vsi ti igralci, med njimi tudi slavni Pele, Gymlar (vratar enajstotice, ki je osvojil zadnje prvenstvo), Belini (kapetan proslavljene državne ekipe), Garrincha, Didi in še drugi, ki so igrali na Svedskem, trenirajo pod vodstvom Z. Moreire. Ta mož je treniral Brazilce že za prvenstvo na Svedskem, sicer pa je tudi med drugim osebjem večina veteranov s tega prvenstva. Kar šest zdravnikov neprestano skrbi za zdravje izbrancev. Poleg mnogih telesnih vaj igralci

V finalu zadnjega svetovnega prvenstva na Svedskem je Brazilija premagala domačine 5:2. Srečni zmagovalci so po tem velikem uspehu s švedsko zastavo obkrožili stockholmski stadion in se veselili enkratne zmage

igrajo po malem tudi nogomet, vendar je glavni namen treninga ugotoviti reprezentanco in sestaviti moštvo iz igralcev, ki so se doslej na igrišču srečevali največkrat kot nasprotniki. Največ igralcev je iz Ria de Janeira in Sao Paula, samo eden je iz druge zvezne države. Od teh 40 igralcev bodo izbrali 22, ki bodo v Čilu zastopali Brazilijo. Nedvomno bo izbira težavna in bo sprožila mnogo razburjenj in kritik

Športno pismo našega posebnega dopisnika iz dežele zadnjih svetovnih prvakov — Brazilije

med navijači. Med temi dvaindvajsetimi pa bodo določili enajstotico, ki jo imenujejo »titulari«, to je naslovno. To bo bojna vrsta, medtem ko bodo drugi seveda samo rezerve. Pred člskim šampionatom bodo brazilski reprezentanti igrali še nekaj tekem, med njimi več meddržavnih, na katerih naj bi pokazali, kaj zmorej in znajo pred finalom.

Med reprezentanti vlada velik optimizem, vendar trenerji in tehnično vodstvo ne dajejo

Značka svetovnega nogometnega prvenstva 1962

Izjav o tem, kako bo v Čilu. Tudi tisk, ki redno objavlja vesti o pripravah drugih držav in brazilskih reprezentantih, ne komentira mnogo prihod-

njih srečanj. Javno mnenje pa je trdno prepričano, da se bodo ponovili dnevi zmage iz Svedske. V Čile bodo odpeljali kolone avtomobilov, navijači bodo odpotovali na vse možne načine, samo da bodo videli igrati svoje miljenice. Resnično, Brazilija ima dosti možnosti, da ponovno osvoji svetovno prvenstvo: ima spretno, hitro in odlično igralce, ki kot profesionalni trenerji vse dni v letu, ima izbrana najboljša igrišča in najboljši kraj za igralce, ima tradicijo ter navijače, ki samo čakajo, da bodo lahko poredili »bl-campoo« (dnevni prvak), ima še mnogo drugih stvari pa še zreh il je bil natrčen. Vendar soditi tako ali drugače je seveda preuranjeno, zato vsak pameten v deželi kave raje molči in pravi: bomo poskusili...

Brazilski tisk posveča veliko pozornost državam, ki bodo nastopale na finalnem turnirju. Novinarji analizirajo njihovo igranje na minulih prvenstvih, njihove zadnje meddržavne tekme ter možnosti na člskem turnirju. Zanimivo je, da nobeni državi ne dajejo dosti možnosti za najboljši plasman, pa vendar z največjim spoštovanjem govorijo o jugoslovanskem moštvu, o katerem meni, da bo eden najresnejših kandidatov za osvojitev prvenstva in hud nasprotnik vsem drugim ekipam. Tisk posebno poudarja, da je enajstotica, ki bi zastopala Jugoslavijo, pomlajena in da je na tekmah z raznimi nasprotniki že pokazala, kaj zmorej na igrišču. »Jurnal dos Sports«, eden največjih brazilskih športnih listov, je napisal med drugim: »Z Jugoslavijo, ki nastopa na vseh prvenstvih od 1930. leta, je treba resno računati...«

Temeljite priprave kažejo, da Brazilci mislijo resno. Nedvomno bodo bolje pripravljene kot na prvenstvu v Stockholmu. Pa vendar, ali niso leta 1950 izgubili prvenstva na lastnem igrišču, v Rio de Janeiru, se sprašujejo nekateri črnogledi. Da, saj tudi zmage

Nemčije na prvenstvu v Švici ni pričakoval nihče! Pa še, ali bodo Pele in njegova enajstotica lahko rešili vse položaje? Nihče jim ne more očitati, da niso dobri nogometaši, pa vendar — tudi žoga je okrogla!

Stevio Rocha

REKREACIJA

TEMNE SENCE NAD AMERIŠKIM RINGOM PRED SREČANJEM ZA ABSOLUTNO BOKSARSKO PRVENSTVO MED PATTERSONOM IN LISTONOM

DVOBOJ STOLETJA

Tako hitro se spreminjajo časi: še pred nekaj tedni je predsednik »Championship Sports« Tom Bolan popolnoma raynodušno in mirno pripravil tla za dvoboj za svetovno prvenstvo v težki kategoriji med Floydom Pattersonom in Sonnyjem Listonom, zdaj pa mu že marsikje s prstom pokažejo vrata.

To naglo spremembo je zakrivila velika tragedija, ki je doletela ameriški boks v njegovi tudi sicer že tako zelo vznemirljivi zgodovini: smrt svetovnega prvaka v welterski kategoriji Bennyja Kida Pareta! Trideset milijonov ljudi ob televizijskih zaslonih so bile žive priče neljubega dogodka, ko je American Emile Griffith dobesedno potolkel do tal čisto onemoglega Kubana...

● Tragična smrt Pareta je seveda voda na mlin vseh, ki si prizadevajo doseči prepoved profesionalnega boksa ali pa se vsaj navdušujejo za razne stroge omejitve. Kajpak — tako daleč se klopčijo kljub vsemu ne bo odmotal, toda na boksaarje in njihove gospodarje preži zdaj še druga, nenadejana nevarnost: Kaj bo, če se bodo tudi televizijske družbe odpovedale umazanemu profesionalnemu boksu? Tisoči in tisoči televizijskih naročnikov so namreč pisali ogorbeno pisma programskim šefom televizijskih družb. Vsi ti pisci so trdno prepričani, da jim bodo odslej prihranili take nečloveške pogoje. No — in brez televizije pa bi celo težko pričakovani match med svetovnim prvakom Pattersonom in njegovim izvalcem Listonom peljal v — popolni finančni zlom! Predsednik Bolan in njegovi, oboja atleta in njuni bližnji pa sanjajo v milijonih. Podjetni statistiki so računali z najmanj tremi milijoni dolarjev... Ali iz teh ugibanj res ne bo oprijemljivega zaslužka? Samo sanje — namesto denarja...

● Olje na ogenj v New Yorku je bila še nepričakovana Griffithova izjava, da namerava še junija braniti naslov proti Argentincu Fernandezu. Možno je sicer, da so to nepremišljeno napoved sprožili sovražniki boksa, saj se je izkazalo, da so mešetarju Bolanu že marsikje v newyorških krogih precej odkrito in jasno povedali, da se sedaj ne zanimajo več za borbo med Pattersonom in Listonom.

Prav zanimivo bo spremljati nadaljnje dogodke o tem gigantskem srečanju. Res pa je tudi, da je Sonny Liston še takoj potem, ko je v razkošnem hotelu Summit podpisal pogodbo, precej skeptično izjavil: »Se zmeraj ne morem verjeti, da bom res boksal s Pattersonom. Nč se ne bi čudil, če mi bi še karkoli prekrizalo račune! Ali bo obveljal njegov pesimizem? Saj je znano, da je dovolj dolgo čakal na ta »dvo-boj življenja« (v ZDA menijo, da je od edini resni tekme svetovnega prvaka, slednji pa se je dolgo časa izmikal tej minio). Zato je Floyd pri podpisovanju pogodbe precej odkrito očital, da je strahopeten, ker tako dolgo ne mara v ring prav z njim, marveč je prekrizal pesti z drugorazrednim Mc Neeleyom. Absolutni prvak pa mu ni ostal ničesar dolžan, pri čemer je streljal na »kriminolo« preteklost Listona; zaradi nje pravzaprav sploh ne zasluži, da bi se boril za svetovno prvenstvo, pravi šampion.

To je sicer besedni dvoboj pred nevihto: samo športna borba med Pattersonom in Listonom lahko odloči o tem, kdo je res pravi svetovni prvak med boksaarji.

USLUŽBOSTNI SERVIS
»IVAN CANKAR«, MARIBOR
CESTITA ZA PRAZNIK DELOVNEGA LJUDSTVA VSEM
HISTINI SVETOM, USTANOVAM IN DRŽAVLJANOM

To so kranjski fantje in dekleta, ki so priborili »Triglavu« državno prvenstvo: Teran, Plutova, Frelih, Čadeževa, Knapova in Tome

KRANJČANOM NAJVIŠJI NASLOV

Z BELO ŽOGICO DO PRVEGA MESTA V JUGOSLAVIJI

Leta in leta je bilo treba čakati, da neka slovenska ekipa predre do sedaj neprebojno moč hrvatskih in srbskih namiznotenških igralcev in igralke. Po dolgotrajnih in utrudljivih borbah v Kranju in Zagrebu so Kranjčani stopili na najvišjo stopnico; dosegli so izreden uspeh, postali so državni ekipni prvaki, na obeh tekmovalnih so izgubili samo eno srečanje! Za kranjski klub »Triglav« je to najbolj laskava pohvala v njegovi pestri namiznotenški zgodovini.

Letos so igrali po novem načinu. Vrsto so sestavljali trije igralci in dve igralci. Tako velik uspeh se doseže s čimvečjo enakovrednostjo vseh petih nastopajočih. Zastopniki Triglava Teran, Tome, Frelih, Plutova, Čadeževa in Knapova so dovolj vigrana četila, da so lahko porili vse prepreke in dosegli tako častno prvo mesto. V številnih dvo-bojih so dali vse iz sebe, dobodra so se morali oznojiti, da jim je uspelo ob koncu obrati največ točk in pustiti za seboj vrsto nevarnih zasledovalcev — močne ekipe Zagreba, Odrda, Zenice itd. Največje breme je nosil naš znani igralec Teran, ki je v vseh srečanjih igral s

polno paro. Pobral je tudi največ zmag in bil najbolj zaslužen igralec. Čeprav mu je nekajkrat spodrsnilo, je on nantizal največ dragocenih točk! Dobro sta mu stala ob strani včasih bolj ali manj zanesljiva Tome in Frelih. Zenske prav gotovo zaslužijo vso pohvalo. Z njihovo pomočjo je celotna ekipa uspešno prebrodila največje težave in zanesljivo stopicala proti najvišjemu mestu. Velja omeniti, da je kranjska vrsta sestavljena iz samih mladih tekmovalcev in tekmovalk.

● JANEZ TERAN, star 21 let, študent tretjega letnika velerine, je že več kot dve leti v državni reprezentanci. Njegov največji uspeh je

prvo mesto v družbi z Markovičem na letošnjem evropskem prvenstvu v Berlinu. Njegovo najmočnejše orožje je zelo pretehtan in izostren napad, s katerim je že upgal najbolj poznana namiznotenška ime na Berezika, Alserja, Averina, Harrisona itd. Namizni tenis igra že deseto leto.

● LADO TOMC, dvajsetletni študent turizma, je drugi po moči v kranjski ekipi. Zadnje čase nikakor ni mogel doseči pripravljenosti prejšnjih let. Največkrat zablisti v kakem srečanju, potem pa popolnoma popusti. V svojem klubu igra že sedmo leto.

● RIKI FRELIH je star 17 let; vajenec v kranjski tekstilni tovarni »Tiskana« igra v tej novi družbi šele eno leto. Svojo tekmovalno pot je začel v klubu Mladost. Je eden najbolj obetavljaj mladih jugoslovanskih igralcev. Je zelo hiter in nevaren napadalec. V bodočnosti lahko še mnogo pričakujemo od njega.

● MARIJANA PLUT, stara 21 let, študentka tretjega letnika kemije,

je večkratna slovenska in državna prvakinja. Zaradi študija je manj trenirala. Kadar igra najbolje, navduši s trdo moško igro. Za kranjske barve igra že osmo leto.

● EMA CADEZ, osmajsetletna dijakinja, je začela športno pot pri kranjski Mladosti. Je državna reprezentantka. Svoje nasprotnice največkrat preseneti z neugodno rezano igro.

● LJILJANA KNAP, stara 18 let, dijakinja, je srednje močna igralka. Največkrat igra v parih s Plutovo. Za kranjski klub je ta naslov največja spodbuda za nadaljnje delo. V tem gorenjskem industrijskem mestu je namizni tenis priljubljen sport in ima mnogo privrženecv. Škoda je, da tako močan kolektiv nima ustreznih velike dvorane, da bi lahko še bolj snubil za ta lepi sport. Mladih, navdušenih igralcev je dovolj. Upamo, da bodo s sveže moči nadaljevali uspešno zastavljen pot sedaj znanih igralcev in igralke Terana, Plutove in Čadeževe. Ob koncu naj še enkrat čestitamo novim državnim prvakom!

PLAVI RADION — OHRANI IN NAGRADUJE

NAGRADE »PLAVEGA RADIONA« PRESENEČAJO VSAK MESEC 2755 POTROŠNIKOV

V XII. KOLU NAGRADNEGA NATEČAJA »PLAVI RADION« ČUVA, NAGRADUJE IN UGODNO PRESENEČA

so naslednji dobitniki:

5 »EKA-GORAN« STROJEV ZA PRANJE PERILA SO DOBILI:

- Hanzel Marija, Zagreb, Ulica Soc. Revolucije 66/1
- Krstulović Marija, Sarajevo, Hajduka Veljka 8
- Čelap Helena, Ljubljana, Pražakova 12/1
- Radonjić Stojanka, Beograd, Šajkaška ulica 1a
- Valič Zlata, Pula, Nezacijska ulica 13

3 STROJE ZA ŠIVANJE, PROIZVOD »LUCZNIK«, SO DOBILI:

- Pancer Ljiljana, Rijeka, Kozala 2/1
- Pieterski Mira, Šoštanj, Koroška cesta 16
- Bakoč Nada, Derventa, Šoše Mažara 15

POTOVALNE LIKALNIKE »ELEKTRON« SO DOBILI:

Sušec Marija, Hrastovec; Žagar Marinka, Kranj; Rot Marija, Srpenica; Maček Marija, Kočevje; Modile Štefka, Rogaska Slatina; Šimonić Štefan, Lendava; Rahten Hena, Velenje; Tinta Josipina, Anhovo; Aleksić Jovanka, Bled; Kos Miri, Jesenice; Kukman Marija, Novo mesto; Kuštrín Tončka, Ravne na Koroškem; Balčević Marija, Vinkovci; Tičar Matilda, Maribor; Kozar Ana, Maribor; Minka Horvat, Jesenice; Držaj Marija, Kočevje; Ogner Jana, Maribor; Hofman Anica, Središče; Piršič Marija, Kranj; Novosel Veronika, Ravnica; Likovič Malič, Koroška Bela; Les Ema, Krška vas; Končan Ivanka, Domžale; Gale Mimi, Ljubljana; Rijavec Darinka, Ljubljana; Šircelj Vida, Ljubljana; Jurkovič Ana, Ljubljana; Šiška Marjetka, Ljubljana; Peterle Marija, Ljubljana; Bezec Piroška, Murska Sobota; Klupič Frida, Ptuj; Natek Roža, Šoštanj; Janežič Zlatka, Slov. Bistrica; Razpet Alojzija, Cerklja; Lepžina Erika, Brežice.

PLAVI RADION — OHRANI IN NAGRADUJE

Levo: Fotograf, ki je posnel sliko, je pod njo napisal: Takšen je videti »zmaj z otoka Komodo« v oddaljenosti dveh metrov od fotografove kože. Desno: odrasel varan s Komoda na mrho-
višču. Kljub njeni velikosti je žival težko dobiti pred kamero.

**PRIRODOSLOVCI SE ŽE OD NEKAJ ČUDILJO, ZAKAJ IMAJO EVROPSKI ZMAJI V LEGENDAH TAKO RAZLIČEN POMEN IN NAVADE KOT ZMAJI IZ ODDALJENE KITAJSKE. V EVROPI SO JIM MORALI POKLANJATI ČLOVEŠKE ŽRTVE, ZAPIRALI SO GORSKE PRELAZE IN UGRABLJALI DEVICE, KI SO JIH POTEM PRINCI OSVOBODILI. NA DALJNEM VZHODU PA SO ZMAJI DOBRODUŠNE ŽIVALI, KI PRI-
NAŠAJO SREČO. ZA VZOR NAŠIM GRO-
ZECIM ZMAJEM JE BIL NILSKI KROKO-
DIL, KOT VEMO IZ ZAPISKOV STARO-
GRŠKEGA NARAVOPISCA HERODOTA.**

Katera žival je bila vzor čudno dobrim kitajskim zmajem? Kaj več o njih vemo šele od začetka tega stoletja. Živijo na približno 40 km dolgem otoku Komodo, ki leži vzhodno od Jave in severno od Avstrali-
je. Komodo pomeni podgani otok. V di-
žavnih zapiskih je bilo že 1940. Jaka zapi-
sano, da na tem otoku živijo suhozemni
krokodili, toda teh ugotovitev ni nihče je-
mal resno. Poročili o tej čudni živali pa je
bilo vedno več, dokler ni holandski direk-
tor znanega botaničnega vrta v Buitenzorgu
na Javi — vrt je bil star že več kot sto let —
sklenil, da bo sledil govoricam. Pisal je
holandskemu guvernerju na sosednji enem
svojih inšpektorskih potovanj pogle-
deliki otok Flores in ga prošil, naj bi na
dal, če se da na otoku Komodo kaj odkriti
o teh zmajih. Le-ti pa so prišli med tem
neverjetno hitro v dotik z novim časom; 1910
je moral neki pilot na Komodu zasilno
pristati.

To zveni skoraj neverjetno, če pomisli-
mo, da je šele 1906 neki Braziljanec v
Franciji prvič letel z motornim letalom
celih 21 sekund in 220 m daleč. Toda že
1909 je Bleriot preletel Rokavski preliv.
Kakor koli že, pilot, ki je na Komodu za-
silno pristal, je prinesel novico o strašnih
zmajih, ki naj bi bili dolgi štiri metre.

Ko je končno dve leti pozneje prišel na
otok holandski guverner, je na obali na-
šel kolibe holandskih potapljačev za bi-
sari. Tudi ti so mu pripovedovali o zmaj-
skih pošastih, krtnaj bi bile dolge celo šest
do sedem metrov.

Guverner je bil torej prireditelj lov, da bi
kakšnega zmaja ustrelil. Ker pa so se ži-

MIROLJUBNI ZMAJI

vali umaknile v svoje votline pod dreves-
nimi koreninami ob rekah in ker so se
njegovi spremljevalci, domačini, bali, je
ustrelil samo na pol doraslo žival, dolgo
dva metra in četrt.

Fotografija živali in njena koža sta di-
rektorju botaničnega vrta v Buitenzorgu
silno presenetili. Ni sicer vedel, koliko te
živali res zrastejo, vsekakor pa je bila od-
krita nova, doslej neznana živalska vrsta;
to je bil največji kušar na svetu, tako
imenovani varan. Na Komodo je poslal lov-
ce, ki so mu prinesli štiri velikanske žive
kušarje. Pozornost, ki jo je vzbudil ta no-
vo odkriti kušar z majhnega otoka v po-
zabljenem kotu sveta, pa je zasenčila prva
svetovna vojna, ki je izbruhnila kmalu za-
tem.

Svetovno znani pa so zmaji postali šele
po potovanju kneza A. Friedricha Mäcken-
len

Prof. dr. BERNHARD GRZIMEK

burškega, ki se je kot prirodoslovec proslavi-
vil z dvema ekspedicijama (1907 in 1910) v
notranjost Afrike. Zoološkem muzeju v
Berlinu je leta 1923 prinesel skoraj štiri
metre dolgega zmaja komodo. Ta nagačena
žival je navdušila druge muzeje. Vsak je
hotel imeti takšnega zmaja in tako so ho-
landske in nemške ekspedije do leta 1927
postrelile več ducatov živali in nekaj živih
tudi uvozile v evropske živalske vrtove.

Te redke živali, ki sedaj živijo v evrop-
skih živalskih vrtovih, so kmalu dokazale,
da so izmišljotina vsa knjižna in časopisna
poročila o njihovi krvoločnosti. Izkazalo se
je, da samo največji od teh kušarjev do-
sežejo dolžino štiri metre, komaj polovico
toliko, kot največji azijski krokodil. Ver-
jetno so kušarji komodo zadnji svoje vr-
ste, ki so imeli večje sorodnike na azijski
celini. Njihovo obnašanje v živalskih vrto-
vih je dokazalo, da jih Kitajci upravičeno

opisujejo kot dobrodušne. Varan iz frank-
furtskega živalskega vrta je na primer
vsak dan zapustil svojo kletko in se spre-
hajal po pozneje zbombardiranem teranju.
Če mu je njegov oskrbnik pokazal mrtvo
miš, njegovo slasčico, je odprl ogromno
žrelo, polno ostrih zob, da bi jo snel z dila-
ni. Takrat si je njegov skrbnik privoščil
celo to, da je stisnil dlan. Pa ga ni ugriz-
nil, ampak je z dolgim, prečelahim jezikom
stikal med prsti stisnjene pesti. Se vedno
pa nihče prav ne ve, kako te živali živijo
v naravi.

Leta 1937 se je med majhnimi sundskimi
otoki podil z jadrnico American Pat Col-

Nedolžna živalca iz Srednje Amerike, kušar,
ki je dolg kvečjemu sedem centimetrov, je
zaradi svojega slabega slovesa bolj podoben
zmajem iz naših pravljic, kot njegov orjaški
sorodnik s Komoda. Indijanci namreč ver-
jamejo, da bo umrl vsak, ki mu ta pisani
plazilec hlastne po senci.

lins, ki dela danes pri Združenih narodih.
S pisanjem knjig in časopisnih člankov je
zaslužil nekaj denarja in tako si je privo-
ščil majhno potepanje. Veter ga je gnal
ravno na Komodo in, ker je slišal o velikih
zmajih, je sklenil, da se bo ustavil. Ostal
je polnih pet mesecev. Polovica obale oto-
ka je polna nakopičenih skal z rumenimi

in belimi madežji, ki žarijo v zahajajočem
soncu.

Preden pa je šel Collins na obalo, je
iskal vabo za mesojede kušarje. Ker ni
vedel, ali mu bo 150 prebivalcev edine vasi
na drugi strani otoka priskrbelo meso, je
pristal na majhnem otočku. Njegovo orožje
je bila samo zračna puška, s katero je za
kratak čas streljal plavajoče kokosove ore-
he, kadar je njegova mala jadrnica v brez-
vetrju negibno ležala na površini. S to
pusko je z nekakega drevesa sestrelil 52 »le-
tečih psov«, neke vrste velikih netopirjev,
in vrečo z njimi obesil na zadnji del jadr-
nice. Naslednji dan pa je veter ponehal in
čoln je pet dni negibno ležal na površini.
Netopirji so vedno bolj smrdeli. Končno se
je jadrno zganilo in Collins je lahko odplul
na obalo Komoda.

Smrdečo vrečo je z vrvice obesil na dre-
vo in zmaji so res prišli. Mladičem je pu-
stil, da so se hranili, kadar pa je kakšen
večji hotel pogoltniti vse hkrati, je poteg-
nil za vrv in s tem vrečo dvignil višje. Ker
je bral, da postanejo kušarji prav živahni
šele ponoči, je zlezel na drevo in čakal.
Vendar se ni nič zganilo. Torej so se izka-
zali za izrazito dnevne živali. Ropot jih ne
moti. Celó če je Collins v njihovi bližini
sprožil posebne petarde, ki jih Indoneziji
uporabljajo pri porokah, niso zbežali. Ven-
dar ti zmaji niso gluhi. V živalskem vrtu
na primer dobro poznajo glas svojega
skrbnika.

Veliki kušarji živijo verjetno samo od
mesa živih živali in mrhovine. Na Komodo
si lovijo divje prašiče in na sosednjem
otoku Rintja, kjer jih tudi nekaj živi, si
ufovijo celo opice ali podvirjanega konja.
Neki domačin s Komoda je pripovedoval,
da je veliki kušar zgrabil dečka in ga
ubil. Neki drug pa je pripovedoval o lov-
cu, ki ga je kušar hudo poškodoval.

Ti poslednji »zmaji« nimajo drugega so-
vražnika kot človeka. Najhuje jih prizade-
ne s požigom trave. Otok Komodo je bil
še pred pol stoletja skoraj ves porasel z
gozdovi. Danes je gol in ga pokrivata trava
in redko grmovje, pa še to vedno znova
požrejo. Indonezijska vlada je velike ku-
šarje na Komodu in dveh sosednjih oto-
kih, kjer še živijo, strogo zaščitila. Samo v
izrednih primerih pustijo katerega uloviti
za zoološke vrtove.

Da bi jih lahko slikal, se je moral Col-
lins »sam nagačiti«. V svoje začudenje je
opazil, da se dajo kušarji komodo, čeprav
v popolni svobodi, dresirati, kakor cirku-
ške živali. Mladi kušarji so bili zelo do-
vzetni. Plezali so po kolu, ki ga je v zem-
ljo zabil Collins, da je nanj obešal svojo
mrhovino. Da bi prišli do hrane, so skakali
tudi skozi obroč.

Collins je kmalu spoznal, da je od začet-
ka čisto po nepotrebnem bežal na drevo,
kadar so prišli veliki kušarji komodo.
Nikoli ga niso poskušali napasti, ampak so
se celo umaknili, kadar je prišel bliže, da
bi jih slikal. Ker ni imel aparata s tele-
objektivom, si je izmislil način, kako bo v
živalih vzbudil zaupanje do svoje pojave:
hlače, bluzo in druge kose obleke je na-
tlačil s travo in to »bitje« posadil na skalo
blizu mrhovine. Ko se po nekaj dneh ži-
vali sploh niso več zmenile za to pojavo,
je sam sedel na njeno mesto in jih tako
lahko slikal iz precejšnje bližine.

Indonezijska vlada se danes na vse krip-
lje trudi, da bi ohranila pri življenju te
zadnje potomce legendarnih zmajev.
Upajmo, da ji bo to uspelo.

VELIKO ODKRITJE SOVJETSKIH ZNANSTVENIKOV

meja med živim in mrtvim

Nastanek žive materije, točneje, meja med mrtvo in živo materijo ter pogoji, pri katerih se lahko mrtva materija spreminja v živo, so še zmeraj eden glavnih problemov sodobne biologije. Zato je tudi razumljivo zanimanje, ki ga povzroči vsak poizkus ali uspeh raziskovalnega dela biologov na tem področju.

Danes na splošno biologi znanstveniki
menijo, da je za nastanek žive materije na
Zemlji potrebna sončna svetloba, ugodno
vodno okolje ter obilje kemičnih elemen-
tov za določene kemijske kombinacije in
povezave med njimi. Posebno važna je bi-
la vloga metana in drugih njegovih sorod-
nikov, ki naj bi bili potrebni za oblikova-
nje organskih snovi, in so, kot je znano,
sestavni deli ozračja vseh večjih planetov,
torej tudi ozračja Zemlje. Ravno iz oglji-
kovodikov naj bi se pod delovanjem sonč-
ne svetlobe pred davnimi milijoni let obli-
kovale prve organske snovi na Zemlji.

Deloma so to dokazali tudi že z eksperi-
menti v laboratorijih. Tako sta dva sovjet-
ska znanstvenika prof. Pavlaska in Pa-
stinski ustvarila kemično snov, po
lastnostih močno podobno tisti, ki naj bi
po mnenju znanstvenikov pred milijoni let
nastala na našem planetu. Pri poskusih sta
plinasto zmes metana, vodika in vodne pa-
re obsevala z ultravijoličnimi žarki. Ta
plinasta zmes je bila po sestavi podobna
prvotnemu ozračju Zemlje pred milijoni
let. Po dolgotrajnih poskusih sta iz te zme-
si ustvarila osnovo proteinske molekule.

Takšni poskusi v biologiji sicer niso kaj
povsem novega. Znano je, da so na istem
področju napravili uspešne poskuse tudi
indijski znanstveniki. Tako je indijski bio-
log dr. Bakhadur dosegel isto, ko je umet-
no ustvarjeno Zemljino praozračje izpos-
tavljal delovanju sončne svetlobe, ameriški
biolog prof. Miller pa je ustvaril »osnovno«
žive materije, iz katere je nekoč nastalo
življenje na Zemlji. V prvotnem »pra-

ozračju« Zemlje, zaprtem v posebnih po-
sodah, je povzročil umetne električne pra-
znitve, bliske in elektromagnetne viharje,
v miniaturni obliki podobne tistim, ki so
pred milijoni let divjali po Zemlji.

Toda to, da so v laboratorijih ustvarili
osnove žive materije, še ne pomeni, da je
znanost uspela ustvariti živo materijo. Res
je sicer, da so proteini zelo zapletene or-
ganske kemične snovi, ki so sestavni deli
celic živih organizmov. Toda če je danes
laboratorijsko že možno ustvariti najprepro-
stejše proteine, to še ni ustvarjanje ži-
vljenja. Kje je torej meja med mrtvo in
živo materijo?

Na to vprašanje skušajo odgovoriti
sovjetski znanstveniki na podlagi svojih
najnovejših poskusov z virusi. Posre-
čilo se jim je namreč secirati neki virus
ter hkrati dokazati, da so nekateri virusi
sestavljani iz ene same molekule. Še večji
uspeh pomeni izoliranje nekega virusa, ki
so ga nato razdelili na sestavne dele, na
proteine in organske kisline. V posebnih
pripravah so nato tako dobljene proteine
in kisline zopet združili, še več, ponovno
oživili isti virus, ki se je nato naprej raz-
množeval. Tu je torej meja med mrtvo in
živo materijo. Zato sovjetski znanstveniki
menijo, da je prav virus najprimitivnejša
oblika življenja.

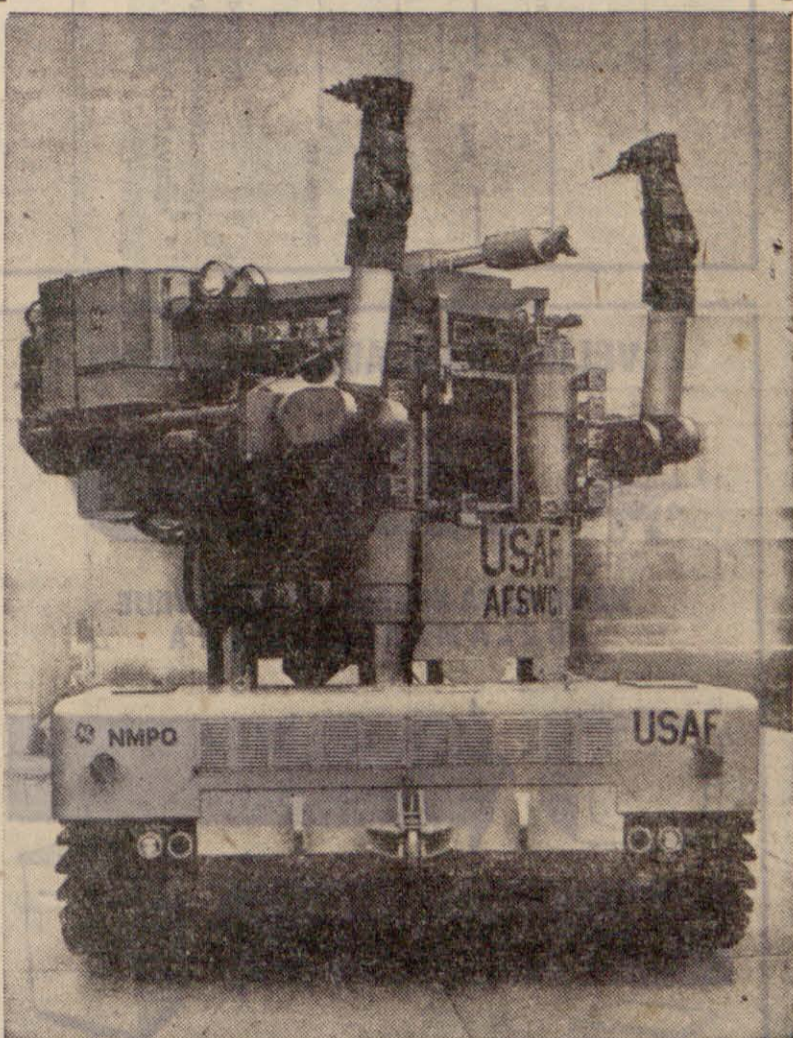
Se pred tem uspehom sovjetskih znan-
stvenikov je prevladovalo mnenje, da bo
treba čakati vsaj še trideset let, ko bi mo-
gli reproducirati življenje v laboratoriju
ter mrtvo materijo spreminjati v živo. Se-
daj pa kaže, da nas bo znanost tudi na tem

področju znova presenetila, kot že toliko-
krat. Sovjetski znanstveniki bodo te po-
skuse skušali še izpopolniti. Predvsem na-
meravajo napraviti izreden eksperiment s
pomočjo enega prihodnjih sovjetskih
umetnih satelitov. Le-ta naj bi v posebnih
napravah ponesel izven Zemljinega ozračja
osnovno tvarino žive materije ter jo
tako izpostavil kozmičnemu sevanju. Pre-
pričani so, da bodo tako lahko dosegli or-
gansko presnovo materije v razmerah, ki
bodo kar najbolj podobne tistim, v kakrš-
nih je pred milijoni let nastalo življenje
na Zemlji.

iz znanosti in tehnike nam poročajo

Nenavadni robot, ki naj bi se udomačil v centrih za jedrsko energijo, kjer morajo na prostem prenašati visoke radioaktivne naboje. Ta križanec med tankom in umetnimi rokami tehta nič manj kot 85 ton, visok je 7,5 metra, roke pa lahko sežejo skoraj pet metrov daleč. S tem robotom lahko popravlja jedrske motorje, ne da bi bil v najmanjši nevarnosti zaradi nevarnega sevanja, saj je oklop, ki ščiti človeka v kabini pošasti, iz trideset centimetrov debelega svinčenega oklepa. Televizijske kamere snemajo vse tisto, kar človek zaradi prevelikega blišča ne more gledati. Naprava je preizkušena pri temperaturah od trideset stopinj pod ničlo do 50 stopinj nad ničlo, da je uporabna praktično po vsem svetu (slika spodaj).

ti in avto

POMAGAJ SI SAM

Ce ti motor prezgodaj zavre, raje ne išči napake. Hitreje in ceneje bo, ce si zapovrstjo ogledaš delovanje vseh sumljivih delov.

Saj je čisto preprosto.

1. Vse prekinjalceve kontakte očisti s pilo in z becinom napojeno cunjjo, pa 15.000 km pa jih je pametno zamenjati.

2. Dodelilec operi v bencinu in ga nato na tanko namaži z oljem za šivalni stroj, njegovo kolenjo pa s posebno maslo. V zgornjo luknjico njegove osi kani tudi nekaj kapljic olja.

3. Podrobno si ogled točko vsiga, v navodilih je označena tudi z znakom na vztrajniku in na ohišju, vendar bo vse vaše naravnavanje uspešno le tedaj, če boš po starem pravilu nastavlil razdaljo prekinjalca (z reguliranjem njegovega nakovalca) na 0,4 do 0,6 mm, kar ustreza debelini dopisnice.

4. Svečke očisti z jekleno krtačo (ne z medeninsto) in nato s prevodnim tolčenjem zmanjšaj razdaljo elektrod na 0,6 do 0,7 mm, lahko jih tudi očistiš s peskom kljub splošnemu mnenju, da to škoduje. Pameten voznik bo prišel misliti po 10.000 km že na nove svečke. Če imaš v avtu radio in specialne kontakte za svečke (proti radijskim motnjam), ki so povzročitelji motenj pri vžigu, se za nekaj časa odpovej radiu in se vozi raje z običajnimi vtikali za svečke. Tudi kable je dobro od časa do časa pregledati in če se ti zdijo že načeti od starosti, jih zamenjaj!

5. Očisti čistilec za zrak, ki je sicer le malo kdaj odgovoren zločinec. Prav gotovo pa je že predolgo umazan.

6. Zmaj odvij se vplinjač in odvij iz njega vse, kar se da vrteti. Z žico prevrtaj vse luknjice in cevke in šobe, izpihaj jih in operi z bencinom. Mimogrede si poglej še številke vseh šob in jih primerjaj z navodili v tehničnem opisu tvojega voza. Nato vse skupaj skrbno sestavi, vložni nove tesnilne in vplinjač privij v motor.

7. Izvleci zdaj še glavo dodelilca, čeprav je še tako lepo privit, spraskaj z žepnim nožičem vse kontakte, nato pa vse skupaj obriši s čistim robcem.

Z vsem tem boš dosegel vsaj dvoje: avto bo hitreje potegnil in prehodi pri dajanju plina bodo manj sunkoviti. Mogoče pa bo celo tvoj motor porabil manj toplote in ustvarjal namesto pare hitrost. To pa je bil naš cilj.

In če je bilo vse to zaman, je kriva pomanjkljiva kompresija. Ali puščajo ventili ali batni obročki? Najprej daj preskusiti ventile, ker je to ceneje. Namesto starih batnih obročev ustavi nove, vendar ne navadne, najbolje, da se odločiš za tiste, ki jim pravijo reparaturni obroči.

Kam je izginila hladilna voda, si bomo ogledali pa drugič.

Tudi Američani radi sanjajo o tem, kakšen bo avto prihodnosti. Najnovejši proizvod teh sanj je edini primerek avtomobila »Cougar 406«, športni voz, ki bi ga radi za mastne denarce spravili v serijo. Z motorjem, ki razvije do 385 konjskih moči, doseže največjo hitrost 220 kilometrov na uro, je pa seveda vprašanje, katera cesta bo to dovolila. Zanimiva so vse bolj razširjena pridvižna vrata, ki si jih hoče privoščiti danes že vsak moderen športni voz — prvi jih je imel Mercedesov 300 SL (slika spodaj).

Posljalni prihranilo due
P. n.
CASOPISNO PODJETJE
DELO
LJUBLJANA
p. p. 29

Narodna jutranja »DELO« - revija »TOVARIS«,
»TRDINSKO TRIBUNO« - »VASE RAZGLEDE«
(narokom časopis podjetja)

ulica
Kraj
pošta
bif. Nov.
na naslov:
(podpis)

VELIKO NAGRADNO ŽREBANJE

ARGO

KAMBINATA KONSERVNE INDUSTRIJE »DELAMARIS« IZOLA

V nagradnem žrebanju lahko sodeluje vsak potrošnik, ki pošlje v kuverti 10 IZREZANIH ZASTITNIH ZNAKOV ARGO-JUHE na naslov »DELAMARIS«, IZOLA, za nagradno žrebanje.

Ti znaki so natisnjeni na vsaki vrečki ali kartončku ARGO-JUHE. Vsak potrošnik lahko pošlje tudi več kuvert.

Na zadnji strani kuverte mora biti čitljivo napisan naslov pošiljatelja. Z vsako kuverti lahko sodelujete samo pri prvem žrebanju po dospelju le-te v Izolo.

Žrebanja bodo:
15. MAJA 1962
15. AVUGSTA 1962
15. NOVEMBRA 1962

VSA ŽREBANJA BODO V IZOLI.
Nagradni dobitki, ki bodo izžrebani vsak mesec, so naslednji:

- 3 TELEVIZORJI
- 5 HLADILNIKOV
- 5 ELEKTRIČNIH STEDILNIKOV
- 1000 KOLEKCIJ PROIZVODOV »DELAMARIS«

Dobitniki bodo obveščeni s priporočenim pismom.
Sodelujte z več kuvertami!
ARGO JUHA VAM PRINASA SREČO!

ZA DARILLO... ČE IMATE GOSTE...

BISER SLOVIN

DOBITNIKI NAGRADNE IGRE
»OTROŠKO VESELJE«

DOBITNIKI NAGRADNE IGRE »OTROŠKO VESELJE«

Pezdirnik Iva, Dovje 52, p. Mojstrana - 19; Plevčak Urška, Sentvid 7, Grubina - 19; Benko Jožeta, Kopoča 25, p. Rogateci, Pomurje - 20; Trebec Ljubica, Postojna, Ljubljanska cesta št. 8 - 21; Pernuš Lovka, Sp. Blinje 15, p. Zabno - 21; Martink Fani, Skofljica 68, pri Ljubljani - 21; Grutovjak Slavica, Libana 24, p. Ivanjke pri Ormožu - 21; Dolan Bogomir, Smlednik 54, p. Smlednik pri Ljubljani - 21; Lapajne Marija, Kamnitnik 4, Skofja Loka - 22; Šolc Svetlana, Sentvid-Ljubljana, Podgora, blok 2 - 22; Neuman Milica, Jesenice, Cirila Tavčarja 5 - 22; Semel Jožef, Vodice 9, p. Col Oresje nad Vipavo - 23; Subić Marjanka, Brežovnica 9, p. Gorenja vas nad Skofjo Loko - 23; Flisar Irena, Murska Sobota, Zoran Velmarja št. 8/b - 23; Jeromec Fanika, Creskova št. 11, p. Trmce Celje - 23; Čotič Marija, Vipava št. 381, Slovensko Primorje - 23; Cernjak Lojze, Spodnji Plavž 6, Mestni vodovod, p. Jesenice - 23; Kenda Justina, Zlotever št. 5, Radeče pri Zidanem mostu - 23; Guček Marica, Zidani most 32/a - 23; Rabzelj Marija, Zlati brod št. 4, p. Sentjerne, Novo mesto - 23; Kolar Marija, S. O. P. Pameče, Slovenj Gradec - 26; Ivančič Doroteja, Velenje, Kerstnikova št. 18 - 26; Stučin Ivanka, Idrija, Kenice 24, p. Sp. Idrija, Slov. Primorje - 27; Movrina Ana, Novi Lazi št. 18, Kočevska Reka - 27; Podborski Marija, Dol pri Ljubljani, Berčeva št. 23/a - 27; Vižintin Ljubica, Presnina 18, Hrpelje Kozina, Slovensko Primorje - 28; Manon Pevec, Ljubljana, Medvedova št. 12 - 28; Krevl Igor, Ljubljana, Predjamska št. 18 - 28; Cveti Matul, Ljubljana, Djakovičeva št. 4/III - 28; Pengetić Tatjana, Papirnica, Radeče pri Zidanem mostu - 28; Meglič Irena, Slap 3, p. Trzin - 28; Goršek Marjanica, Celje, Nazorjeva št. 2 - 28; Javornik Marica, Kozjak 71, p. Mislina - 28; Gergar Albina, Gornji Crnci 16, p. Cankova - 30; Ranter Marija, Sava Loka št. 56, p. Skofja Loka - 30; Šibnik Zlatica, Hotel »Central«, Murska Sobota - 30; Rapi Angela, Murska Sobota, Miklos Kuzmič št. 3 - 30; Sinko Agneska, Skakovec 13, p. Cankova - 30; Urbanec Pepca, Podbrežje št. 16, p. Duple - 30; Kadlček Nevenka, Sp. Hajdina 126, pri Ptuj - 30; Bašič Anica, Ponikve 12, p. Jesenice na Dolenjskem - 30; Koren Marija, Gorenja vas št. 4 nad Skofjo Loko - 30; Bernard Milka, Zallig št. 36, p. Zeleni ki nad Skofjo Loko - 30; Mencin Marija, Mali Ločnik 14, p. Turjak - 30; Bobina Kreše, Dip, Novoselec, p. Novoselec - 30; Brzila Francka, Zg. Dobrava št. 1, p. Moravče - 30; Sedčič Marija, Ptuj, Hrvatski trg 4 - 30; Subelj Ivana, Pomolnik 16, p. Dobrunje pri Ljubljani - 30; Modič Lidija, Zaloška 113, Moste-Ljubljana - 30; Musić Marija, Benke št. 8, Vrhnika - 30.

»ŠPORT OPREMA«

Vam nudimo:

- telovadne orodje in kompletno opremo novih telovadnic
- razna orodja za letna igrišča in kopališča
- orodja in opremo za lahko in težko atletiko
- orodja in opremo za otroška igrišča
- razne športne in camping opreme

Zahtevajte cenike in prospekte, ter se priporočamo:

»ŠPORT OPREMA« LJUBLJANA Vižmarje 1

Albus

domači detergent

Albus

PERE ZA VAS

VOJNA ALI MIR

(4) IN V SOVJETSKI ZVEZI?

Cepnav je treba kapitalistično vojno industrijo označiti kot gibalno silo oboroževalne tekme, je nedvomno tudi Sovjetska zveza delno odgovorna za dosedanj razvoj. Seveda bi pretiraval, kdor bi govoril o tem kot o absolutni krivdi, Lord Grey of Fallodon, eden najsmelejših borec proti oboroževalni mirnici pred drugo svetovno vojno, je tudi za sedanjost značilni položaj označil takole:

»Če je orožje na eni, mora biti tudi na drugi strani. Če se ena stran oborožuje, se druga ne more obotavljati, ker bi že s tem izpustila nasprotnika k napadu.«

Potem pa je dodal:

Stopnjevana oborožitev naj bi seveda zagotavljala moč, vendar so posledice posev drugačne. Oboroževanje namreč stopnjuje moč na nasprotni strani, v lastnem taboru pa strah zaradi šibkosti. Iz strahu se poraja nezaupanje, ki ga spremljajo najrazličnejši neprijetni občutki. Navsezadnje je v zvezi tako zastrupljeno, da bi si očitala zločinsko malomarnost vsaka vlada, ki se ne bi nadalje oboroževala. Ona druga vlada bi seveda imela popolnoma enake občutke. Nauk te zgodbe je jasen: kopčenje orožja se nujno konča z vojno!

Pustimo torej vprašanje krivde, ker to pripada k rešitvi problema prav tako malo kot na primer razprava, ali je bila prej puška ali jajce. Dejstvo je, da so imeli ZDA leta 1945 atomski monopol, da je ameriški admiral Arthur W. Radford, takratni predstojnik združenega generalnega štaba, zagovarjal doktrino »mnoščenega vojskovanja« in da ni Sovjetska zveza z ničemer pokazala, da namerava skrbeti med drugo svetovno vojno silno razširjeni vojni stroj.

Potem ko je Sovjetska zveza strla ameriški monopol nad atomsko in vodiko bomb, so se v ZDA strezili. Iz poročil CIA so vedeli, da so v Sovjetski zvezi začeli graditi prvi reaktivni bombnik na dolgo proge. Ob tem je vsakdo spoznal, da bi v morebitnem spopadu med obema velikanima ne bila prizadeta samo Sovjetska zveza, temveč tudi ZDA. Temu spoznanju se je takoj pridružil nova skrb: ker so v ZDA vrsto let zanemarjali tako imenovano klasično orožje, Američani niso imeli ničesar, s čimer bi mogli učinkovito odgovoriti na morebitni sovjetski napad na katerega izmed ameriških zaveznikov v Evropi ali Aziji. Mar naj bi v primeru napada na zahodni del Berlina takoj sprožili vse uničujoče atomske vojne? Streznjenost je prerasla v živčnost, ko je Allan Dulles sporočil predsedniku in njegovim svetovalcem na tajni seji, da ima Sovjetska zveza velik naskok na področju medcelinskih raket. Hruščev, spodbujen po tem pesimističnem poročilu, se ni dolgo obotavljal. V Sovjetski zvezi so že tako daleč, je rekel, da lahko izdelujejo rakete »kot klobase«. Amerika negotovost glede oboroževalnih metod je bila tako huda, da so v dveh letih dvakrat zamenjali načelnika generalnega štaba.

Po padcu Zukova se je raketnim tehnikom Sovjetske zveze odprla pot. Z avgusta 1957 so izstrelili prvo medcelinsko raketo; zahodnonemški obrambni minister je to najprej označil kot »veliko sleparijo«. Z namenom, da bi dobil potrebna sredstva, je Hruščev ukazal zmanjšati število pripravljenih enot za tretjino, pri tem pa je seveda pometel na ugovore skeptičnih generalov in oficirjev. Ko je Hruščev rekel: »Bržkone bomo nehali izdelovati celo bombnike« se je šef generalnega štaba varšavskega pakta Konjev odprlo uprl. Zahleval je »ravnotežje vseh vrst orožja«, potem pa je bil odpušen prav tako kakor šef sovjetskega generalnega štaba Sokolovski, ki je raketni politiki Hruščeva prerokoval »bliskovit zlom«. Zdi se, da je Hruščev takrat verjel v silno premoč sovjetskega raketnega orožja. Sovjetski ministrski predsednik je dokazal svoje zaupanje v raketno orožje, ko je maršala Nedjelina 7. maja 1960 imenoval za poveljnika enot popolnoma novega orožja in ga s tem odtegnil poveljstvu komandantom sovjetskih obrambnih okrožij. Malinovski, ki ga ni doletela usoda 250.000 odpuščenih oficirjev, je Hruščevu ugovarjal med razpravo na partijskem kongresu, ki je generalni sekretar sovjetskih komunistov označil letalstvo in vojnomojnarico kot nepomembni.

Dovolj razlogov je imel Malinovski za svoje svarilo. Sovjetska zveza je imela takrat — tudi zdaj še ni mnogo dlje — le dvostopenjsko raketo T-2 z dometo približno 3000 km. Trideset oporišč je bilo razporejenih večinoma na zahodu in bi torej rakete prihajale v poštev le za zahodnoevropsko bojišče. Imeli so tristopenjsko raketo T-3 z dometo okoli 9000 km — deset oporišč je bilo v notranjosti Sovjetske zveze — in končno tristopenjsko T-3A z dometo okoli 12.500 km; leta 1960 so jo preizkusili na Tihem oceanu in spoznali, da so presenjvali njeno sposobnost, zadeti cilj. Rakete vseh treh tipov so imele pomankljivost: poganjale jih je tekoče gorivo, zaradi katerega jo je težje krmariti. Razen tega so bile mnogo težje kot ameriška podmorilna raketa »Polaris« in prav tako skoraj že dolana raketa »Minuteman« s trdnim pogonskim gorivom. Druga »generacija« sovjetskih raket je bila šele na risalnih deskah, zato Malinovski ni pripisoval posebne pomembnosti 200.000 vojakom in tehnikom sovjetskih raketnih enot. Ko je Malinovski takrat spremljal Hruščeva v Pariz, je zbudil veliko pozornost. Dejansko je neuspela konferenca na najvišji ravni časovno sovpadala z obdobjem, ko je Hruščev moral popustiti prepričljivim besedam Malinovskega. Sastrelitev ameriškega izvidniškega letala U-2 je dokazala, da so Američani v štirih letih 150-krat preleteli Sovjetsko zvezo in so bili torej dobro poučeni o razporeditvi sovjetskih raketnih oporišč. Dokončno se je razbil nimb absolutne premoči sovjetskega raketnega orožja.

Kmalu so se pokazale posledice: maršala Konjevna so rehabilitirali in ga postavili za poveljnika sovjetskih vojaških enot v Vzhodni Nemčiji; generalu Moskalenku, ki je baje igral določeno vlogo pri aretaciji Berije in ki je postal po Nedjelinov smrti nesrečni poveljnik raketnih enot, so ozeli autonomijo, sovjetsko armado pa so spet okrepili na 3,8 milijona moč, Julija 1961 so začeli v Tušinu graditi novo medcelinsko, z usmerjevalnim orožjem opremljene nadzvočne bombnike, ki jih je bil Hruščev še 14. januarja 1960 označil kot »nepomembne«.

Ce strnemo pregled, se vsi ugotovitev: razmerje med močjo te in one velesile se tako rekoč ni spremenilo. Slej ko prej — zdaj je to še jasneje — pomeni atomska vojna za obe velesili čisto izgubo. Kaj pa v primeru, se ve-

dno znova vprašujemo v ZDA, če bi prišlo v Zahodni Evropi ali v Jugovzhodni Aziji do spopada manjšega obsega? Američani imajo mnogo premalo prevoznih sredstev, da bi mogli zaveznikom učinkovito priskočiti na pomoč. Misel, da bi opremili zahodnoevropske dežele z ameriškim atomskim orožjem, je preveč nevarna. Mar naj bi zaradi Berlina tvegali atomsko vojno? Ker na takšna vprašanja ni odgovora, se na obeh straneh nadalje oborožujejo v tistem neskončnem in brezcilnem boju za vojaško prednost, v boju, ki pa je ameriški fizik Rabi označil takole:

»Če pogledamo, kaj smo storili v 17 letih, spoznamo, da ne smemo dovoliti počasnejšega tempa v oboroževanju. Ali bomo rešili problem in živeli drug ob drugim ali pa ne bomo več smeli obstajati na tem planetu.«

(5) KITAJSKA IN SVETOVNI MIR

Ze pred mnogimi leti je dobila Mao Ce Tungova filozofija o vojni formuliran izraz v njegovem poglavitnem delu »Strateška vprašanja revolucionarne vojne«:

»Z enim samim sredstvom je mogoče preprečiti vojno: proti vojni se je treba boriti z vojno.«

Novembra 1938 je voditelj kitajske »Komunistične partije« razširil to ugotovitev v zahtevu:

»Kdor hoče, da ne bo več pušk, naj zgrabi za puško.« (»Vojna in vprašanja strategije«).

Ko so ZDA leta 1945 dobile monopol nad atomsko bomb, so bili mnogi poznavalci kitajske vojaške znanosti prepričani, da se bo glede na to spremenila kitajska ideologija. V svojem pričakovanju pa so bili razočarani: že 13. avgusta 1945 je Mao zavel stališče do atomske bombe. Z namenom, da bi »nekatere tovariške« takoj odvrnil od njihovega malodušnega mnenja, da je »atomska bomba vsemogočna, in jim vili novega poguma, je Mao izjavil v Jenam na zborovanju kadrovskega voditeljev:

»Ali lahko atomske bombe odločijo o izidu vojne? Ne, tega ne morejo! Če se ne bori ljudstvo, tudi atomske bombe ne morejo ničesar.«

Kasneje se je ta ocena, ki je zelo podobna podcenjevanju, le še okrepila: ko so kitajski komunisti leta 1946 pričakovali odločilni napad v razmerju 4:1 premočnih kuomintangskih armad, ni prišlo do množične, kaj šele do atomske intervencije ZDA. Ameriški in kitajski vojniki so trčili drugi ob druge šele med korejsko vojno. Niti to pot niso Američani uporabili jedrskega orožja, pa tudi sicer niso

čakuje Kitajska konvencionalni spor z »imperialisti« — v zvezi s takšno vojno pa sodijo kitajski komunisti, da imajo veliko prednost pred sovražnikom!

Tudi za takšno prepričanje lahko najdemo nešteto molotov v zgodovini kitajske komunistične partije. Mao Ce Tung, ki ga opisuje ameriški vojni teoretik Kissinger kot moža »z velikimi analitičnimi sposobnostmi, z izredno psihološko prodornostjo in s popolno brezobzirnostjo«, izhaja tudi tu iz agresivne začetne premoči. »Ozemlje je mogoče obržati le, če je poprej izgubljeno.« Sam priznava, da bi ta čisto defenzivna etapa pomenila »za Kitajsko obdobje hudega trpljenja«. Vendar »umik nič ne škodi, če so lastni premiki hitrejši od sovražnikovih«. (Iz tega očito govori voditelj »dolgega pohoda« med državljansko vojno!)

Kitajska vojaška filozofija izhaja iz tega, da je treba sovražnika najprej zbrabiti v deželo, nato pa ga razpršiti, ohromiti in polotiči najprej z gverilskimi enotami in kasneje z redno armado. Mao gre celo tako daleč, da zanika nujnost lastne vojne industrije:

»Če gradimo lastno vojno industrijo, je treba razmišljati tako, da ne pride do nobenega zaplavljanja zaradi odvisnosti od te industrije. Mi se zanašamo predvsem na vojno industrijo imperialistov. Imamo pravico do arzenalov Londona in Hanjanga, pri čemer je sovražnik za nas transportna brigada. To je resnica, ne pa paradoks.«

Če bi dalje sledili tem mislim, bi prišli do zaključne ugotovitve, ki o njej tudi na Zahodu mnogo razpravljajo: namen Maovih groženj ni nič drugega, kot zbujaati strah v nasprotnem taboru. Strah poraja stopnjevano oboroževanje, prav oboroževanje pa je najučinkovitejšo sredstvo za počasnejši socialni napredek.

»Sleherno vojskovanje je zasnovano na zaslepljevanju. Kdor je pripravljen na napad, mora zbujaati vti, kakor da še ni uredil vsega. Medtem ko zbiraš sile, moraš pri sovražniku zbujaati vti, kakor da nič ne delaš. Nastavljaš vabe, da privabiš sovražnika, hitni nered in udari.«

To misel je kaj lahko obrniti: povzročaj panično vdanje pri sovražniku, sili pa k oboroževanju (ki konec koncev koristi kitajskim ljudskim množicam) in zmanjšaj s tem njegovo notranjo, socialno odpranost. Takšen učinek je nedvomno imelo gverilsko vojskovanje na Koreji, v Vietnamu, Malaji in Laosu, Kitajski pa je dobrohotno in z odobravanjem gledala nani. Medtem ko so vlade teh držav »z denarjem in četiliškimi korzari« polnile revolucionarni sodček pivaa so slabše lastni

Kljub načrtom je s lastnimi sredstvi narejena jedrska bomba razmeroma daleč. Vodilna misel kitajske vojaške politike je prej ko slej enaka — vojne ni mogoče dobiti z atomsko bomb, marveč z ljudmi. Temu primerna je tudi vojaška obveznost, ki zajema domala vse prebivalstvo: moške, ženske in mladino

dobili Kitajci posebno dobrega vtisa o ameriški premoči. Podpredsednik pekinškega inštituta za zunanje zadeve je strnil kitajske psihološke ugotovitve takole:

»Ameriški vojak se je vedel — povedano s kitajsko prisposodbo — kakor pokvarjen sin bogatih staršev. Brez izstavnega orožja se sploh ne bori, kot vojni ujetnik pa je povsem brez morale.«

Mnoge kasnejše preiskave ameriškega Kongresa v zvezi z vedenjem ameriških vojaških enot na Koreji so potrdile, da je ta vtis zelo blizu resnice.

Povzetek teh doživetij in vtisov je končno pripomogel Mao Ce Tungu do slovite formulacije:

»Atomska bomba je papirnat zmaj, s katerim ameriški funkcionarji plašijo ljudi. Zdi se strašen, kar v resnici ni. Seveda je atomska bomba orožje za množično klanje med ljudmi, toda o izidu vojne odloča ljudstvo, ne pa to ali ono novo orožje.«

Tako samozavestno izgovorjenih besed seveda ni mogoče razlagati zgolj kot propagandistično potrebo kitajskega režima. Smešna propaganda je govorjenje o nenevarnem »imperialističnem papirnatem zmaju« iz ust tistega, ki nima — kakor je to na Kitajskem — niti jedrskega orožja, nobene industrije in v doglednem času tudi ne težkoindustrijske baze. Na čem je torej zasnovana kitajska samozavest?

Jasno je, da v Pekingu ne verjamejo v možnost atomske vojne med Kitajsko in imperialističnimi državami. Na Kitajskem nimajo strnjenih industrijskih središč — kakor je to v ZDA ali v Sovjetski zvezi — proti katerim bi bilo mogoče usmeriti udarce atomskega orožja. Atomska uničenje Kitajske z jedrskim orožjem bi bilo identično z uničenjem kitajske ljudstva in torej z razdejavanjem »imperialističnega vojnega cilja« — ponovno pridobitve velikega, izgubljenega tržišča za blago iz kapitalističnih držav. Iz teh razlogov pri-

obsto. »Kdor hoče zavojevati, mora odurati drugam — ta umetnost velja pri vseh operacijah!«

Kakor smo že omenili, so nastali na Zahodu podobni sumi v odnosu do Sovjetske zveze: Ali bi bilo mogoče, da Sovjetska zveza umetno povzroča atomsko histerijo na Zahodu, da se lahko z okrepljenimi močmi povse klasičnemu orožju? Kakor se zdi takšna spekulacija neverjetna, če bi jo hoteli pripisovati vojni teoriji, tako verjetna je v primeru Kitajske.

Nedvomno si Kitajska prizadeva zaokrožiti svojo državo. Te težnje potrjuje graditev cest iz Tibeta v Sinkiang, ki so delno speljane čez indijsko ozemlje, pa tudi nasilna priključitev delov Butana in vključitev Tibeta v kitajsko državo. Seveda je Kitajska kot agresor dosegla uspeh na teh področjih samo zato, ker ni bilo resnega, upoštevane vrednega odpora. Osvetlova področja so večinoma posev nenaseljena, na prenaseljenih ozemljih Jugovzhodne in Južne Azije pa bi se morala kitajska armada zanašati na podporo prebivalstva. To bi bilo mogoče le v primeru in le tam, kjer se zdijo kitajske komune še vedno znanejšje od korumpiranega jedrskega jarma ali nemuslimskega davčnega kolesja. Kitajska politika je usmerjena izključno v to, da ustvarja in izkorišča takšne razmere. Če bi splošni indijski poskus, s pomočjo združnih načrtov naglo izboljšati življenjsko ravni, bi se ponujale Kitajski neslutene možnosti. Vendar — spričo vsega, kar je doslej znanega o kitajski vojni filozofiji, za zdaj ni upravičeno mnenje, da bi Kitajska mogla dejansko ogroziti svetovni mir. To pa bi se seveda naglo spremenilo, če bi Kitajska dejansko dobila jedrsko orožje. Prav zaradi tega, da bi to preprečili, naj bi Kitajska sodelovala na vseh konferencah o razorožitvi. Kaj malo daljnovidnosti, zato pa veliko slabe volje je pri tistih, ki preprečujejo sodelovanje Kitajske na posveto-tanjih.

(V PRIHODNIH ŠTEVILKI:
OBOROŽEVALNA TEKMA)

Spomnil sem se na to, vendar sem bil vseeno tako zbežan in tako zelo sem se zaničeval, da sem šel v hotel, pobral svoje stvari in se odpeljal na postajo, čeprav je bilo še zgodaj. Primerneje se mi je zdelo čakati v postajni čakalnici, kot pa se skrivati v hotelski sobi. In neznatno tveganje, ki sem ga s tem vzel nase, je dalo moji samozvesti vsaj majceno, otročjo oporo.

Vozil sem se vso noč in ves naslednji dan in prišel brez težav v Avstrijo. Časopisi so bili polni zahtev, groženj in običajnih vesti o obmejnih incidentih, ki so znanilce vojne in pri katerih je zlasti čudno to, da močne nacije zmeraj dolžijo agresivnosti slabotnejše. Videl sem vlak, natrpane vojakov, večina ljudi, s katerimi sem govoril, pa ni verjela v vojno. Pričakovali so, da se bo povrnil München iz preteklega leta in da je Evropa vse preslabotna in dekadentna, da bi tvegala vojno z Nemčijo. Ravno nasprotno kot v Franciji, kjer je vsakdo vedel, da je vojna neizbežna. Ampak ogroženi ve zmeraj več in ve prej kot napadalec. Pa vendar se vseeno ni pripravil na obrambo.

Prišel sem v Feldkirch in vzel sobo v majhnem gostišču. Bilo je poleti in turistična sezona, tako nisem bil preveč v očeh. Kovčka sta zbijala spoštovanje. Sklenil sem ju zavreči in vzeti s seboj samo toliko prtljage, da me ne bi ovirala. Stlačil sem nekaj stvari v nahrbtnik, to je bilo še najmanj upadljivo. Sobo sem plačal za teden dni naprej.

Naslednji večer sem krenil na pot, ne prekasno, da bi se izognil nepotrebnim vprašanjem. Dokler se ni stemnilo, sem ostal v bližini meje, skrit na robu jase. Spomnil sem se, da so me mrcvarili komarji in da sem opazoval ura, ki je bival v čisti vodi tolmuna. Mislim sem na to, da ima njegov svet v tolmunu tudi meje. Zanj je bila ta luknja Švica, Nemčija, Afrika in Yokohama,

46 vse obenem. Spokojno se je dvigal in spuščal, popolnoma v harmoniji z večerom. Ob njem sem postal zaupljiv.

Potopil sem se v Ren in mislil medtem spet na ura in njegovo molčečo vodno življenje. Bilo je tiho in luna se še ni pojavila in sončni zahod še ni povsem zbledel. Posušil sem se in šel naprej.

»Stojte! Je zaklical neki glas. Ostal sem. Bil sem že v Švici. Bežati ni imelo smisla. Orožnik je bil oborožen in razen tega bi lahko spravil na noge kanton, da bi me ujel.

Stopil je iz sence dreves. »Kaj delate tu?« me je vprašal.

»Sprehajam se.« sem odvrnil.

»Tukaj? Zdaleč?«

Bil je mlad, ni mu bilo več kot petindvajset let, okroglega obraza in okroglih oči. »Pač,« sem rekel. »Kaj pa drugega? Kako daleč je še do carinarnice?«

»Do carinarnice ste rekli?«

»Seveda. Povedali so mi, da bom trčil nanjo, če grem tod naprej.«

»Kdo vam je to rekel?«

Začelo se je običajno bedasto spraševanje. Razložek je bil samo v tem, da sem imel tokrat potni list. Mrtni Schwarz je držal roko nad menoj. Orožnik je bil prese-

načen, ni pričakoval potnega lista. Prepričan je bil, da sem begunec: imel sem nahrbtnik — in poevila nočnega sprehoda je bila samo sleparija. Običajen človek pride v tujo deželo ob običajnih urah z običajnim prevoznim sredstvom. »Vzemite me s seboj do carinarnice,« sem rekel.

Odkimal je. »Tu prihajajo ljudje skoraj vsako noč iz Nemčije. Tudi s potnimi listi. Nazaj morate, gospod. Saj pravite, da niste begunec. Torej pridite rajši jutri, podnevi in po normalni poti.«

Ujel me je z mojo lažjo. »Ne morem nazaj,« sem dejal. »Nisem vam povedal resnice. Begunec sem.«

48 »Res je, to je povedal,« je potrdil drugi uradnik. »Je to pismo vaše?«

Stegnil sem roko. Okleval je za hip, potem mi ga je dal. Zdal sem videl natisnjeno glavo. Bil je naslov nacionalnosoocialistične stranke v Osnabrücku. Počasi sem bral, da urad iz Osnabrücka prosi vsakršne pomoči in podpore, ki je možna, za strankinega člana Josefa Schwarza, ki je na poti za važno tajno nalogo. Pismo je bilo podpisano: Georg Jürgens, Obersturmbannführer — s Helenino pisavo.

Dražal sem pismo v roki. »Drži to?« je vprašal uradnik z dokaj večjo spoštljivostjo kot poprej.

Zdal sem vzel iz žepa potni list, ga odprl pri imenu, pokazal uradniku in spet spravil. »Ostalo naj bi tajno,« sem odvrnil.

»Zato?«

»Zato,« sem resno dejal in spravil tudi pismo. »Upam, da vam zadostuje?«

»Razumljivo! Uradnik se je namuznil. »Vse jasno! Tudi nočna tura k meji.«

Prikimal sem. »Nobene besede več, prosim. Stroga tajnost. Zato sem bil tudi tako zadržan.« Nasmehnil sem se. »Pa ste vseeno izvolili. Ste v stranki?«

»Jaz sem,« je dejal mož s polnim obrazom. Potprepljal sem ga po ramli. »Pravilno! Tu imate za kozarec vina, po tem naporu!«

Schwarz se mi je nasmehnil. »Včasih je prav neverjetno, kako zlahka pretentasi ljudi, ki so poklicno nezaupljivi. Ste to že kdaj doživeli?«

»Ne brez lista,« sem rekel.

»Prejšnje čase, v praviških časih, je bil človek to, kar je predstavljal. Danes je nosilec izkaznice. Listine so nas izsesele — in živijo. Mi smo njihove sence.« Pomolčal je.

»Helen je slutila, da pisma ne bi vzel, če bi mi ga ponudila. Zaradi moralnih vzgibov in tudi zato, ker bi

Schwarz se mi je nasmehnil. »Včasih je prav neverjetno, kako zlahka pretentasi ljudi, ki so poklicno nezaupljivi. Ste to že kdaj doživeli?«

»Ne brez lista,« sem rekel.

»Prejšnje čase, v praviških časih, je bil človek to, kar je predstavljal. Danes je nosilec izkaznice. Listine so nas izsesele — in živijo. Mi smo njihove sence.« Pomolčal je.

»Helen je slutila, da pisma ne bi vzel, če bi mi ga ponudila. Zaradi moralnih vzgibov in tudi zato, ker bi

50 »Koga?«

»Gospoda Ammerja, potem Rotenberga in Drechslerja.«

To so bila imena treh nacistov, ki so delali v Švici. Vsak emigrant, ki je živel v Švici, jih je poznal.

»Še koga?«

»Dielsa,« sem rekel. »Jasno! In razen tega nekaj gošpodov v Bernu. Saj ni treba, da jih vse naštejemo, kajne?«

Dvignil je roko v pozdrav. »Mnogo sreče!«

Mi je sopoltnik ni bil tako srečen. Moral je pokazati vse listine in odgovorjati v križnem zasliševanju.

Znojil se je in jecjal. Tega nisem mogel gledati. »Se lahko vrnem v jedilni voz?« sem vprašal.

»Seveda,« je odvrnil član stranke. »Dobro tek!«

Jedilni voz je bil poln. Prišla je skupina Američanov in ga zasedla. »Pa moj prostor?« sem vprašal natakarkarja.

Zmignil je z rameni. »Nisem ga mogel držati. Kaj pa mi je tudi preostalo? Američanci ne razumejo nemško in se usedejo, kamor jih je volja! Tamle je še prosto. Prostor je prostor, ali ne? Vaše vino sem že tja postavil.«

Ugibal sem, kaj naj storim. Ameriška družina je veselo zaplenila vse štiri sedee pri moji mizi. Tam, kjer je bil skrit moj denar, je sedela zdaj lepa, šestnaestletna deklica s kamero. Če bi vztrajal in zahteval svoj prostor, bi lahko vzbudil pozornost. Bili smo še na nemških tleh.

Medtem ko sem tako neodločno stal in se nisem vedel kam dati, je rekel natakarkar: »Ali ne bi za zdaj sedel kar tja, potem, ko bo sedež spet prost, pa se vrnil na stari prostor? Američanci hitro jedo — sendviče in pomarančni sok. Potem vam bom lahko serviral pošteno kosilo.«

»Prav.«

Usedel sem se tako, da sem lahko opazoval svoj denar. Čudna je ta reč: še pred minuto bi se rade volje

iztovarjali, in klepetala. Z vozičkov si lahko kupil švicarsko čokolado in klobase. Sosed se je nagnil na peron in kupil švicarski časopis. »Je tu Švica?« je vprašal prodajalca.

»Ja, kaj pa drugega? Deset rappov.«

»Kaj?«

»Deset rappov. Deset centimov! Za časopis!«

Mož je plačal, ko da bi zadel tombolo. Spremenjen denar ga je moral slednjič prepričati. Razgrnil je časopis, pogledal vanj in ga odložil. Trajalo je dokaj dolgo, preden sem slisal, kaj je govoril. Bil sem tako prevzet od svoje nove svobode, da sem imel občutek, ko da mi koleša vlaka drdruje po glavi. Šele ko sem videl, da je premikal ustnice, sem razumel, kaj govori.

»Končno znanj,« je rekel in se zastrmel vame. »Ven iz vaše preklete dežele, gospod partajevec! Iz dežele, ki ste jo vi naredili za kasarno in koncentracijsko taborišče, vi svinje! Zdal smo v Švici, v svobodni deželi, kjer nimate pravice ukazovati! Končno lahko človek odpre usta, ne da bi ga vi s škornji suvali v zobe! Kaj ste naredili iz Nemčije, vi roparji, morilci, ubijalci!«

Koti ustnic so mu nabrekli. Bolšal je vame, kot če bi zdel občutljiva ženska strela v krastačo. Imel me je za nacista in po vsem, kar je bil slisal, je imel za to vso pravico.

Poslušal sem ga, spokojen sprčo svoje rešitve. »Pogumem mož ste,« sem rekel. »Jaz sem najmanj trideset funtov težji in petnajst centimetrov večji od vas. Vendar kar nadaljujte. To olajša.«

»Posmehujete se?« je rekel in se še huje razjezil. »Zdal me hočete še zasliševati! Prepozno! Tega ni več. Za zmeraj. Kaj ste napravili s mojimi starši? Kaj vam je storil moj stari oče? In zdaj! Zdal hočete zažgati ves svet!«

Vstal sem. »Zadržite mi prostor.«

»Seveda! Saj ste plačali vnaprej.«

Carinik me je pogledal. »Vnaprej ste plačali?«

»Tako je. Še preden smo prišli do meje.« Zasmehal sem se. »Drugega si kosila pač ne bi mogel privoščiti. Nimam denarja.«

Carinik je z zanimanjem poslušal. »Ni slaba ideja!« je rekel. »Čudno, da se jih na tako malo spomni. Pojdite naprej. Jaz moram pregledati še vagon drugega razreda.«

»Pa moj potni list?«

»Vas bom že našel.«

Šel sem v svoj vagon. Moj sopoltnik je sedel tam kot na mravišču. Znojil se je in si otiral roke in obraz z vlažnim robcem. Odprl sem okno in se zagledal v kolo-dvor. Če bi me prijeli, nima smisla bežati — zakaj ubežati ne bi mogel. Toda odprto okno me je vseeno pomirilo.

Carinik se je iznenada pojavil na vratih. »Prtljajoge! Segel sem po kovčkah in ga odprl. Pogledal je vanj in potem preiskal še sopoltnikovega. »Dobro,« je dejal in pozdravil.

»Moj potni list,« sem rekel.

»Kolega ga ima.«

Kolega je prišel isto sekundo. Bil je v strankini uniformi, mršav, z naočniki in visokimi škornji. Nemci imajo tako radi škornje!

Schwarz je izpil kozarec do dna. Pravzaprav je malo pil vso noč. Pogledal sem na uro. Kakala je pol štirih. Schwarz je to opazil. »Ne bo trajalo več dolgo,« je rekel. »Ladja vam ne bo ušla. Zdal pride na vrsto čas sreče. In o sreči ne moreš veliko pripovedovati...«

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

Mož v uniformi je prebral Helenino pismo. Vrnil mi je potni list in vprašal, ali imam znanca v Švici. Prikimal sem.

47 Mož se je zasmehal. »Z veljavnim potnim listom? Bežite no! Veseli bodite, da vas ni zgrabil moj kolega; ta ne pozna šala.«

Vse je bilo zaman. Ostal je pri svojem. Ljudje si brez vzrokov ne izberejo poklica, v katerem nosijo uniformo. Trohica oblast je močan koktajl. Orožnik me je poslal nazaj. Pred njegovimi očmi sem moral spet preplavati Ren. Dal mi je bil cigareto in mi opisal kraj, kjer meja ni preveč zastražena.

Zmrazje sem se oblekel na drugem bregu. Vedel sem, da se to noč ne morem več vrniti v Švico. Orožnik bo na preži. Lovcu pomeni lovska sla več kot divjad — zlasti, če ima za seboj avtoriteto države. Moral sem si najti drug prehod.

Te poti ne bom nikdar pozabil — ne struge, ne mostu, ne vetra, ne oblakov in ne šumov noči. Dopovedoval sem si, da se ni zgodilo pravzaprav nič hudega; da sem bil pred tednom dni v enakem položaju; da lahko jutri vnovič poskusim in da mi naposled še zmeraj ostane tretja pot čez Italijo in čez švicarske Alpe pri Brissagu.

Čakal sem do jutra, preden sem se upal na cesto. Neverjetno je to, kako veliko in kako malo lahko mislimo, če se vse suče zmeraj samo okoli iste točke. Dvakrat so prišli otroci. Napravil sem se, ko da sem turist in vmemarno pohajkujem in prav tako sem se vrnil v svoje gostišče. Zdelo se mi je manj nevarno, ko da bi dan prebil lačen v gozdu.

Bila je napaka. Ko sem se približal gostišču, je z okna iznad lončkov s fuksljami nekdo zaklical: »Tukaj je!«

Takoj zatem je stala pred menoj gospodinja z dvema policistoma. »Moj bog, mislil smo, da se vam je kaj pripetilo! Ja, kje ste pa bili vso noč?«

Zenska je bila zjutraj odkrila mojo neodgrnjeno posteljo pa je mislila, da me je kdo umoril. Bajé se

se mi zdelo nevarno. Predvsem zato. Tako pa me je rešilo. Z rastičim zanimanjem sem ga poslušal. Schwarz je pil. Ozrl sem se okrog. Angleški poslanik in nemški poslanik sta plesala na plesišču. Anglež je bil boljši plesalec. Nemec je potreboval več prostora. Plesal je z nekako zagriženo napetostjo. V poltemi sem imel iluzijo, da je oživela šahovnica s figurami. Plesišče ni bilo natrpano, tako da je bilo gibe plesalcev mogoče primerjati s šahovskimi figurami. Oba kralja, nemški in angleški poslanik, sta se včasih grozeče približala. Toda Anglež se je vselej umaknil. Tolikokrat so se že umaknili, sem pomislil, da je drugi postal vse bolj agresiven; objubilili so, češar niso mogli držati, in ko so se slednjič postavili v bran, so dali drugemu dovolj časa, da se je pripravil za napad. In kaj ste storili potem?« sem vprašal Schwarza.

»Šel sem v sobo,« je nadaljeval. »Bil sem izčrpan in hkrati razburjen. Pogledoval sem skozi okno v zeleno polno pokrajino in sem se čutil čudno varnega. Helen me je tako nepričakovano rešila, da se je to zdelo kot v teatru. Zmešnjava s srečnim koncem. Mahoma si prapričan in verjameš, da se lahko vse na svetu posreči. Lahko bi vse popoldne razmišljal, ampak mahoma sem sklenil, zaupati svoji sreči. Pozanimal sem se, kdaj odpelje naslednji bruce v Švico. Čez dve uri. Pojasnil sem gospodinj, da se bom za dan ali dva odpeljal v Švico in vzel s seboj enega od kovčkov. Drugega da naj spravi. Poznata to, ne nenaodno poživljanje na dolgoletno previdnost?«

»Ja,« sem rekel. »Mislimo, da nam usoda dolguje povračilo. Pa to ni res, nikomur ničesar ne dolguje.«

T to je razumljivo,« je odvrnil Schwarz. »Ampak včasih ne verjamemo več stari tehniki in mislimo, da je treba preizkusiti novo. Helen je hotela, da bi se skupaj z njo peljal čez mejo. Tega nisem storil in bi bil izgubljen, če me ne bi rešila njena

brihtnost — in tako sem torej začel verjeti, da jo tokrat moram ubogati in storiti, kar je bila hotela.«

»In ste res?« sem z zanimanjem vprašal.

Schwarz je pokimal. »Stopil sem v vlak. Imel sem vozovnico za prvi razred; razkošje vselej zbujajo zaupanje. Šele ko je vlak potegnil, sem se spomnil na denar, ki sem ga nosil v žepu. Lahko bi ga skrčil kje v odelku; nisem bil sam. Tu je sedel še neki možički, zelo blede in nemiren je bil. Skušal sem odpreti stranišči — bili sta zaklenjeni, in medtem je vlak dosegel mejo.

Instinkt me je gnal v jedilni vagon. Usedel sem se, naročil steklenico vina in obed.

»Imate prtljago, gospod?« je vprašal natakarkar.

»Ja. V drugem vagonu, v prvem razredu.«

»Ali ne bi hoteli prej urediti s carino? Lahko vam zadrži prostor.«

»Dolgo lahko traja. Prinesite mi že vendar jedačo. Lacen sem. In rad bi plačal naprej.«

Rahlo upanje, da me bodo v jedilnem vagonu prezili, se ni izpolnilo. Natakarkar je postavil vino in juho na mizo, ko so že prišli uradniki. Denar, ki sem ga bil nosil pri sebi, sem potisnil pod klobučevinasto podlogo namiznega prta in vtaknil pismo v potni list.

»Potni list,« je dejal uradnik.

Mislil, da bo to emigrantom do smrti ostalo. Tudi potem, ko bodo že zdavnaj imeli svoje papirje, se jim bo v krču stislilo srce, brž ko bo poleg njih nekdo rekel: »Potni list, prosim!«

Izročil sem možu svoj potni list, ko da bi mi ohromela roka. »Nič prtljaje?« je vprašal, preden ga je prelistal.

»Ročni kovček,« sem rekel. »V naslednjem vagonu prvega razreda.«

»Odprete ga morate.«

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

»Vidite, saj sem vam rekel,« se je vmešal natakarkar.

Se ko sem bil čisto majhen, sem se moral na pamet učiti La Fontainove basni, vsako moralo pa so mi skrbno razložili. Naučil sem se tudi basen o mravlji in čričku, ki naj bi mlademu človeku vtisnila še kakšno koristno spoznanje, da je v našem nepopolnem svetu vendarle delo vselej nagajeno in lahkomišelnost kaznovana. V tej čudoviti basni (oprostite mi, da vas učim nekaj, kar naj bi vsakdo, četudi to najbrž ne bo držalo, moral vedeti) je mravlja garala vse dolgo poletje in nabirala zalogo za zimo, medtem pa je čriček sedel na travnatki bilki in pel tja v beli dan. Pa je prišla zima in mravlja je bila čudovito založena z vsem, čriček pa je imel prazno kamro. Stopil je do mravlje in jo poprosil za malce hrane. Tedaj mu je mravlja poklonila klasično vprašanje:

»Kaj si vendar delal poletje?«

»Pel sem, pel, dan in noč.«

»A, pel si. Prav, pa zdaj pleši!«

Ne bi mogel reči, da bi lahko to pripisal svoji prevzetnosti, prej bi obdolžil svojo mladostno zanesenost, ki malce šepa, če gre za moralo, da nikakor nisem mogel povsem priznati pouka te basni. Moje simpatije so bile pri čričku in če sem le videl kakšno mravljo, sem jo pohodil. S tem svojim dejanjem — in pozneje sem odkril, da je bilo čisto človeško — sem hotel najti zunaj izraza, da ne soglašam s previdnostjo in s čutom za družbo.

Ne morem si pomagati, prav na to basen sem se spomnil tistega dne, ko sem opoldne zagledal osamljenega Georga Ramsaya v restavraciji. Se nikoli nisem pri nikomur opazil zarisane v obrazu tako globokega obupa. Strmel je nekam v prvor in bil videti, ko da breme vsega sveta tisti njegova ramena. Zasmilil se mi je. Brž sem posumil, da je temu kriv spet njegov nesrečni brat. Stopil sem torej k njemu in mu podal roko.

»No, kako?« sem vprašal.

»Nisem veselo razpoložen,« je odvrnil.

»Spet Tom?«

Vzdihnil je.

»Spet Tom.«

»Zakaj ga vendar ne poženeš? Vse na svetu, kar je mogoče, si storil zanj. Zdaj bi pa že lahko vedel, da je čisto brezupen primer.«

Zdi se mi, da ima vsaka družina svojo črno ovco. Tom je bil zanj težka preizkušnja celih 20 let. Življenje je začel še kar spodobno: spustil se je v posle, oženil in dobil dva otroka. Ramsay so bili nad vse upoštevani ljudje in vsekakor bi lahko sklepali, da bo tudi Tom Ramsay napravil koristno in častno življenjsko pot. Pa je lepega dne brez opozorila povedal, da mu ni do dela in da sploh ni za zakon. Uživati bi rad. Niti poslušati ni hotel graje. Zapustil je ženo in pisarno. Nekaj denarja je imel in preživel dve srečni leti v raznih mestih Evrope. Tu in tam so prihajali na usesa sorodnikov glasovi o njegovih početih, in ta so bila taka, da so bili do dna presunjeni. Seveda se mu je dobro godilo, pa so le majali z glavami in se spraševali, kaj se bo zgodilo potem, ko bo potrošil ves denar. Kmalu so zvedeli: spoznal si je. Bil je očarljiv in povsem brezvesten. So nikoli nism srečali nikogar, ki bi mu teže odklonil posojilo. Njegovi prijatelji so bili zanj stalen vir zasluga in prijateljev si je pridobil z lahkoto. Pa je vedno pravil, da tisti denar, ki ga porabiš za vsakdanje nujnosti, ni nič vreden, le tisti denar ima svoj čar, ki ga zabiješ v razkošje. Tega pa si je preskrbel pri bratu Georgu. Nanj niti ni razpisal svoje očarljivosti. George je bil izredno spoštovan. Enkrat ali dvakrat je nasledil Tomovim obljubam, da se bo pobojšal in mu je dal celo precejšnjo vsooto, da bi lahko začel življenje znova. Z tisti denar si je Tom kupil avto in nekaj čudovitih nakitov. Ko so naposled okoliščine prisilile Georga, da je spoznal in priznal, da se njegov brat ne bo nikoli umiril, in si je umil roke, je Tom brez slabe vesti pričel izsiljevati. Res ni bilo prijetno za ugodnega barmata, čez njegove najbolj priljubljene restavracije ali če ga je zagledal na prednjem sedežu takšja pred svojim klubom. Tom je dejal le, da je služba v baru in poklic takšna čisto dostojna zaposlitev, vendar če bi mu mogoče lahko George dal nekaj sto funtov ... Mogoče bi pomislil celo na ugled svoje družine. George je plačal.

Ko se je Tom začel skoraj v ječo. George je bil čisto iz sebe. Poglubil se je v to ponižujočo zadevo. Zdaj je Tom zares pregledno zagazil. Bil je divji, lahkomišeln in sebičen, vendar dotlej ni storil še ničesar nečastnega, pod čemer je George menil protizakohitiga. Če ga bodo zdaj sodili, ga bodo brez dvoma obsodili. Pa vendar ne moreš dovoliti, da bi vtaknili tvojega rodnega brata v keho. Možakar, ki ga je Tom prevaril, pisal se je

za Cronshawa, je bil videti nad vse maščevalen. Odočen je bil, da bo privlekel zadevo na sodišče, ker je Tom po njegovem lopov in zaslužni kazni. George je ta zadeva stala neverjetno razburjenja in pet sto funtov, da se je vse poleglo. Se nikoli ga nisem videl bolj jeznega kot tistega dne, ko je zvedel, da sta Tom in Cronshaw, v trenutku, ko sta pospravila ček, skupaj odpotovala v Monte Carlo. Tam sta preživela čudovit mesec.

Celih 20 let je Tom postopal in špekuliral, ljubimka z najlepšimi dekleti, plesal, jedel v najdražjih restavracijah in se čudovito oblačil. Bil je vedno kot iz škatlice, čeprav jih je imel že šestindvajset, mu jih ne bi nikoli pripisal več kot petindvajset. Bil je silajen tovariš in četudi si dobro vedel, da je povoln ničvrednež, si v njegovi družbi le užival. Bil je vedno vesel in res neverjetno očarljiv. Nikoli nisem godrnjal nad pripevki, s katerimi me je vedno obdajeval zaradi nujnosti svojega obstoja. Nikoli mu nisem posodil 50 funtov, ne da bi me prevzel občutek, da mu pravzaprav jaz dolgujem. Tom Ramsay je poznal vsakogar in vsakdo je poznal Toma Ramsaya. Res, nisi mogel sozlašati z njim, vendar si nisi mogel niti pomagati, da ti ne bi bil všeč.

Ubogi George je bil le leto starejši od svojega grešnega brata, pa jih je kazal šestdeset. Nikoli si ni privoščil kaj več kot 14 dni dopusta na leto, že skozi četrto stoletje. V svoji pisarni je bil vsako jutro ob pol desetih in je ni nikoli zaustavil pred šestjo. Bil je poštenjak, delaven in zaslužan. Imel je dobro ženo, ki je ni nikoli niti v mislih prevaral, in štiri hčerkice, ki ne bi moge imeti boljšega očeta. Za cilj si je postavil, da bo prihranil tretjino svojega dohodka in po načrtu naj bi se pri petindvajsetih letih umaknil v hišico na deželi, kjer je nameraval vrtnariti in igrati golf. Njegovo življenje je bilo brez madeža. Vesel je bil, da stari, ker se je staral tudi Tom. Mel si je roke in modroval:

»Vse je bilo za Toma čisto lepo, ko je bil še mlad in prijetne zunanosti, vendar je le leto mlajši od mene. V štirih letih bo že pri petdesetih. Takrat pa življenje zanj ne bo več lahko. Ko bom imel jaz petdeset let, bom imel tudi 30.000 funtov. Že petindvajset let sem govoril, da bo Tom končal čisto na dnu. No, in zdaj bomo videli, kako mu to ugaja. Zdaj bomo videli, kaj se bolj splača: delati ali lenariti.«

Ubogi George! Povsem sem ga razumel. Zdaj, ko sem sedel poleg njega, sem se čutil le, kakšno nezaslišano reč je storil Tom. George je bil zares čisto iz sebe.

»Veš, kaj se je zgodilo?« me je vprašal.

»Pripravljen sem bil na najslabše. Ugibal sem, če Tom ni naposled le začel v roke policiji. George je z največjo težavo pričel govoriti.

»Ne moreš zanikati, da nisem vse življenje trdo delal, pošteno in brez ovinkov. Po življenju, ki sem ga preživel v delu in varčevanju,

ALBERTO MORAVIA PREGLUBOČE JE...

Poletje je prišlo in izbral sem si prometne kraje, tako pri glavni pošti, na Silvestrovi trgi, v galeriji na Colon trgu ali pa srajco s odpadnim ovrtnikom brez kравate, bombažni pulover in jopič, ki sem ga našel natrgal, da je odtrgani del frjofat izpod jopiča. K temu še zakrpane čevlje. Skratka, za posel, ki sem ga imel opravljanje, je bila moja zunanost kar pravašna in dovolj zgodovna. Ko sem našel pravo mesto, sem začel izbirati med mimoidočimi. Če se mi je človek zdel primeren, sem ga naskočil:

»No, glej si ga no! Kaj me ne poznaš? Saj sva vendar skupaj služila pri vojakih. Kaj takega, pa me res ne poznaš več! V Bressanone ... Skupaj sva obedovala v oficirski menzi, kaj se res ne spomniš?«

Razumeli boste ta nagovor, ko zveste, kaj mi je bilo tedaj stori. V dveh, treh minutah, ne več, sem moral neznanca pripraviti do tega, da me je spoznal ali se me vsaj skušal spomniti. Če bi mu na primer rekel: »Ali se spomniš na tisto kavarno? Ali na družino to in to?« bi mi vsak odvrnil: »Ne, ne poznam vas!« Pri vojakih pa so služili vsi. Razumljivo je tedaj, da pozabljamo ljudi, s katerimi smo skupaj služili. V desetih od desetih primerov si me je odgovorjen temeljito ogledal in se mučil s spominom, jaz pa sem ga obdeloval:

»Oj, kakšni časi so to bili! Le škoda, da mi je pozneje vse spodelotal! Ko bi le vedel, kako slabo se mi je godilo. Zdaj pa sem še, kot vidiš, brezposeln!«

Ko sem dospel do te stopnje, je bil moč že preprčan, da ima slab spomin ali pa je zares sočustvoval z menoj, no, in tako je segel v šep in mi odrinil 300 do 500 lir, kar je bil pravzaprav moj glavni namen. Ljudje imajo vendarle dobro srce. Med stoterimi ni bil niti eden, ki bi dejal: »Glej, da izgineš! Nikoli v življenju te nisem videl!«

V resnici nisem bil nikoli v kakšni oficirski menzi, niti nisem služil pri vojakih, ker je moja mati vdova. Bressanone, ta mali, oddaljeni kraj pa sem imenoval zato, ker zlepa ni tja pripeljala usoda nikogar in me torej nihče ni mogel ujeti na laži.

Tako sem se s to in še drugimi zvijačami kar dobro pretolkel. Nekega dne, opoldne, ko sem kot po navadi nastopil svojo službo na Via del Cumbero, sem opazil moža, ki je malomarno prihajal po cesti in se ustavil pred izločbami. Verjetno zato, ker je bil v tem prometu edini, ki se mu ni mudilo, sem ga sklenil nagovoriti.

Rečeno, storjeno! Nagovoril sem ga po stari metodi: »Glej, glej ga, saj to si ti ... Oficirska menza ... Bressanone ...« Pri tem sem ga pozorno opazoval in takoj spoznal, da pri njem ne bom imel uspeha.

A bilo je že prepozno. Teško bi mu uganil leta, morda mu je bilo 30, morda 50 let. Najbolj me je spominjal na kuno. Imel je ozeke, šiljast obraz amazano rumene barve, dolg nos, štrleče lčne kosti, majhne, zvite oči, nizko čelo in velika usta z modrikastimi ustnicami. Z velikanskimi, štrlečimi ušesi in kratko ostrizenimi lasmi je bil kot oskubljen mlad petelin. Bil je tako nenavadno suh, da je velik jopič iz karirane, debelega blaga kar mahedral okoli njega. Ali ste kdaj opazovali kuščarja, ki preži na mušico? Nepremično sedi, zadržuje diha, nenadoma pa skoči in po mušici je. S prav tako hitrostjo se je obrnil k meni:

»Seveda se spominjam. In še kako! No, kako ti pa kaj gre? Kaj pa si počel do sedaj? Bravo ... bravo ...«

Kako je potrebno, obržati v vsakem trenutku prisotnost duha. Če bi jo v tem trenutku imel, bi se ga bil zlahka otresel. A bil sem preveč navajen spravljanja v zadrego druge, zato sem bil sedaj čisto iz sebe. Odgovoril sem kot pravi ose: »No, tako, tako, dobro mi gre. Ko bi ti le vedel, kaj vse sem preizkusil.«

Z vso živahnostjo je poprijel za besedo: »Vsekakor mi moraš o tem pripovedovati. Pojdva tja v bar, da proslavimo najino svadenje!«

Ko je to rekel, me je, kakor bi imel roko iz železa, prijel in skoraj vlekel k baru. V naglici je dodal: »Kakšno srečno naključje. Vesel sem, da te vidim!«

Govoril je s trdim, sikajočim glasom. Pogledal sem ga bolj natančno. Kljub poletju je nosil toplo zimsko suknjo. Rjave, zakrpane hlače so bile kar preveč skrbno zlikane. Gornje usnje svetlo očisteni čevlji je bilo že skoraj prozorno. In potem sem odkril nekaj, kar mi je pognalo srh po telesu. Pri nepredvidnem gibu se je njegov jopič odprl in za, gledal sem namesto srajce le naškrobljen opranik, povezan z vrvicami na golo telo, ki je bilo rumenkasto kot koža gosnice. Bil je torej še bednejši postopač od mene. A jaz sem bil vsaj vesele narave, on pa mrk, odbijajoč.

lahko zdaj že mislim na upokožitev, na premoženje v povsem zanesljivih papirjih. Vselej sem storil svojo dolžnost v tem življenju, ki mi ga je namenila božja previdnost.«

»Res je.«

»In ne moreš zanikati niti tega, da je bil Tom lenuh, neizrekljiv razvratnež in ničvreden lopov. Če bi bila pravica na svetu, bi moral biti v ubožnici.«

»Res je.«

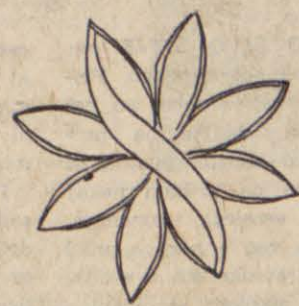
Zdaj je George poškrjatel v obraz.

»Pred nekaj tedni se je zaročil z žensko, tako staro, da bi mu lahko bila mati. Zdaj pa je umrla in mu zapustila vse, kar je imela; pol milijona funtov, jaito, hišo v Londonu pa še hišo na deželi.«

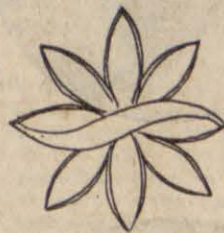
George Ramsay je razbijal s pestjo po mizi.

»Ni pravično, povem ti, ni pravično. Preklet naj bom, če je pravično!«

Nisem si mogel pomagati. Ob pogledu na Georgev obupan obraz sem izbruhnil v krčevit smeh. Zvil sem se na stolu in skoraj padel na tla. George mi tega ni nikoli odpustil. Tom pa me večkrat povabi na čudovito večerjo v svojo prijetno hišo na Mayfairu in če si že slučajno izposodi kakšno malenkost od mene, je to le iz navade. Saj ni nikoli več kot funt v zlatu.

Za dneve
oddiha
in veselja

za
1. maj
1962

z mnogimi
lepimi željami

Vam čestitata
dva Vaša
zvesta
prijatelja

in

PREVEDLA KATJA LEBEDEV

PRESADIMO POMLAD!

VSAKO ŽIVO BITJE postaja spomlad nemirno. Pričakuje nekaj, hrepeni po nečem, čuti, da je na prelomu med starim, pustim in mrzlim in da prihaja nekaj novega, vselega, sončnega. Žene nas ven v naravo, med polja in travnike. Ko se vračamo, smo poteni, sproščeni s spomladanskim šopkom v roki.

Kako pa so za vse te čudovite občutke prikrasani oni, ki jih je na posteljo priklenila bolezen ali jim je starost zaprla pot v prostost pod toplo sonce! Neozdravljiv bolnik,

osemdesetletna babica in dedek, ki lahko sedi samo še v naslonjaču ob oknu, ali mislite, da ni v njihovih srcih istega pomladnega hrepenenja?

Približajte jim pomlad, presadite jo! Zdaj je čas za to delo. Prve znanilke že odcevtavajo. Poiščite njihove čebulice in korenike in jih potaknite po vrtu okrog hiše ali v zabojčke na balkonu, če pa nimate niti tega, pa kar v lončke med okno. Prav dobro se obnesejo veliki in mali zvončki in žafrani, pa tudi morska čebulica vam bo mo-

goče naslednjo spomlad odgnala. Se laže presadimo trobentice in jetrnike, saj imajo korenine čisto pod vrhom. Pokusite tudi s pasjim zobom! Ko naredi seme teloh in se cveti temnordeče obarvajo, presadite na vrt v senčni kotiček tudi njegove korenike.

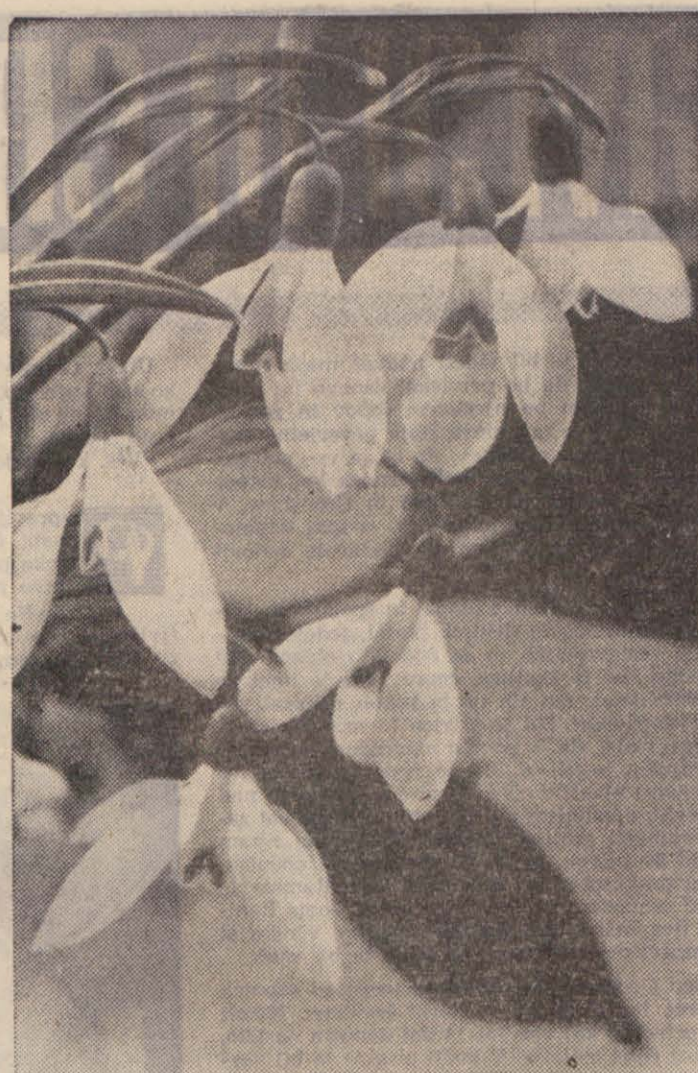
Vse te cvetice prezimijo na vrtu. V zabojčke, ki jih imamo stalno na balkonu, pa sadimo rože kar naprej in se nič ne oziramo na spomladanske, saj te po cvetenju skoraj čisto zginijo. Če pa spravimo zabojčke v klet, jih od časa do časa zalijemo. Okrog novega leta prinesemo tak zabojček na toplo in ga vztrajno zalivamo, posebno če, če imamo centralno kurjavo v stanovanju.

Kmalu bodo zaleteli krotčki iz zemlje prvi zeleni poganjki. V pusti mrzli zimi se jih boste neizrečeno razveselili in potem jih boste opazovali vsak dan, kako milimeter za milimetrom lezejo iz zemlje, se večajo in pripravljajo cvet.

Ko bodo zunaj zavele toplejše sape, bo na vrtu pod grmom zacvetel teloh, ob ograji bodo v vetru pozvonjali zvončki in ob potki se bodo razprli prvi cvetovi trobentic. Tokrat bo pomlad na vašem vrtu prišla prav pred hišni prag.

Tedaj boste zalotili dedka ali babico, kako njuni pogledi božajo te prve cvetove, privabljajo jim smehljaj na zganban obraz, morda se spominjata časov, ko sta tudi ona dva hodila ob potoku, nabirala spomladansko cvetje in sedela v nežni travi. Z malo truda se sedaj tudi v njuni starih srcih nekaj prebujajo — poraja se nova pomlad.

A. K.

VEČ VRST PECIVA IZ ENEGA TESTA IN ČAJ

amo dati naslov zadnji kuharski televizijski oddaji. K temu pa smo še pokazali čaj, pripravljen na več načinov. (Gledalce prosim, naj mi spremembo programa oprostijo, živil za predvideno oddajo: žabe in polji, kot sem najvil — te dni ni bilo na razpolago.) Pripravi sem tako imenovano linsko testo ali kot to strokovno imenujemo 1 — 2 — 3 testo. Zakaj se tako imenuje, boste takoj iz recepta razvideli.

LINSKO TESTO

Vzamemo: 60 dkg moke, pomešane s 1/4 pecilnega praška, 40 dkg masla, mešanega z margarino, 20 dkg sladkorja; k temu dodamo 1 rumenjak, pol dcl belega vina, limonino lupino, vaniljin sladkor ali pa oboje. Ostro moko občajno pomešamo z mehkco.

Izdelava: Iz naštetih živil zamesimo testo. Živila naj bodo hladna pa tudi testo mesimo na hladnem prostoru, in sicer le toliko, da se živila med sabo spoji. Če testo predolgo gnetemo ali če so živila pretopla, se nam testo kasneje svalja in drobi, čemur mi strokovno rečemo — da je testo zgorelo. Iz testa lahko oblikujemo pecivo najrazličnejših oblik. K vsemu temu pa damo le malenkostne dodatke. Tako lahko oblikujemo rogljčke, poljubčke, vanilijeve kolačke, polovico testa lahko tudi barvamo, da mu dodamo žlico kakava. Tako razvijamo svetlo in temno testo za mezinice na debelo, pomažemo z jajcem, položimo drug vrh drugega in testo zvijemo v rulado. Rulado režemo na koščke (debele za polovico mezinca), jih pokončno postavljamo tako, da je ornament viden, pomažemo z beljakom in pečemo. Testu lahko še dodamo: mlete orehe, mleti mak, lešnike, mandeljne, kakao, kokosove kosmiče. Če se nam zdi testo premehekko, lahko dodamo tudi nekoliko ostre moke. Če se nam pa zdi pretrdo, lahko dodamo še beljak ali pa žlico vina. Testo odstavimo v vanilijem, limonini ali pomarančni lupini. Po želji pa lahko dodamo tudi žlico rumca.

Osnovno linsko testo lahko tudi uporabimo za jabolčno ali za katerokoli drugo sadno pito ali pa za mrežni kolač. Za sadno pito svetujemo, da razvijamo polovico testa za mezinice na debelo, položimo v nizki pekač s pomočjo valjarja ter ga le do polovice pečemo. Na pol pečeno testo nekoliko ohladimo in premažemo s kvalitetno marmelado. Tako preprečimo, da nam kasneje sok, ki nastane pri pečenju, ne prodira skozi dno. In to naložimo narezano sadje, jabolka, dušena s sladkorjem, češnje brez koščic in nekoliko sladkane, ali pa navzgor obrnjene polovice sliv, breskev ali marelic, ki jih po vrhu sladkamo. V zimskih mesecih si lahko pomagamo tudi z vložnim sadjem, ki ga ravno tako naložimo, le da ga moramo poprej dobro odcediti. Nato prekrijemo sadje s tanko plastjo testa, ki smo ga razvaljali iz druge polovice na dobro pomokani deski ter ga s pomočjo valjarja (tako,

Za TT sestavil
TV kuhar
IVAN IVAČIČ

da ga na valjar navijemo) dvignemo in prekrijemo. Testo premažemo s stepenim jajcem, z vilicami pa mu naredimo maramasti ornament. Sadno pito, kakor tudi čajno pecivo pečemo v srednje vroči pečici, dokler lepo ne zarumeni. Pecivo pečemo 10—15 minut, pito pa 30—40 minut. Temperatura pečice 160—180°C. Med pečenjem po potrebi pečico izklopimo, odzroma jo po potrebi spet vklopimo. Pečeno pito lahko potresemo s sladkorjem v prahu. To pa ni nujno. Neoptrešena je lahko celo lepša. Pečeno in ohlajeno pito razrežemo na primerne koščke, ki pa jih razstavimo šele tik pred serviranjem, zato da se nam ne sušijo. Podobno pripravimo tudi mrežni kolač, le da namesto pokrova naredimo mrežo, ki jo z nekoliko bolj močno zgornjo vročino zapečemo.

Če se vam zdi masa za linsko testo prevelika, je vzemite za prvo polkusnjo samo polovico. Sicer pa lahko že izgotovljeno testo, zavito v vlažno krpo, v hladilniku brez škode stojijo po sedem dni.

O KUHANJU ČAJA

Kvaliteten čaj je podobno kot kava — poživilo. Čaj vsebuje zraven teina, ki poživlja, še nekoliko vitamina B₁, nekoliko vitamina C in pa chlorophyll ter nekaj koristnih mineralnih snovi, ki sčitijo in preprečujejo krvavenje zobne dlesni, chlorophyll pa celo pospešuje razmnoževanje rdečih krvnih teles. Če pa čaj predolgo kuhamo ali pravilno povedano, parimo, se pri tem izluži tudi nekaj tanina, ki pomirjačje vpliva na prebavo.

Za kuhanje čaja vzamemo vedno svežo vodo, ki naj zavre, čaj sam pa ne sme vreli, maredv je le poparimo, po možnosti pa čajnik in tudi skodelice pogrejemo. Podjetje »Emballirak« je naš trg zalozila s čajem prav dobre kvalitete, pa še novost pri tem: čaj ni potreba precejati. Pakirani je namreč v posebnih vrečkah ali, kot se to strokovno imenuje, v čajnem pomanduru. Pomandur položi v čajnik ali v skodelico in ga prelješ z vrelo vodo. Ko se ti zdi čaj dovolj močan, po eni ali dveh minutah z žličko pomandur dvignemo in odstranimo. Če nismo vajeni posebno močnega čaja, lahko pomandur še enkrat uporabimo.

Čaj se odlično veže z limono. Čaju dodamo limonin sok ali pa, če z limono štedimo, na vsako skodelico tanko odrezano rezino limone.

Čaj se odlično veže z mlekom. Ze kuhanemu čaju dodamo nekaj žlic mleka. Mleko ni nujno prekuhavati, ker je v steklenicah že pasteurizirano.

Čaj se odlično veže s smetano — angleški čaj. V ta namen skuhamo trojno močni čaj in čajni pomandur uporabimo le za enkrat. K čaju pa ponudimo sladko, ne stepeno in v pari pogreto tekočo smetano.

Čaj sladkamo le toliko, da je prijeten za okus. Z večim sladkorjem čaj pokvarimo, podobno kot pri kavi. Rusi pijejo čaj (vroči) tudi poleti ob največji vročini. Vse opisane načine čaja lahko pijete tudi hladne, posebno poleti. Še posebno pa vam bo v vročih poletnih mesecih prišla čajna bovla.

ČAJNA BOVLA

Za čajno bovljo skuhamo nekoliko močnejši čaj ter ga sladkamo. Na liter približno 30 dkg sladkorja, dodamo nekoliko sladkanih jagod (ko je sezona), pozimi pa kakršnokoli sadje. Pri oddaji sem uporabljal silovok kapsl, ki je na našem trgu najcenejši. Silovom sem odstranil koščice, praznino pa napolnil z mandelnim. Bovla dodamo še limonin sok, lahko pa tudi pomarančni sok, nato nekaj kock ledu, če želimo, da je še posebno dobra, pa jo izboljšamo z dcl vinjaka.

Zahvaljujem se za vaše povelje, ki mi jih pošiljate. Zaradi preobilice pa, žal, ne morem vsega nenkrat ustreči. Prihodnja kuharska oddaja bo 16. maja; predvidena snov — spomladanska juha, beluš s pripadajočim in sladoled.

PRED

MED

IN PO

KOPANJU

MERIMA OTROŠKO

MILO

KI OMOGOČA PRAVILNO NEGO VAŠEGA

OTROKA

»MERIMA« — USTANOVLJENA 1839

bralke svetujejo

DOMAČI SIR

Za približno 1 kg polnomastnega sira potrebujemo 10—12 litrov neposnetega svežega mleka. Segrevamo ga do 35—36 stopinj C, vmešamo pol žlice sirila (dobi se v lekarni) in postavimo na hladno za približno dve uri, da se skisa. Nato ga v loncu zrežemo z lesenim nožem in ponovno segrevamo do 42 stopinj C. Med segrevanjem večkrat premešamo, da se ne prime dna, odstavimo in zdrobimo z roko, nato pa prečedimo skozi redko platno ali dvojno gazo. V pripravljeno model denemo sir s platnom vred, ga obtežimo (utež 2—3 kg) in ga prvi dan dvakrat obrnemo, naslednji dan pa enkrat. Ko ga vzamemo iz modela, ga nasolimo z drobno soljo. Pustimo ga na zravnem prostoru, da se suši na deski in ga vsak dan obračamo. Ko dobi že trdo skorjo, ga namažemo z jedlinim oljem, da ne razpoka. Po treh tednih je užiten.

Model: lahko je lesen ali pločevinast, okrogel ali štirioklat obod. Najboljši je iz pločevine. Biti mora preklunjan, da lahko sirtoka odteka. K modelu potrebujemo še štiri deščice, ki se mu morajo tesno prilagati na notranji strani. Ko denemo sir v model, morata biti dve deščici druga vrh druge na spodnji strani, dve pa na zgornji strani modela — če pa je sira več, denemo samo po eno deščico spodaj in eno zgoraj.

A. L., Poljčane

domači zdravnik

ZOLČNI KAMNI

Tistim, ki jih mučijo zolčni kamni, nekateri priporočajo, naj pijejo čaj z meto. Kaj pravi medicina k temu?

V tem nasvetu je zrno resnice, vendar je meta in ne čaj tista, ki utegne imeti dobrodojni učinek. Meta ima namreč metino olje, to je eno izmed etilnih olj, katerih zdravilne lastnosti pozna že stoletja. Moderne analize so v njih odkrile vrsto elementov, kot mentol in kafro, ki v nekaterih organih povzročajo olajšanje, jih razkužijo, predvsem jetra in žolč. Dognali so, da metino olje lahko filsiira in razkroji kolesterol. Zolčni kamni pa, ki se pojavijo na splošno po 40. letu in so 5-krat pogostejši pri ženskah kot pri moških, imajo pogosto za vzrok preveliko ali vremenljivo asimilacijo kolesterola. In čeprav je nemogoče, da bi tudi litri čaja z meto raztopili že razvite zolčne kamne, ta pijača vendarle utegne imeti preventivni učinek, ki ga ne kaže zanemarjati.

Za primere, ko gre za že razvite kamne, nemški zdravniki dajejo bolj praktično kuro z

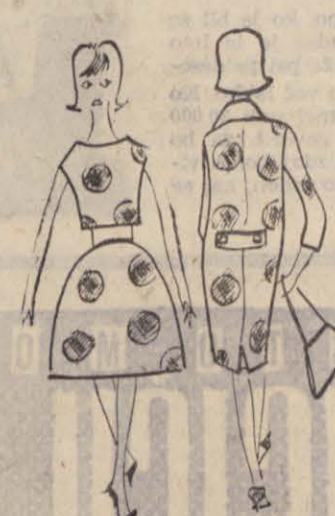
rastlinskimi olji, ki traja samo en dan. Bolnik zjutraj na tešče spiže 200 do 300 cm³ olivnega olja ali olja zemeljskih oreškov. Potem mora ležati 8 do 10 ur na desnem boku s toplimi obkladki na mestu žolčnega mehurja. Po osmih urah dobi še eno do tri žlice ricinusovega olja. Statistika, ki se nanaša na 236 bolnikov, je pokazala naslednje: 144 (61%) jih je izločilo zolčne kamne že po prvi kuri, 22 (9%) po drugi, 7 (3%) po tretji, 16 (7%) jih je moralo na operacijo, 47 (20%) bolnikom so ostali kamni, a so vsaj nehali trpeti.

VDIHAVANJE TOPLEGA ZRAKA

Nekatera zdravila, ki so rezultat izkušenj, nemalokrat dajejo presenetljive rezultate, čeprav znanosti se ni uspelo razložiti, kako učinkujejo. Tak primer je zdravljenje, ki ga je odkril dr. H. Doffelstein. Gre za običajen prehlad. Dognal je, da če preprosto vdihamo toplega zraka kakor tri, štiri ure v večini primerov zadostja za popolno ozdravljenje. Isto je poskusil pri astmatikih in v tretjini primerov je dobil izredne uspehe. Pri tem pa dr. Doffelstein svetuje na podlagi izkušenj, da naj ima za uspešno zdravljenje vdihami zrak višje temperature kot jo ima kri bolnika.

šolska ura: okus

45. MODNA UNIFORMIRANOST

Prav gotovo se je že pripetilo tudi vam. Šli ste po cesti zadovoljni s vremenom, zadovoljni s seboj in zadovoljni z novim imenitno obleko. Pa ste srečali dvojčka, dvojčka obleke seveda. Način isti vzorec, natančno ista barva in do pike isto blago. Seveda nemogoče sešiti in nemogoče model. Šli ste nemo naprej in niste bili več zadovoljni, ne z vremenom, ne s seboj, z obleko pa sploh ne več. Jezili ste se nad uniformirano.

Nasle trgovine s tekstilno imajo enake zbirke blaga, kupujejo od istih tovarov in enako blago najdejo na policah te in one trgovine, v tej in oni ulici.

Telesne tovarne distila na tisoče metrov blaga isti vzorec. Tovarne konfekcije delajo tisoč in tisoč enakih modelov iz istega blaga. Tovarne čevljev in tovarne torbic

toliko in toliko enakih torbic. Je kaj čudnega?

V državi je veliko in toliko potrošnikov, najde se tudi lep odstotek ljudi s podobnim okusom. Torej ni nič čudnega.

Pa ste vseno slabe volje, kadar srečate dvojčka. Kdo vam naj pomaga?

Znodi je morda dober nasvet: izbirajte raje enobarvno blago in ne velikih divjih vzorcev, katere si vsako preveč zapomni; fantazija naj vam pomaga do originalnega modela, ali pa se sprijaznite z usodo. Tudi tolažba pomaga. Spomnite se neprijetnega srečanja Liz Taylor in Gine Lollobrigide na filmskem festivalu v Moskvi. Na sprejemu sta imeli do pike enak Diorjev model. In o tem so pisali vsi zahodni časopisi, ki je šlo za veliko stvar...

Sicer pa je videti, da ljudem v tujni take stvari običajno ne gredo do sra. Kadar izbruhne nova moda, nosi vse takoj isto modno barvo, enake modele, enake klobuke, enake plete, isto namno las. Moda je kot nalezljiva otroška bolezen. Le vedeti je treba, da je to moda. V tujni se tudi hitreje zamenja za novo in zadnji modni krlik se preseli čez šest mesecev v trgovine na periferiji; cena je potem za kake zadnje ničlo manjša. Najbolj ekskluzivna je visoka moda, dokler ne objavijo časopisi fotografij z modnih premier, takrat je najdražja. Ko jo dobi v roke konfekcija, zdrizne modelom ceno in vrže jo na cesto.

Moda živi od pomenjanja.

Dvojčki so torej nezgibni.

piše eva paulin

slovite žene: CLARA ZETKIN

Življenje posvečeno sreči človeštva

»Nič čudnega ni, da imajo reakcionarji reakcionaren pogled na žensko delo... zelo presenetljivo pa je, da sredičamo tudi v socialističnem taboru zahtevo po odpravi ženskega dela... Socialisti morajo vedeti, da je v sodobnem gospodarskem razvoju žensko delo hujšo... In predvsem morajo socialisti vedeti, da sloni na gospodarski odvisnosti ali neodvisnosti suženjstva ali svoboda. Tisti, ki so napisali na svoj prapor osvoboditev vseh bitij s človeškim obličjem, ne morejo z gospodarsko odvisnostjo obsoditi polovice človeštva na politično in družbeno suženjstvo...«

Sibka ženska? Kje pa! Clarin govor v Parizu pomeni preobrat v pogledu socialistov na žensko delo, prodor resnično marksističnega pojmovanja. Kongres je sprejel resolucijo, da je treba delovno žensko posebej zaščititi in je sprejel načelo enakost plačila za enako delo. To je zmaga — to je odločilni korak na poti za žensko enakopravnost.

Clari je zmaga samo spodbuda za novo delo. Odkar je mlada učiteljica (rodila se je leta 1857) stopila v Leipzigu v vrste socialne demokracije, so se ji zjasnile mnoge stvari. Že kot otrok je gledala doma, v vasi Wiederau, strašne družbene krivice: mati in oče, podeželski učitelj, sta si zamaž na vso moč prizadevala, bližiti grozno revščino, v kateri so živeli kmečki delavci in nogavičarji, ki so prav tisti čas bili smrtni boj z vse hitreje razvijajočo se industrio. Strme je stopala Clara v nizke kočice, kjer so skoraj ves prostor zavzemale stative in kjer so ob starših in dedih garali lačni, vodoladni otroci, ki nikoli niso spoznali iger in radosti otroštva. Dobrodelnost je bila tukaj očitno neuporabna. Kaj torej?

Odgovor? Si dali revolucionarni krožki, v katere je v Leipzigu po naključju zašla; in največ ji je povedal Ossip Zetkin, mladi, mršavi Rus, ki je moral zapustiti dom in aristokratsko družino in je delal v Leipzigu pri nekem mizarju, pri tem pa živel in izgovarjal za revolucijo. Ko so ga iz Nemčije izgnali, je moral Clara kljub materinim solzam za njim v Pariz. V njegovi šoli se je skovala v pravo revolucionarko.

Njegova smrt ji je pomenila konec vsega lepega in millega v življenju. Vsa objokana je pritisкала na srce

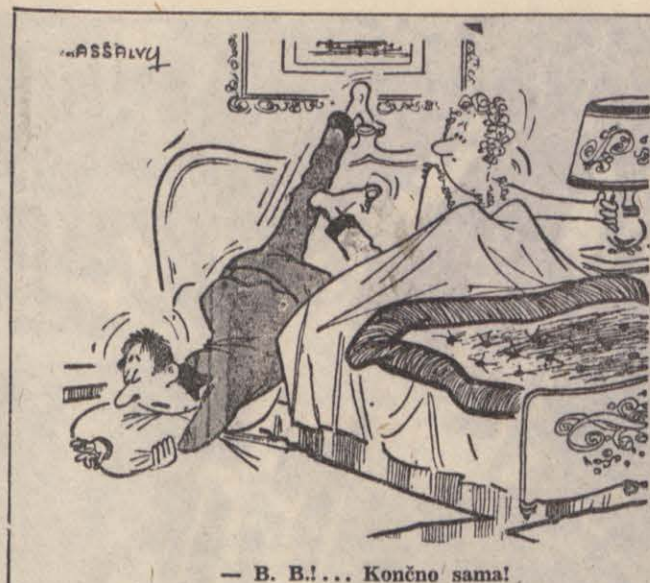
CLARA ZETKIN LETA 1885 V PARIZU

PARIZ, junija 1889. Z vseh strani se zgrinjajo delegati; osnovati mislijo II. delavsko Internacionalo. V vseh jezikih stane Evrope in v nosniških tonih mlade Amerike odmevajo po kongresni dvorani plamete besede delavske solidarnosti. Nenadoma se dvigne med delegati drobna, črna oblečena ženska. Kdo je to? Radovedno jo spremljajo stotine pogledov, ko stopa proti govorniški odri. Neznatna ženska. Obleka je preprosta in enenaga; težki rdečepilav lasje počesani v visok vzorec. Obraz so zaznamovale stiske in trpljenje.

Kdo je? Kaj je ne poznate? To je vendar žena pravkar umrlega ruskega emigranta Ossipa Zetkina, velikega revolucionarja, enega poglavitnih dopisnikov ilegalnih nemških socialističnih listov. Njun skromni dom v Parizu je bil še nedavno tega pravo zbirališče emigriranih revolucionarjev in vseh tovarišev, ki so po nalogu ali po naključju šli skozi Pariz. Polčija ju je seveda preganjala, Bismarckovi vojniki so jima bili vedno za petami, živela sta v črni revščini — ampak kakšna vesela, bistra, neustrašena človeka — in ta dva njuna ljubka sinčka! Zdaj pa je ostala Clara sama, uboga sirotka, brez moža, brez denarja, z dvema otrokoma in daleč od doma; le kako si bo pomagala, Sibka ženska?

Clara stopa s povešeno glavo proti tribunli; srce ji divje razbija. Dobro ve, kaj šepetajo sočutni prijatelji; ve pa tudi, da bo čez nekaj trenutkov zapravila veliko simpatij. Na kongresu se mudi kot delegatka berlinskih delavci; zapuše so ji, ker so jo spoznale po člankih, ki jih je v zadnjem času pisala v berlinske časopise namesto obolelega človeka — in ta dva njuna ljubka sinčka! Zdaj pa je ostala Clara sama, uboga sirotka, brez moža, brez denarja, z dvema otrokoma in daleč od doma; le kako si bo pomagala, Sibka ženska?

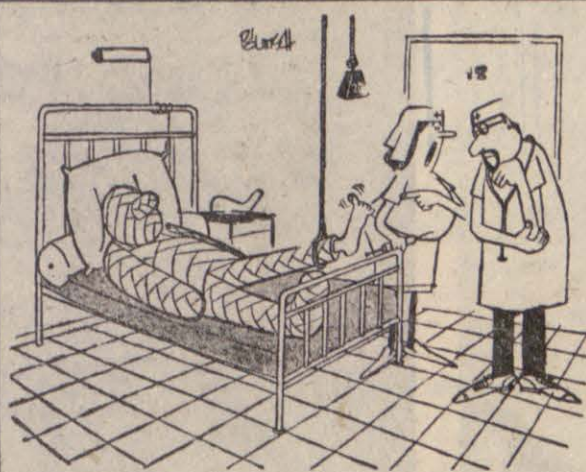
Zdaj je stopila na tribuno. Vzravnila se je. Prve stavke govori še tiho, malo obotavljaje. Zelo veliki oči jo gleda in Clara ni vajena javnih nastopov. Potem se vzravna. Mora! Njen glas postane jasen in zvenel. Kot udarci padajo njene besede v dvorano:

— B. B. ... Končno sama!

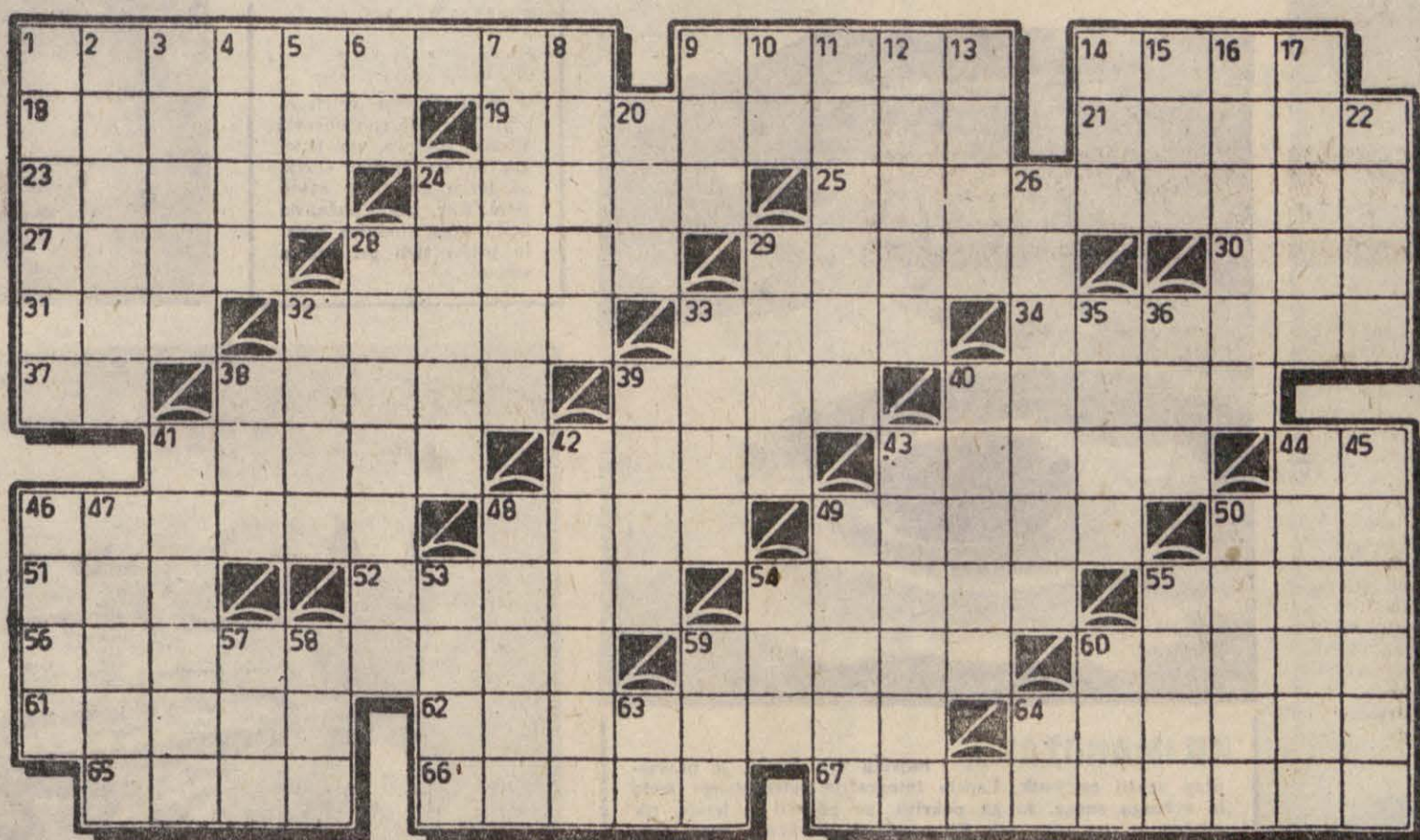

Brez besed

— Tale nesrečnej se že četrti ure trudi, da bi mi nekaj povedal s palcem. Ali ga vi razumete, kaj pravzaprav hoče?

KRIŽANKA

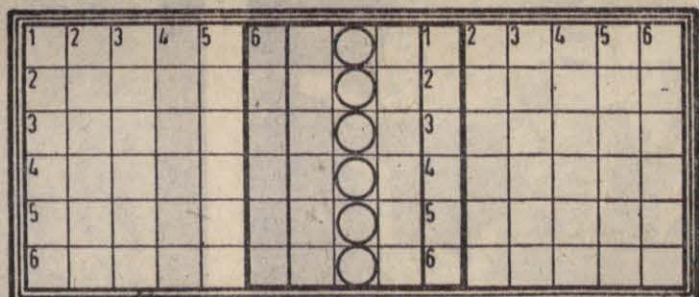
Vodoravno: 1. oblika države, v kateri ljudstvo voli vrhovno oblast za določeno število let, 9. žila utripalnice, odvodnica, 14. velik delovni prostor, 18. ime italijanskega slikarja Modiglianija, ki je živel v Parizu, 19. življenjska raven, 21. stanje zamaknjenosti spiritističnega medija, 23. velik prostor za shranjevanje živinske krme, 24. pripadnica bele rase, 25. oporni stebel, pilaster, 27. reka, ki teče skozi München, 28. stalna pesniška oblika, 29. namiznoteniški rekvizit, 30. japon-

ska moško ime, 31. pripadnik germanskega naroda, 32. kraj v vzhodni Srbiji ob reki Nišavi, 33. vrsta, izbira, 34. mogotec, 37. glasbena kratka za »tremolov«, 38. prvi ameriški astronaut, ki je obletel Zemljo, 39. podelitev imena, 40. italijanski operni skladatelj (Francesco), 41. kozmetično mazilo, 42. dračje, 43. veliki francoski pisatelj, avtor romana »Trije mušketirji«, 44. različna soglasnika, 46. rahle telesne poškodbe, 48. vrsta snega, 49. predstojnik fakultete ali visoke šole, 50. ri-

biška mreža, 51. moško ime, 52. beležnica, zapisnik, 54. ime slovenskega pisatelja in pesnika Bora, 55. naše največje jadransko pristanišče, 56. drobnost in bleščeče bel apnenec, 59. ime ameriškega filmskega igralca in dramatika Ustinova, 60. ameriška denarna enota, 61. starorimski pisatelj, zgodovinar (Cornelius), 62. zelo nevaren plazilec tropskih krajev, ki živi ob vodi, 64. stara dolžinska mera, 65. teža stotih kilogramov, 66. ime velikega francoskega pisatelja Gidea, 67. gibanje morja, šumenje.

Navpično: 1. pristaš nazora o večji vrednosti svoje rase, 2. odposlanec, oglednik, 3. pri starih Grkih ime deviške boginje Ate, 4. nenadni zemeljski pogreb, 5. divja jeza, srd, 6. kratka za »Ljudski odbor«, 7. zlahtni plin (znak X), 8. močan in okreten človek, korenjak, 9. ime znamenite ruske balerine Pavlove, 10. predlog, 11. vojaško poročilo, 12. velika čreda, 13. pritok reke Po v Italiji, ki teče skozi jezero Como, 14. števec, 15. angleški zdravnik, nekdanji direktor organizacije FAO in Nobelov nagrajenec za mir leta 1949 (John Boyd), 16. pokrajina med Kolpo, Savo in Uno, 17. ime švedske filmske igralke Ekberg, 20. slika ali kip golega telesa, 22. poskok, odskok, 24. knez Primorske Hrvatske, nasprotnik Ljudevita Posavskega, 26. delavski praznik, ki ga slavi proletariat vsega sveta, 28. nemški inženir, izumitelj dinam in ustanovitelj prve električne železnice, 29. del knjige, 32. jok, cmeranje, 33. zlitina bakra in kositra, 35. tovarna športnega orodja v Be-

POVEZANA MAGIČNA KVADRATA

Levi magični kvadrat:

1. nizozemski pomorščak, ki je odkril Novo Zelandijo, 2. nemško trgovsko mesto, sedaj združeno s Hamburgom, 3. ruski državnik, ki je prevzel oblast po Leninovi smrti, 4. francoski socialistični politik (Guy), 5. pritok Tibere (Anio), 6. veliko francosko mesto ob reki Loire.

Desni magični kvadrat:

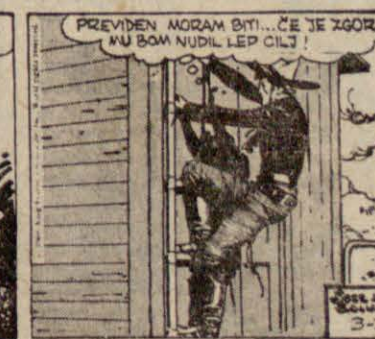
1. krogar, 2. rimski vojskovodja v 1. stoletju pred našim štetjem, 3. praznovrec, 4. vrsta jedi, 5. brezčuten, otopel človek, 6. atlet celjskega Kladivarja.

Med debelejšima srednjima črtama:

1. migljaj, 2. hunski kralj, veliki osvajaalec, imenovan »šiba božja«, 3. močan dež, 4. star denar, 5. tuje žensko ime, 6. del knjige.

Na poljih s krogi dobiš sodobnega ameriškega dramatika (»Lov na čarovnice«).

pustolovščine cisca kida

radijski jezikovni tečaji

II. PROGRAM: 16. V. 1962 OB 19.00
I. PROGRAM: 19. V. 1962 OB 11.15 (PONOVITEV)
LESSON 1

CONVERSATION

Harry: It's very nice to be home. Had a good day, Nora?
Nora: Not very good. People kept knocking at the door all the morning. I must have come downstairs a dozen of times to open the door.
H: Oh? Who were they all?
N: Oh, nobody special. Just the electric-light man to read the meter, the man selling fruit, the postman — all the usual people. And the boys next-door kept coming to fetch their ball, which they had kicked into our garden... But Harry, I've got something awful to tell you!
H: What's that?
N: I went to the market to buy some meat, and I took Rex with me for a walk. And he disappeared!
H: What, you mean the dog disappeared while you were buying the meat?
N: Yes. One minute I was paying for it, and the next minute I looked round to find that he had gone. Of course we looked all round the butcher's stall, but he wasn't there. I've done nothing but worry. I went to the police station to report it; but they telephoned just before you came in, to say they had no news of him.
H: Oh, he'll be all right. He's clever enough to come home.
N: I'm sure he's been run over... Who's that now? If those boys have come to ask for their ball again I shall scream.
H: Then don't trouble to answer it.
N: Oh, but I must. Why, it's Mr. Grimble, the butcher!
Grimble: Yes, Madam. I've just called to bring you this dog. I see from the collar that he's yours.
N: Oh, that's wonderful! Look, Harry, Mr. Grimble has come specially to bring Rex back!
G: H'm. And to give you this bill for five pounds of best beef your dog ate while he was hidden under my stall!
A: Good heavens!

WRITE IT DOWN

ZAPIŠITE NAREK

I think it's time I wrote you a letter to give you my news. I have been working on the Silver Valley plan for three months. My wife and I like the life here. We have a small house in the valley, and my boy Peter goes to a school here. The girl, Mary, is still too young for school. Have you thought of coming here to work? I know you have nearly finished your training as an engineer. There are vacancies for people like you here. Why don't you think about it?

Yours sincerely,
Dick.

II. PROGRAM: 11. V. 1962 OB 19.00

Dear Philip,

OB 20.30

I. PROGRAM: 8. V. 1962

OB 11.15 (PONOVITEV)

LESSON 11

CONVERSATION

GETTING ON IN ENGLISH

NAPREDUJTE V ANGLEŠČINI

Barbara: Did you have a successful morning?
Harry: Indeed we did. Among other things we managed to ring up Mr. MacAndrew after a lot of difficulties. I should have given it up if it hadn't been for Peter. He told me what I should do.
Peter: Which was a little different from what you did —
H: Which is something you needn't have mentioned! Anyway, the whole thing's settled. Mr. MacAndrew knew who I was at once. He must have been expecting my 'phone call. I just had to suggest a time for our meeting —
B: It all sounds very hopeful.
P: And what did you ladies do this morning?
B: We dropped in at innumerable shops. I'd have liked to buy almost everything but I limited myself to a pair of shoes, some beautiful material, a couple of ashtrays, a tartan skirt and a woolen jumper —
H: Some limits! You ought to have bought a few diamond bracelets as well! One would think I was, rolling in money!
P: Well, in a week you'll really be wealthy as you will have sold your Instant Whisky.
H: Perhaps — but now I'm as poor as a church mouse. You should have remembered that this morning, sweetheart!
P: Well, what are we going to have to eat! Here's the menu.
B: I should like something really English. Are there any distinctive English dishes on the menu?
Pamela: There's roast beef and Yorkshire pudding. Or Steak and Kidney Pie.
Peter: And Cottage Pie. It's made of mashed potatoes and minced meat.
H: I thought food and cooking were generally bad in England.
Peter: Not if you know where to go. I've always eaten very well here. And before you make any complaints about English food today, let me tell you a secret.
H: B: What?
Peter: The cooking in this restaurant is all done by foreigners!

RUSČINA

ZA ZAČETNIKE

II. PROGRAM: 9. MAJA 1962, OB 20.30

I. PROGRAM: 10. MAJA 1962, OB 11.15

(ponovitev)

51. LEKCIJA

ПОДМОСКОВНЫЕ ВЕЧЕРА

Не слышны в саду даже шорохи,
Всё здесь замерло до утра;
Если б знали вы, как мне дороги
Подмосковные вечера.

Речка движется и не движется
Вся из лунного серебра.
Песня слышится и не слышится
В эти тихие вечера.

Что ж ты, милая, смотришь искоса,
Низко голову наклоняя?
Трудно высказать и не высказать
То, что на сердце у меня.

А рассвет уже всё заметнее —
Так, пожалуйста, будь добра —
Не забудь и ты эти лётные
Подмосковные вечера.

— Naš Mihec se je vrnil iz šole z 38!
— No, vendarle enkrat ena dobra ocena!

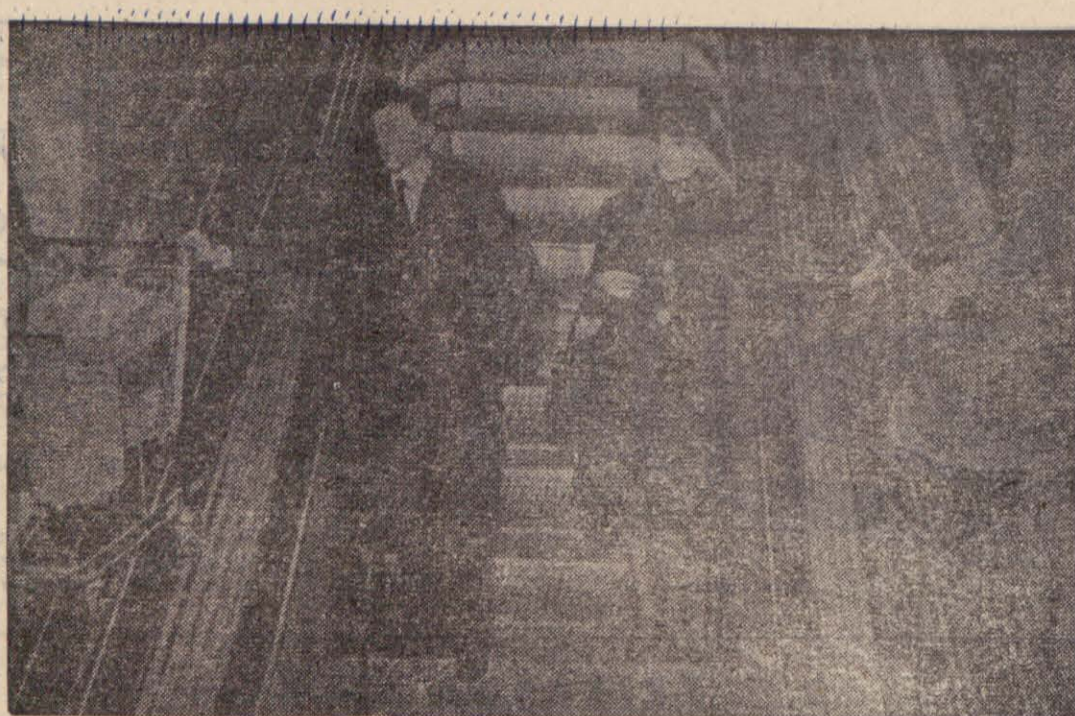
— Stevilka 15 jim je ušla!
— Nam pa 1397!

Izdaja in tiska Casopisno podjetje »Delo« v Ljubljani — Glavni urednik Dušan Fortič. Odgovorni urednik Zoran Jerin. Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva 3/11 p. p. 150-114. — Telefon 23-522 do 23-526. Narčniški oddelki: Ljubljana, Titova 3, telefon 20-463 in 21-823. Narčnišna, celoletna 1440 dinarjev, polletna 720 dinarjev, četrtletna 360 dinarjev, mesečna 120 dinarjev. Oglašni oddelki: Ljubljana, Titova 7, telefon 21-898. — Stevilka štiro računa NB 600-11/1-167. Rokopisov ne vračamo.

RECEPT ZA USPEH: POPOLNOST

Kot v toliko primerih poprej, je to sedaj potrdila tudi devetnajstletna France Anglade iz Alžirije, ki je prodrla pred filmske in televizijske kamere šele, ko je dokazala, da lahko enako dobro poje in pleše kot igra. Rezultat: štiri filmske vloge, številni televizijski nastopi in samostojna predstava v enem pariških zabavišč samo v tem letu.

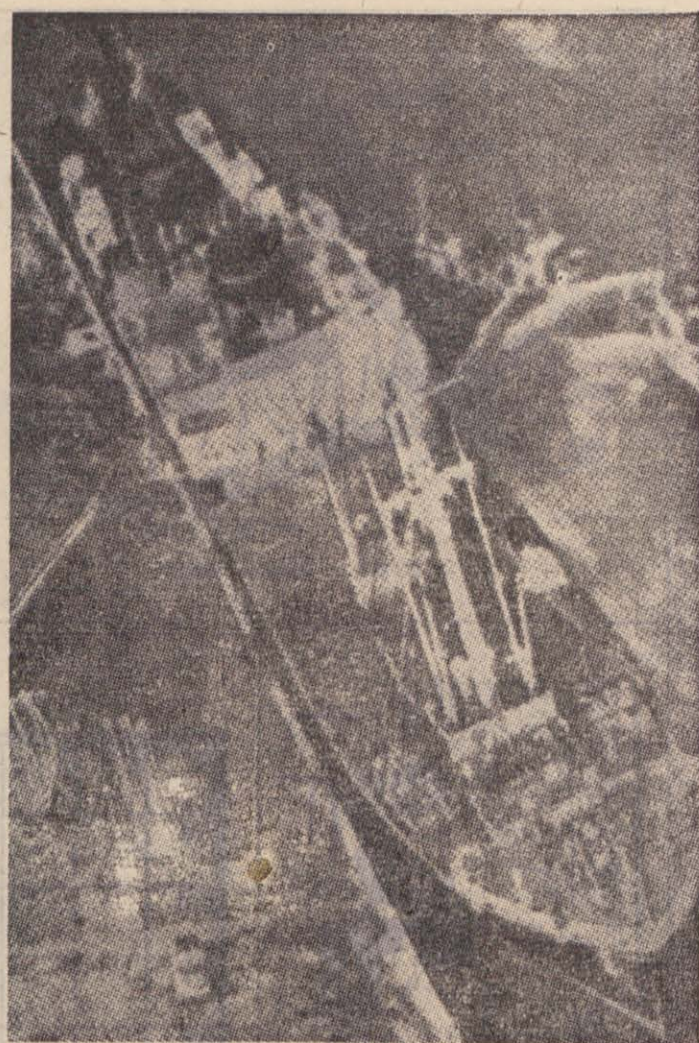
TEKOČIM STOPNICAM

v novi pariški veletrgovini dodali še eno novost: tekoča trakova, po katerih se ob kupcih vozijo še težke košare z nakupom. Kar precej kaže, da bodo take stopnice kmalu prišle tudi pri nas v »modos«.

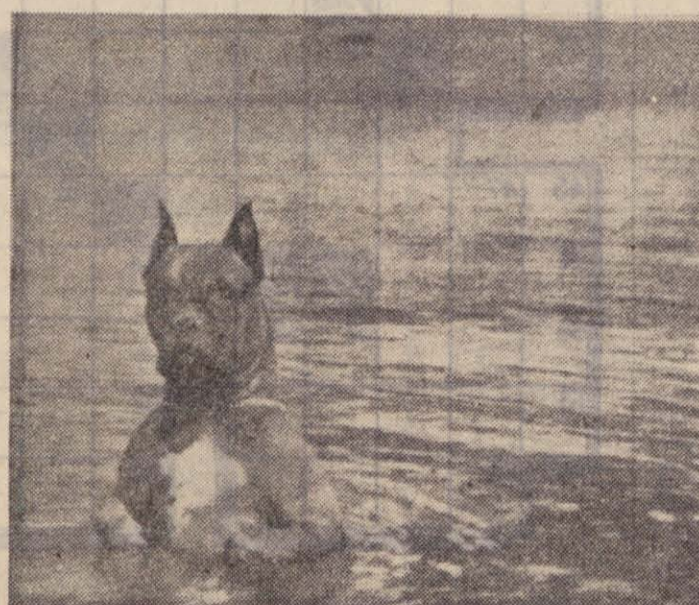
KILIMANDŽARO,

najvišji vrh Afrike, je pravzaprav ugasli ognjenik. Uspelo fotografijo ognjeniškega žrela in večnega snega, ki ga pokriva, so posneli iz letala, tik preden so na sam vrh Kilimandžaro odskočili trije francoski padalci.

ANDREA GRITTI,

italijanska tovorna ladja, ki je prevažala bombaž in drevesno smolo, je morala tik pred pristaniščem Port Everglades poklicati na pomoč. Na ladji je izbruhnil hud požar.

BRRR!

Toplo sonce zadnjih dni je očitno premočilo postavnega bokarja, da se je odločil za nekoliko pre zgodnjo kopel. Skočil je v vodo, toda v hipu je bil na zadnjih nogah in potem se je trudil, da bi obdržal kar največji del telesa izven mrzlega objema.

»S TUNAJEDCI

ven iz Moskve! Tako piše na velikem panoju v izložbi neke trgovine. Gre za eno izmed manifestacij množične akcije, da bi v velikih mestih opravili s sovjetsko inalečo huliganov in brezdelnežev.

PRED 7 LETI

50 podjetni starčki iz angleškega mesteca High Wycombe ustanovili svojo zadrugo, v kateri izdelujejo elektroinstalaterski material. Najmlajši član zadruge ima 65, najstarejši pa 95 let. Starčki si vsako leto delijo dobiček.

»NOVI VAL«

dobiva vedno nove, predvsem igralske moči. Film »Cleo od 5. do 7.« je po mnenju francoskih kritikov eden najboljših filmov, kar so jih letos posneli v Franciji.

KAMEN DOBA
MIKI
MUSTER 63

